

Ministerul Finanțelor

Nota

privind riscurile bugetar-fiscale

Chișinău, 2022

Cuprins

Introducere	3
1. Riscuri bugetar-fiscale explicite	6
1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice	6
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare	11
1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare.....	13
1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat.....	16
2. Riscuri bugetar-fiscale implicite.....	20
2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale	20
2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat.....	25
2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar	52
2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”.....	62
2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP).....	62
2.6 Alte riscuri	77

Introducere

Riscurile bugetar-fiscale reprezintă factorii care pot determina devierea rezultatelor bugetar-fiscale de la așteptări sau previziuni inițiale și care necesită o gestionare proactivă. Riscurile pentru buget pot apărea în rezultatul șocurilor macroeconomice, unor decizii ad-hoc referitoare la politica bugetar-fiscală și/sau din materializarea obligațiilor contingente. Datoriile contingente pot fi explicite, având o bază legală clară, cum ar fi garanțiile de stat pentru împrumuturi; sau implicite, care nu sunt bazate pe reglementări clare, dar pot surveni drept consecință a unor evenimente neprevăzute, care să necesite intervenția statului.

Scopul acestei Note este de a identifica riscurile potențiale pentru buget și de a estima probabilitatea riscului și a impactului acestuia în caz că se produce riscul. În afară de aceasta, sânt descrise și măsurile de atenuare a riscurilor, dacă acestea au avut loc, sau mecanismele care sunt prevăzute de cadrul normativ sau urmează a fi elaborate pentru a reduce riscurile bugetar-fiscale.

Boxa 1. Evaluarea impactului și probabilității riscului

Evaluarea impactului și probabilității riscului se bazează pe analiza estimărilor din Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM) din ultimii 6 ani. Dimensiunea devierilor între estimarea indicatorilor și realizarea acestora, precum și frecvența acestor devieri reprezintă niște indicatori utilizați pentru estimarea impactului potențial și probabilitatea diferitor riscuri. Evaluările, deși nu sunt statistic reprezentative, reprezintă niște aproximări, reieșind din informația disponibilă (câte 4 estimări a unui indicator pentru fiecare an din cei 6 analizați vs realizarea acestui indicator).

Impactul riscului este:

Jos – dacă abaterea între estimări și date executate este mai mică de 1% din PIB

Mediu - dacă abaterea între estimări și date executate este între 1% - 3% din PIB

Ridicat - dacă abaterea între estimări și date executate este mai mare de 3% din PIB

Probabilitatea riscului este:

Joasă – dacă riscul se produce în mai puțin de 10% de cazuri

Medie - dacă riscul se produce între 10% și 30% de cazuri

Ridică - dacă riscul se produce în mai mult de 30% de cazuri

Tabelele de mai jos prezintă tabloul riscurilor bugetar-fiscale aferente, cu o scurtă explicație a tipurilor acestora și o evaluare preliminară a importanței lor potențiale pentru Moldova (după caz).

Tabelul nr. 1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

Risc	Natura riscului	Impactul potențial	Probabilitatea
Șocuri macroeconomice	Evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică și alterează poziția financiară	Ridicat	Ridică
Estimarea veniturilor	Nerealizarea veniturilor planificate deteriorează soldul bugetar	Mediu	Ridică
Cheltuieli neprevăzute	Obligațiile legale sau presiunile politice duc la ajustarea cheltuielilor și deteriorarea soldului bugetar	Mediu	Ridică
Expunerea la datorie a sectorului public	Evoluțiile neprevăzute ale pieței, creșterea ratelor dobânzii sau ale cursului de schimb, duc la creșterea datoriei și a costurilor asociate deservirii acesteia	Mediu	Ridică

În afară de riscurile explicite, bugetul poate fi expus și unor riscuri implicite care se prezintă mai jos.

Tabelul nr. 2. Riscuri bugetar-fiscale implicite (inclusiv obligații contingente)*

Risc	Natura riscului	Impactul potențial
Insolvența întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat	Guvernul este obligat să salveze întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu cota statului aflate în insolvență	Ridicat
Insolvența sectorul financiar	Guvernul este obligat să salveze băncile ce prezintă importanță sistemică, aflate în insolvență	Ridicat
Transferuri majorate către autoritățile locale	Transferurile către autoritățile locale trebuie majorate pentru a se asigura prestarea serviciilor	Redus
Plăți în cadrul parteneriatului public-privat (PPP)	Plățile aferente PPP-urilor sunt mai mari decât se anticipase și decât sumele prevăzute	Redus
Executarea garanțiilor acordate de stat (cu excepția sectorului financiar)	Guvernul este obligat să efectueze plăți în cadrul garanțiilor de stat acordate	Redus
Sume insuficiente prevăzute pentru situații neprevăzute	Hotărâri judecătorești, înțelegeri de soluționare a unor dispute, dezastre naturale, etc. generează costuri bugetare ce depășesc nivelul planificat	Mediu

**Notă. În cazul riscurilor implicite este dificil de a estima probabilitatea producerii riscului, deoarece datele disponibile în unele cazuri sunt foarte limitate și/sau nu permit acest lucru. Spre deosebire de riscurile explicite, evoluțiile din trecut nu oferă îndrumări relevante privind evoluțiile viitoare. De asemenea este greu de cuantificat numeric impactul potențial, acesta fiind doar estimat ca fiind unul ridicat, mediu sau redus. Estimarea impactului pentru riscurile implicite este bazată pe aceleași criterii ca și cele explicite: jos- mai mic de 1% în PIB, mediu – 1-3% din PIB și ridicat - mai înalt de 3% din PIB.*

Provocări majore ale Republicii Moldova – criza energetică, inflația accelerată, criza economică și secetă severă

Criza energetică, inflația accelerată, războiul din țara vecină și conjunctura externă complicată reprezintă multitudinea de factori care au încetinit evoluția economiei naționale. Războiul din Ucraina și sancțiunile internaționale impuse Federației Ruse au dus la deteriorarea în continuare a mediului economic și social, care este și așa destul de complex. În acest context dificil, datele pentru 10 luni 2022 sugerează primele semnale de recesiune economică, fiind estimată o descreștere a PIB de circa 3% în termeni reali.

Criza energetică regională, întreruperile lanțurilor globale de aprovizionare și seceta din vara anului curent au avut impact profund asupra costurilor de producție, accelerând procesele inflaționiste. Ca răspuns la aceste provocări, BNM a intervenit pe parcursul anului cu o politică monetară anti-inflaționistă (restrictivă), majorând rata de bază. Prin urmare, presiunile inflaționiste aferente ajustării tarifelor la serviciile reglementate ar putea fi temperate în perioadele ce urmează, de o cerere agregată mai negativă. Situația tensionată în regiune și riscurile escaladării acesteia, precum și modalitatea de reflectare a compensațiilor acordate populației în perioada rece a anului pentru creșterile de tarife mențin incertitudinea pronunțată privind prognoza inflației.

Criza energetică din toamna anului 2021 a compromis menținerea traiectoriei de creștere economică, generând noi provocări pentru guvernare și mediul de afaceri, fiind amplificată și o inflație prognozată la nivel de 34,6% spre sfârșitul anului 2022. Pentru anul 2023 se anticipează reducerea presiunilor proinflaționiste, reieșind din următoarele ipoteze: tendința descendentă a prețurilor pe piețele internaționale a petrolului și a produselor alimentare, cererea internă slabă, precum și baza înaltă de comparare din anul 2022.

În sectorul energetic al Republicii Moldova persistă mai multe vulnerabilități. Dependența ridicată de gazele naturale și energia electrică din import, datoriile istorice (cauzate în mare parte urmare a tarifelor stabilite în trecut care nu reflectau pe deplin costurile suportate de către întreprinderile energetice), puterea de cumpărare scăzută a consumatorilor (sărăcia energetică), sistemele învechite de generare a energiei electrice și termice, sistemele centralizate de alimentare cu energie termică ineficiente, au condus la o performanță slabă a sectorului energetic de astăzi.

La stadiul economic de moment, este extrem de important ca măsurile de redresare pe termen scurt să fie susținute de reforme pe termen lung care vor contribui la menținerea economiei departe de modelul economic curent. După faza de stabilizare, măsurile urmează a fi concentrate preponderent pe relansarea creșterii economice.

1. Riscuri bugetar-fiscale explicite

1.1 Riscuri, asociate prognozelor macroeconomice

Tendențe și evoluții recente

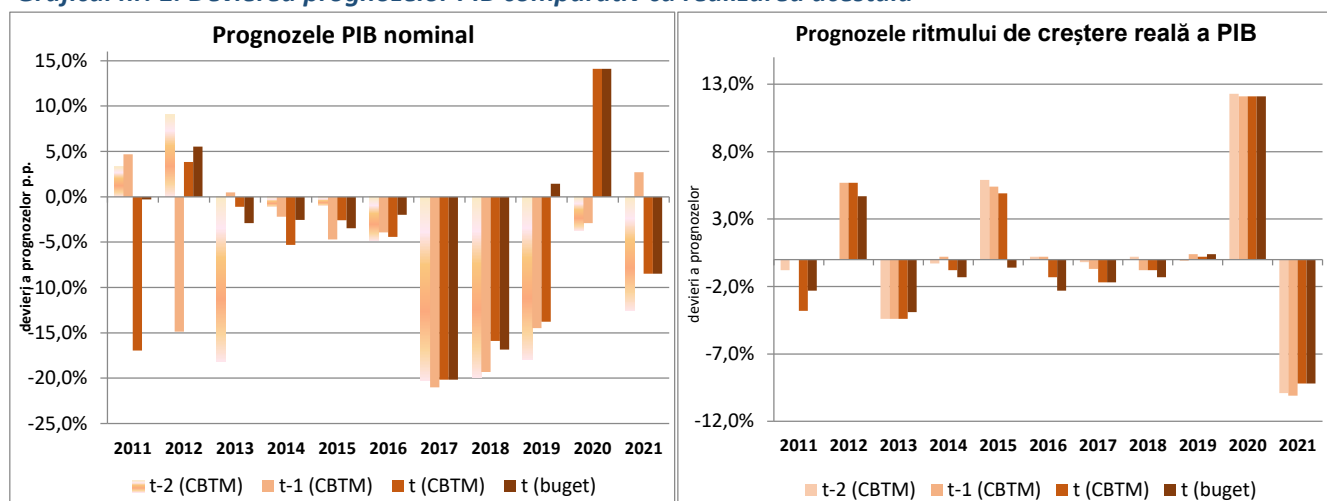
Principalul risc macroeconomic pentru estimările bugetare este asociat unei creșteri mai mici a PIB comparativ cu cea prognozată. Astfel, prognoza *inexactă sau fluctuantă* influențează mult poziția bugetar-fiscală estimată.

Din 44 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 31 cazuri, fapt ce indică **un grad înalt al riscului asociat estimărilor PIB** (ca impact și ca probabilitate).

Prognozele PIB, pentru ultimii 11 ani, demonstrează o tendință constantă de subestimare a PIB nominal. De asemenea, este de menționat faptul, că estimările pentru anii 2017-2021¹, prezintă o discrepanță majoră în prognozarea PIB nominal, abaterile situându-se la un interval de 20% față de PIB, dat fiind faptul că, pentru acești ani, datele privind PIB realizat au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010.

În ce privește rata reală de creștere a PIB, prognoza a fost supraestimată numai în anii 2012, 2015 și respectiv 2020. Astfel, prognoza pentru anii 2020-2021, prezintă o discrepanță semnificativă, abaterile situându-se la un interval de 12% și respectiv 10% față de rata reală de creștere a PIB. Este de menționat faptul că doar pentru anul 2019 valorile prognozate sunt mai aproape de cele executate, ceea ce denotă că gradul de precizie este mai sporit.

Graficul nr. 1. Devierea prognozelor PIB comparativ cu realizarea acestuia*

*Pentru fiecare an se prezintă devierea dintre prognozele efectuate în anii CBTM (3 ani: t-2, t-1, t), prognoza utilizată la aprobarea bugetului (t-buget) și valorile realizate de facto. Valorile pozitive înseamnă o supraestimare, iar cele negative – o subestimare.

Privit din perspectiva bugetului, subestimarea PIB are efecte directe asupra estimării veniturilor (în sensul subestimării acestora), a limitei soldului bugetar, permis de lege, fiind stabilit ca pondere în PIB, precum și asupra nivelului de îndatorare a țării (ca pondere în PIB). Ca urmare, pentru a spori nivelul de exactitate, este necesar de a ajusta valorile prognozate cu devierile sistematice, ceea ce s-a aplicat în prezentarea care urmează.

¹ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei vechi de calcul SCN-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei noi de calcul SCN -2008/SEC-2010.

Proiecții macroeconomice pentru anul 2022 – criza energetică, economică și presiuni proinflaționiste

Atacurile militare ale Rusiei asupra Ucrainei, începând cu 24 februarie 2022, au modificat radical situația economică din țară, generând panică, fluctuații majore, incertitudini sporite și perspective sumbre. Războiul din Ucraina a creat o serie de crize noi, care a lovit puternic economia Republicii Moldova, iar situația s-ar putea agrava și mai mult, dacă Rusia își va intensifica invazia asupra Ucrainei. Printre principalele probleme, se evidențiază criza de securitate generată de situația din regiunea transnistreană, criză legată de refugiați care consumă resurse substanțiale, cea energetică, economică și cea alimentară care este o consecință a războiului din Ucraina și o consecință a efectelor climatice, a secetei.

Activitatea economică a încetinit în mod pronunțat la începutul anului curent. Temperarea activității economice a fost determinată de cererea internă mai redusă, ca urmare a scăderii veniturilor reale ale populației și a unor condiții mai restrictive pentru creditare și de apariția barierelor pentru comerțul extern, distorsionarea lanțurilor logistice existente ca rezultat al războiului din Ucraina. Pe partea cererii, în anul 2022 anticipăm un impact negativ din partea consumului privat (-3,6%) și a investițiilor (-1,5%), în timp ce exportul net va fi în creștere și va înflența cu 0,7% Produsul intern brut. În plus, anul curent este marcat de o secetă severă, care va compromite o bună parte din producția vegetală, cu efectele implicite asupra sectorului zootehnic, prețurilor de consum, exporturilor, aprovizionarea industriei alimentare cu materie primă.

Astfel, dacă la începutul anului 2022, se pune accent pe problemele privind recuperarea post-pandemică și presiunile proinflaționiste, actualmente, perspectivele par sumbre și incerte, iar elaborarea unor prognoze este foarte dificilă. După aproape un an de provocări majore, când economia Republicii Moldova continuă să fie afectată puternic de o serie de șocuri destabilizatoare, s-a anticipat că economia își va tempera semnificativ evoluția în anul 2022. Astfel, impactul majorării prețurilor internaționale și inflația persistentă din anul curent, legată de creșterea continuă a prețurilor la resursele energetice se pot ușor transforma într-o recesiune în anul 2022. Prin urmare, conform scenariului revizuit în luna noiembrie 2022 prognoza creșterii PIB-ului în termeni reali, a fost revăzută în scădere de la 4,5% la aprobarea bugetului la o recensiune economică de -3,0% și o valoare de 278,2 mld. lei pentru anul curent. Pe partea de resurse, cel mai mare impact negativ va veni din partea sectorului agricol, care va sustrage 2,9% din creștere, după care urmează sectorul industrial (-0,3%). În anul curent economia va fi susținută de sectorul de prestare a serviciilor, care vor avea o contribuție pozitivă de 0,8%. Principalele ipoteze care au stat la baza proiecțiilor revizuite sunt: războiul din țara vecină, criza energetică, cerere externă și internă slabă. Cu toate acestea, din a doua jumătate a anului 2023 se așteaptă o ușoară redresare, bazată pe îmbunătățirea mediului extern, scăderea presiunii inflaționiste și condiții financiare mai relaxate. La revizuirea prognozei s-a luat în considerare nu doar evoluția economiei naționale pe parcursul anului 2022, dar și principalele aspecte ale prognozei economiei mondiale, în special a țărilor care sunt principali parteneri comerciali ai Republicii Moldova, precum și riscurile majore cu care se poate confrunta țara noastră legate de înrăutățirea situației din regiune.

Totodată, în condițiile situației actuale de incertitudine, menționăm că persistă în continuare riscuri majore cu privire la evoluția situației geopolitice, ceea ce poate afecta prognoza macroeconomică.

Volatilitate sporită și presiunile proinflaționiste semnificative începute în a doua jumătate a anului 2021, au fost amplificate de criza geopolitică din regiune. Astfel, aceasta s-a majorat de la 13,9 la sută în luna decembrie 2021 până la 34,62 la sută realizată în luna octombrie 2022. Majoritatea statelor europene se confruntă cu un puternic val inflaționist, însă creșterea prețurilor din Republica Moldova este mult mai accentuată. Dinamica respectivă a fost susținută de creșterea prețurilor pe piața internațională și regională la resursele energetice, fapt ce a determinat creșterea

prețurilor acestora pe piața internă și ajustarea tarifelor la gazul în rețea, energia termică și energia electrică, precum și de seceta hidrologică din anul curent care a exercitat presiuni asupra prețurilor la produsele alimentare. Luând în considerare aceste ipoteze, precum și prognoza BNM, estimăm că rata inflației va atinge 34,6% la sfârșitul anului 2022, iar rata inflației medie anuală - 29,3%.

Situația tensionată în regiune și riscurile escaladării acesteia, precum și modalitatea de reflectare a compensațiilor acordate populației în perioada rece a anului pentru creșterile de tarife mențin incertitudinea pronunțată privind prognoza inflației.

Totodată riscurile pentru securitatea alimentară se pot amplifica, dacă războiul continuă, având în vedere ponderea semnificativă a importurilor de produse alimentare din Ucraina, dar și condițiile actuale de secetă. În plus, înrăutățirea în continuare a perspectivelor de creștere economică în Europa și a situației în sectorul agricol ar putea afecta exporturile nete.

Prognozele PIB pe termen mediu

Prognoza PIB pe termen mediu, actualizată în luna noiembrie curent, este efectuată în baza noii metodologii de calcul a PIB², menționată mai sus, și prevede o creștere anuală a PIB nominal (în medie) cu circa 13 la sută. Totodată, se prognozează o creștere medie reală a PIB pentru următorii 3 ani la circa 3 la sută, iar deflatorul PIB situându-se în jur de circa 6%. Ținând cont de concluziile deduse mai sus, privind tendința din trecut de subestimare a PIB, există probabilitatea înaltă că creșterea PIB nominal pe termen mediu va fi mai mică decât a fost prognozată. Această concluzie este valabilă în condițiile persistenței unor șocuri externe majore care ar putea perturba accelerarea economiei moldovenești.

Pentru orizontul de prognoză (2023-2025), se estimează că economia națională va continua să se extindă, atingând o rată de creștere de 2,0% în 2023, de 3,5% în 2024 și de 4,0% în anul 2025. Anticipăm că impactul negativ al condițiilor nefavorabile va persista cel puțin în prima jumătate a anului 2023, fapt care va permite o recuperare parțială de numai 2%. Totodată, evoluțiile vor depinde aproape în totalitate de perspectivele privind soluționarea conflictului militar.

Prin urmare, în anii de prognoză 2023-2025 inflația poate rămâne la nivel ridicat, dacă dezechilibrul cerere-ofertă continuă pe un termen mai lung, punând astfel presiune pe prețuri și pe așteptările inflaționiste. Începând cu trimestrul IV al anului 2022 rata anuală a inflației va urma o tendință descendentă și va reveni în intervalul de variație la sfârșitul orizontului de prognoză (trimestrul III 2024). Ritmul anual al prețurilor reglementate se va diminua semnificativ pentru întreaga perioadă de prognoză. Impulsul fiscal, precum și indexarea parțială a salariilor și pensiilor vor atenua descreșterea cererii agregate.

Pentru anul 2023 se anticipează reducerea presiunilor proinflaționiste, reieșind din următoarele ipoteze: tendința descendentă a prețurilor pe piețele internaționale a petrolului și a produselor alimentare, cererea internă slabă, precum și baza înaltă de comparare din anul 2022. Ca rezultat, rata inflației anuală se estimează la nivel de 15,7%, iar media anuală – la nivel de 6,7%.

Pentru anii 2024-2025 se prevede că rata inflației anuală va reveni în intervalul de variație stabilit de BNM, constituind 5-6%, iar rata inflației medie anuală 5%-7%.

Începând cu anul 2023, creșterea economică se va menține pe o traiectorie ascendentă până la finele orizontului de prognoză. Realizarea scenariului de prognoză a indicatorilor macroeconomici poate fi perturbată de următoarele riscuri interne și externe.

² Începând cu anul 2018 Biroul Național de Statistică a început implementarea metodologiei de calcul a Sistemului Conturilor Naționale a Organizației Națiunilor Unite, versiunea 2008/Sistemul European de Conturi, versiunea 2010 (SCN, ONU-2008/SEC-2010), în special întru elaborarea celui mai important indicator macroeconomic Produsul Intern Brut.

Riscurile interne ar putea apărea în cazurile:

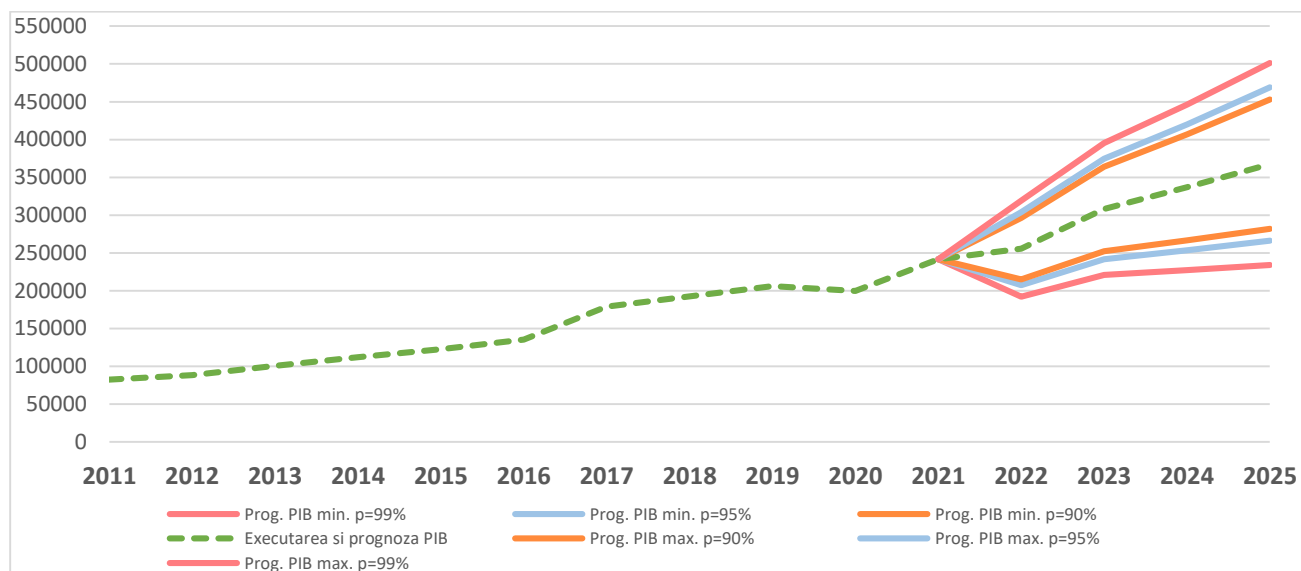
- menținerea presiunilor proinflaționiste din partea costurilor, care va afecta activitatea economică și cererea internă;
- revenirea la constrângerile și blocajele în materie de aprovizionare, influențate de agresiunea continuă a Rusiei împotriva Ucrainei, ceea ce ar presupune un impact negativ asupra activității economice;
- intensificarea conflictului militar cu impact asupra prețurilor unor bunuri comercializate pe piața internă;
- incertitudini cu privire la momentul și magnitudinea ajustării tarifelor la serviciile reglementate;
- incertitudini cu privire la furnizarea volumului necesar de energie electrică, prețul de import și tariful la energia electrică (reducerea/sistarea drastică a volumului exportului de energie electrică de către centrala de la Cuciurgan);
- incertitudini cu privire la furnizarea volumului necesar de gaze naturale de către „Gazprom” (reducerea/sistarea);
- accentuarea dezechilibrelor la nivel macroeconomic (creșterea deficitului bugetar, deficitului contului curent, costului forței de muncă, datoriei publice) va contribui la creșterea vulnerabilității economiei naționale;
- instabilitatea politică, ce influențează negativ activitatea economică și investițională, intensifică tensiunea socială și provoacă instabilitate macroeconomică;
- incertitudini cu privire la producția agricolă din anii 2022 și 2023 - condițiile climatice nefavorabile, care sunt dificil de prognozat și care pot contribui la diminuarea volumului producției agricole, cu repercusiuni asupra sectorului industrial și exporturilor;
- contractarea pronunțată a remiterilor din spațiul CSI, datorată sancțiunilor impuse Federației Ruse, care au limitat posibilitățile cetățenilor Republicii Moldova ce activează în țara respectivă;
- reintroducerea unor restricții severe comparabile cu cele din perioada de urgență din anul 2020 în cazul agravării pandemiei de Covid-19;
- fluctuațiile excesive ale cursului de schimb al monedei naționale, care pot influența negativ activitatea agenților economici.

Riscurile externe:

- agravarea pandemiei de Covid-19 cu impact posibil asupra economiei Republicii Moldova prin reducerea cererii externe, contribuind astfel la diminuarea exporturilor și remitențelor și, prin urmare, la micșorarea producției industriale, consumului populației și creșterii ratei șomajului;
- continuarea crizei energetice din Europa - intensificarea șocurilor externe ale prețurilor la resursele energetice și materie primă;
- menținerea inflației costurilor la nivel global, cu impact negativ asupra activității economice și cererii externe;
- persistența cotațiilor înalte la resursele energetice;
- ofertă externă deficitară;
- accentuarea tensiunilor geopolitice la nivel mondial poate influența creșterea prețurilor la resurse energetice și la alte produse;
- volatilitate sporită și presiuni proinflaționiste semnificative în regiune, cu un impact major asupra importului și exportului de produse și, în consecință, asupra prețurilor de producere și consum;

- recensiunea și șocurile negative în evoluția economiilor partenerilor comerciali principali ai Republicii Moldova pot influența negativ exporturile, remitențele, activitatea industrială, etc.

Graficul nr. 2. Valorile efective și prognozate ale PIB

În prezentarea grafică valorile prognozate ale PIB nominal, pentru anii 2022-2025 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice, despre care s-a relatat mai sus. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2023 intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 252 358 mil.lei și cea superioară de 364 042 mil.lei. Astfel, pot fi interpretate oricare dintre valorile obținute pentru perioadele vizate ținând cont de pragul de semnificație asumat, valoarea ajustată a tendinței și devierea standard a perspectivei pentru care se efectuează calculele.

Atenuarea riscurilor

Practica existentă pentru diminuarea riscurilor asociate estimărilor PIB în scopurile bugetare se realizează prin reestimarea periodică a prognozelor indicatorilor macroeconomici. Conform calendarului bugetar, aceasta are loc de cel puțin 2 ori pe an, iar în condițiile anului 2022 prognoza a fost actualizată de 5 ori.

Pe termen mediu și lung diminuarea riscurilor se va realiza prin îmbunătățirea și diversificarea metodelor de prognozare a indicatorilor macroeconomici, precum și compararea prognozelor cu cele produse de instituțiile specializate în elaborarea prognozelor economice.

Scenariul de bază presupune o relansare a activității economice pe o traiectorie pozitivă în anii de prognoză, dar riscurile sunt înclinate în jos, deoarece impactul crizelor, precum și a condițiilor agro-meteorologice asupra prețurilor la produsele alimentare pe piața internă rămâne extrem de incert, iar recuperarea ar putea fi mai lentă decât se preconizează.

Incertitudinea condițiilor climaterice rămâne a fi un factor de risc pentru toată perioada de prognoză. Evoluțiile depind și de factorii externi, în contextul războiului din Ucraina, care a creat presiuni suplimentare.

Criza energetică din Europa, dar și per ansamblu la nivel mondial a determinat creșterea de câteva ori a cotațiilor spot la gazele naturale, provocând un adevărat colaps în sectorul energetic. În condițiile unei oferte limitate și a perturbărilor logistice și de transport, cotațiile la resursele energetice vor continua să crească. Majorarea prețurilor la resursele energetice reprezintă o provocare enormă în condițiile în care riscurile sunt duble. În prima rundă, este creșterea prețurilor

la resursele energetice, de exemplu la gazele naturale, la benzină și motorină. În runda a doua va urma creșterea prețurilor la majoritatea produselor în condițiile în care resursele energetice sunt o componentă importantă costurilor de producție și de transportare (proinflaționist).

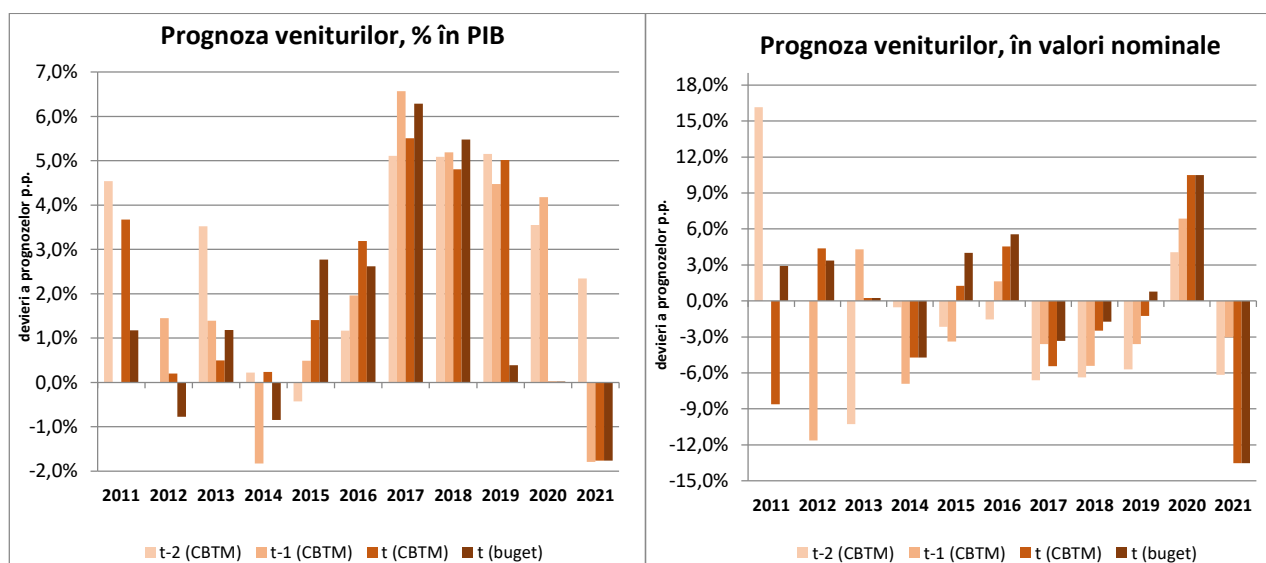
1.2 Riscuri, asociate estimărilor veniturilor bugetare

Tendențe și evoluții recente

Proгноza veniturilor reprezintă un alt factor important în determinarea poziției fiscale a unei țări. Aceasta este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, precum și de deciziile de politică în domeniul impozitelor și taxelor. Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea veniturilor bugetare. Prognoza veniturilor fiscale depinde și de relația dintre fiecare tip de impozit (taxă) și baza acestuia.

Analiza prognozelor veniturilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 11 ani, scoate în evidență o tendință spre supraestimare a acestora, cu toate că abaterea în mediu pe această perioadă constituie 2,0 p.p. Din cele 42 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 11 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 15 cazuri, fapt ce indică **un grad mediu al riscului asociat estimărilor veniturilor bugetare**. Abaterile prognozelor veniturilor (în sume nominale) de la executarea acestora, se încadrează, în ultimii 5 ani în limita de aproximativ +/-14%.

Graficul nr. 3. Devierea prognozelor veniturilor bugetare comparativ cu executarea acestora

Este de menționat faptul că, estimările veniturilor ca pondere în PIB din ultimii trei ani demonstrează o discrepanță majorată în PIB, dat fiind faptul că, pentru perioada 2017-2021 datele cu privire la PIB au fost prezentate în baza metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Totodată, fluctuațiile în estimarea veniturilor, mai ales în ultimii ani, a fost substanțial influențată de valorile preconizate ale intrărilor de granturi externe, care de fiecare dată au fost semnificativ supraestimate.

Proiecții ale veniturilor pentru anul 2022 – încasări semnificative de granturi de la organizațiile internaționale

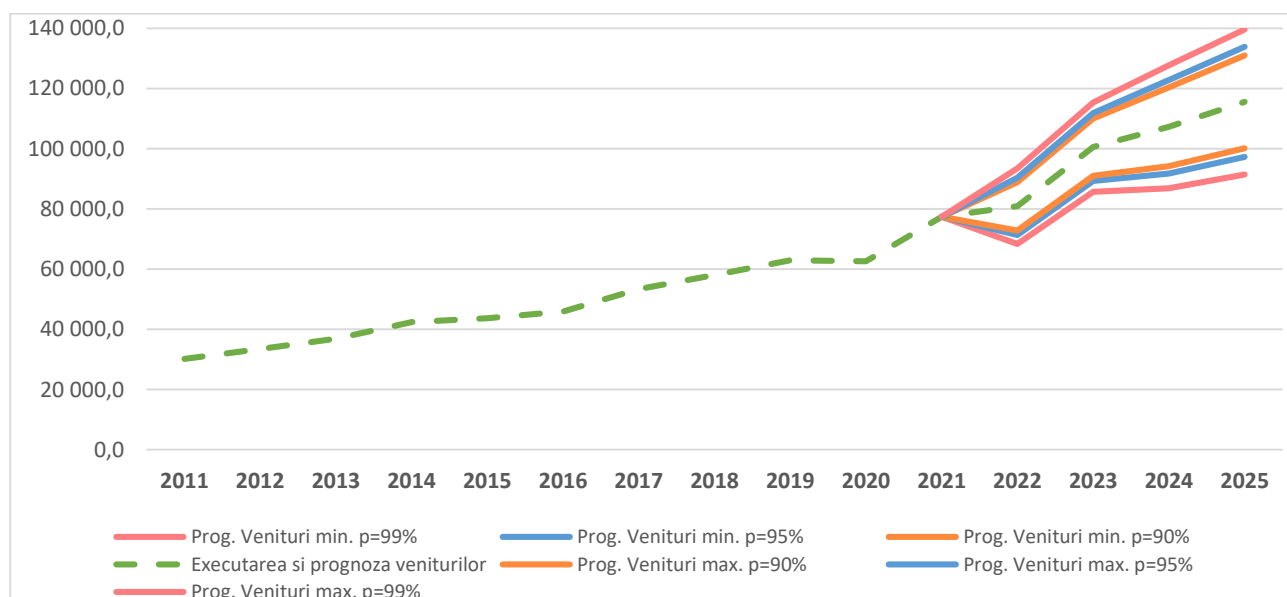
O majorare accentuată se evidențiază la granturile primite de la organizațiile internaționale, care pentru perioada ianuarie-octombrie 2022 au atins valoarea de 2,7 mild.lei, de 2,4 ori mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent. Suportul financiar oferit de către partenerii de dezvoltare a fost unul semnificativ, întru depășirea situațiilor de criza energetică, a refugiaților, ca rezultat al războiului din Ucraina.

Creșterea veniturilor bugetare se datorează în mare parte intensificării cererii interne, precum și a prețurilor mondiale la resursele energetice în creștere, datorată de conflictul militar din țara vecină. Totodată, cererea externă pozitivă în principalele țări partenere și rezultatul foarte bun al sectorului agricol din anul precedent au condus la majorarea exporturilor ce a favorizat majorarea încasărilor din impozite și taxe pe mărfuri și servicii.

Proгноza veniturilor bugetare pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale veniturilor pentru anii 2022-2025 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2023, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 91 038 mil.lei și cea superioară de 110 031 mil.lei.

Graficul nr. 4. Valorile efective și prognozate ale Veniturilor

Proiecțiile bugetare pe anii 2023-2025 se bazează pe ipoteza menținerii veniturilor bugetare pe un trend ascendent. Pe termen mediu se estimează că veniturile bugetare vor crește în valori nominale de la 100 535 mil. lei în anul 2023 la 115 545 mil. lei în anul 2025 sau cu 12,9 la sută. Majorarea veniturilor va fi susținută de creșterea nominală a PIB, de intensificarea comerțului exterior, majorarea cotelor accizelor, precum și de măsurile luate pentru consolidarea administrării fiscale.

Pentru perioada 2023-2025 se estimează o reducere a debursării granturilor externe în totalul veniturilor de la 4,3% până la 0,8%. Ponderea granturilor pentru suport bugetar în sumă totală a granturilor în această perioadă va crește de la 65% până la 74% în funcție de acordurile noi semnate

cu partenerii de dezvoltare în perioada vizată. Aceste estimări pot suferi ajustări semnificative și vor fi actualizate în următorul ciclu bugetar.

Atenuarea riscurilor

În caz că veniturile sunt supraestimate, practica obișnuită impune măsuri de administrare fiscală mai stricte pe cât este posibil și/sau recurgerea la reduceri de cheltuieli (blocare de cheltuieli) mecanism prevăzut de Legea nr. 181/2014 privind finanțele publice și responsabilități bugetar-fiscale.

În caz că veniturile sunt subestimate, se poate recurge la majorare de cheltuieli bugetare (cu păstrarea sau reducerea deficitului), sau o altă abordare ar fi promovarea unei politici contra-ciclice, ce ar însemna economisirea supra încasărilor pentru ca acestea să fie utilizate în bugetele ulterioare, fără a recurge la împrumuturi.

În contextul provocărilor curente, eficiența veniturilor publice va fi sporită, concentrându-se pe raționalizarea scutirilor fiscale, îmbunătățirea raportării privind impozitul pe venit și consolidarea administrării fiscale.

Riscurile asociate veniturilor bugetare sunt mult legate de evoluții macroeconomice neprevăzute, care modifică perspectivele de creștere economică, precum și de impunerea unor restricții de circulație sau asupra activității economice în contextul geopolitic. Cadrul de venituri al bugetului public național este prezentat în condițiile cadrului legislativ fiscal în vigoare, urmărind tendințele recente de acumulare a veniturilor. O intervenție în asumările menționate supra ar putea să se soldeze cu modificarea acestor estimări, în funcție de deciziile adoptate.

Atragerea surselor externe suplimentare este condiționată de realizarea măsurilor convenite în matricile de politici, identificarea noilor oportunități de atragere a împrumuturilor externe la condiții avantajoase, nivelul slab de dezvoltare a pieței interne financiare, necesitatea identificării investitorilor instituționali în VMS, dezvoltarea continuă a pieței interne și secundare a VMS.

1.3 Riscuri, asociate estimărilor cheltuielilor bugetare

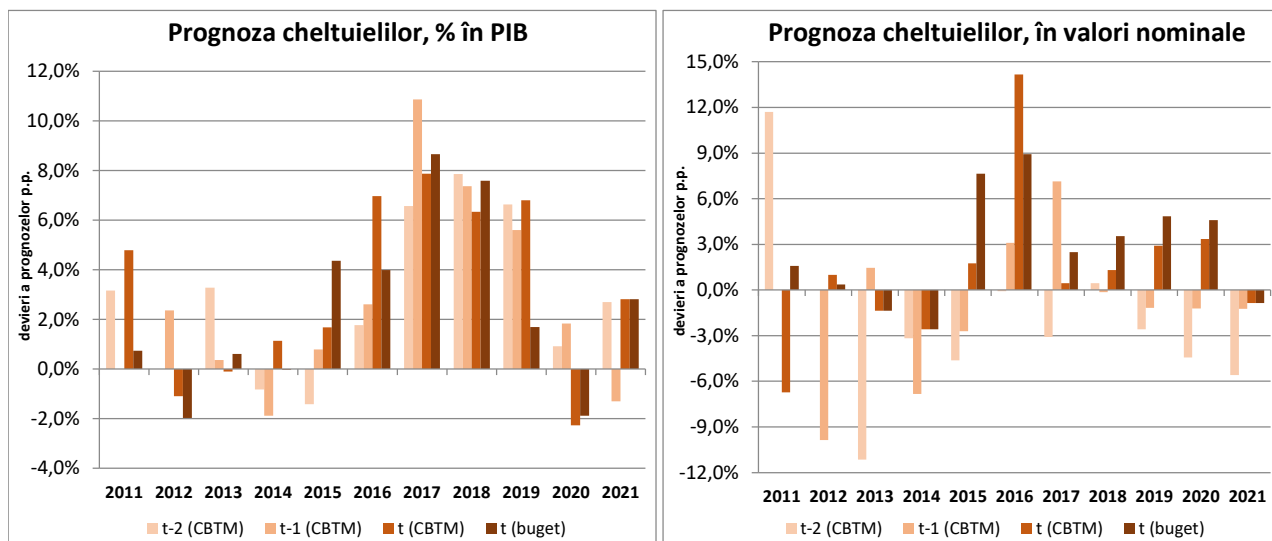
Tendențe și evoluții recente

Proгноza cheltuielilor bugetare se bazează pe estimarea cheltuielilor pentru menținerea obligațiilor deja asumate, politicilor sociale, salariale, investiționale în curs de realizare, precum și propuneri de politici noi, care sânt sau urmează a fi implementate.

Proгноza cheltuielilor este influențată de prognozele indicatorilor macroeconomici, progноza veniturilor, nivelul de deficit, precum și de deciziile de politică în domeniul cheltuielilor (politici salariale, sociale, etc.). Schimbările frecvente și semnificative în acest sens, contribuie la o volatilitate în estimarea cheltuielilor bugetare.

Analiza progноzelor cheltuielilor agregate (ca % în PIB), efectuate pe parcursul ultimilor 11 ani, scoate în evidență o supraestimare a acestora. Din 42 de observații prezentate mai jos, abateri mai mici decât 1% din PIB au avut loc în 9 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 14 cazuri, fapt ce indică **un impact de grad mediu al riscului asociat estimărilor cheltuielilor bugetare.**

Graficul nr. 5. Devierea prognozelor cheltuielilor bugetare comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2020 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Un factor important ce a influențat supraestimările la parte de cheltuieli este valorificarea foarte lentă a resurselor proiectelor finanțate din surse externe, care preponderent reprezintă investiții capitale, iar planificarea și executarea acestora poate dura în timp.

Ținând cont de multiplele crize care au avut loc pe parcursul anului curent, veniturilor acumulate în 10 luni 2022 au consemnat o creștere semnificativă, iar cheltuielile pentru ocrotirea sănătății, protecție socială, precum și pentru apărarea națională au avut cea mai mare contribuție la majorarea cheltuielilor bugetare totale.

Pentru anul 2021, arieratele bugetului de stat au constituit 1,7 mil. lei iar ale bugetelor locale – 9,5 mil. lei (0,1% din suma cheltuielilor), ceea ce reprezintă o pondere nesemnificativă în PIB. Impactul acestor arierate comportă un risc fiscal redus atât ca pondere în sumă totală cât și ca pondere în PIB.

Proiecții ale cheltuielilor pentru anul 2022 – criza energetică, fluxul de refugiați, securitatea națională

Finanțele publice sunt supuse unor presiuni semnificative din cauza creșterii cheltuielilor în sănătate, asistență și protecție socială, susținerea economiei, suport refugiaților, precum și pentru sectorul energetic. Revizuirea urgentă și semnificativă a indicatorilor bugetari pe termen scurt este impusă de circumstanțele în care activează economia națională și impactul asupra bugetului a mai multor crize, produse concomitent. Criza energetică și creșterea prețurilor la resursele energetice a accelerat creșterea prețurilor și la alte mărfuri și servicii minim necesare, în special la produsele alimentare și carburanți. De rând cu aceasta, situația geopolitică în țara vecină a creat riscuri și distorsionări în relațiile economice și comerciale cu partenerii principali ai Republicii Moldova.

Totodată, un alt factor care are un impact economic și bugetar, reprezintă fluxul mare de refugiați din țara vecină și necesitatea de gestionare a acestei situații. Pentru a susține financiar aceste măsuri au fost adoptate două modificări ale Legii bugetului de stat pentru anul 2022 nr. 205/2021, care prevede alocarea unui suport mai mare pentru asigurarea livrărilor de resurse energetice și sprijinirea populației și întreprinderilor în condițiile creșterii prețurilor la resursele energetice, acoperirea necesităților de asistență umanitară și costurilor salariale suplimentare și

suplinirea în continuare a fondurilor de urgență flexibile din buget, care pot fi utilizate în cazuri de urgență. Totodată, acordarea unui sprijin suplimentar unor categorii de persoane prin intermediul:

- acordării a două plăți unice pentru pensionari, care a fost limitată conform unui criteriu stabilit;
- majorării structurale a salariilor pentru angajații sectorului bugetar care se situează în două cele mai mici segmente salariale și unei plăți unice pentru toți funcționarii publici;
- majorării alocațiilor pentru Fondul de vulnerabilitate energetică, care acordă sprijin unor categorii de persoane în contextul creșterii costurilor la resursele energetice;
- alocării mijloacelor suplimentare pentru programe sociale, cum ar fi programele alimentare în școli, alocații pentru încălzire și alocații pentru întreținerea copiilor.

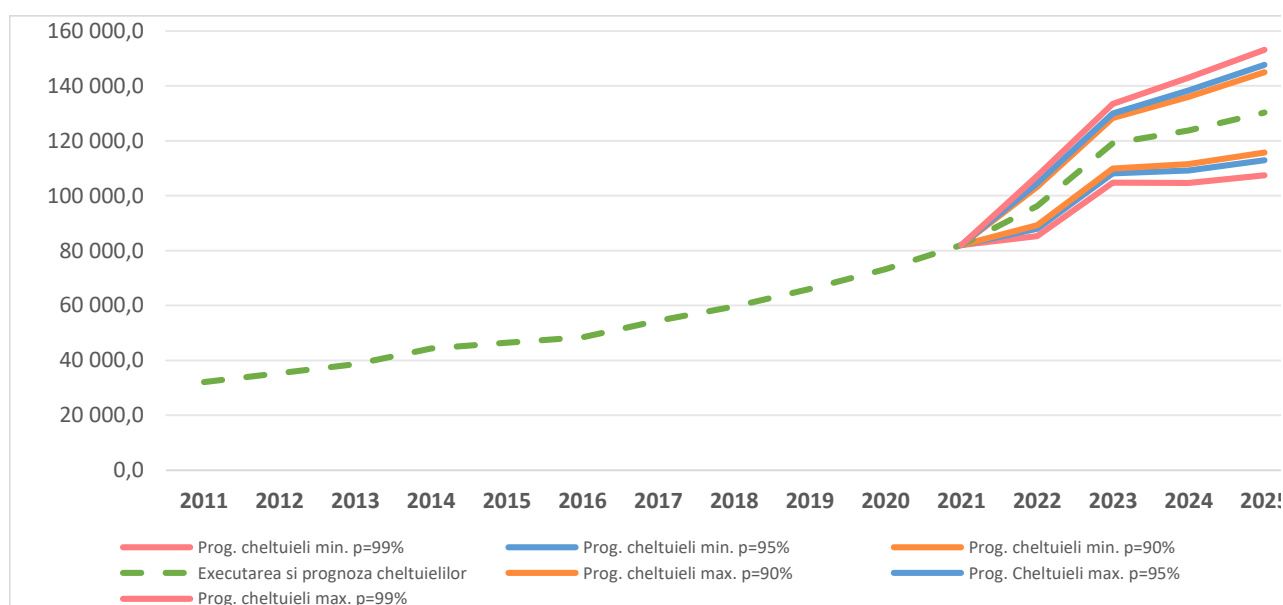
Astfel, au fost revizuite alocații bugetare destinate în domeniilor economic, al asistenței și protecției sociale, al ocrotirii sănătății, precum și aprovizionării cu gaze naturale și energie electrică a Republicii Moldova.

Modificările cheltuielilor bugetare vizează în mare parte asigurarea finanțării sistemului de sănătate, protecție socială, precum și pentru a depăși consecințele situației excepționale create în sectorul energetic.

Proгноza cheltuielilor pe termen mediu

În prezentarea grafică valorile prognozate ale cheltuielilor pentru anii 2022-2025 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2023, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 109 878 mil. lei și cea superioară de 128 245 mil. lei.

Graficul nr. 6. Valorile efective și prognozate ale Cheltuielilor

Conform estimărilor, în perioada 2023-2025 cheltuielile bugetului public național se vor majora în termeni nominali, iar ca pondere în PIB se prevede diminuarea acestora de la 38,6% în anul 2023 până la 35,5% în anul 2025.

Cheltuielile publice în perioada 2023-2025 își vor consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității bugetului, protejând în același timp alocările pentru cheltuieli sociale și investiționale.

În cazul materializării unor șocuri în continuare și dacă va fi necesară o asistență suplimentară pentru categoriile vulnerabile ale populației, vom revizui prioritățile de cheltuieli bugetare și vom reduce cheltuielile capitale, pentru a putea acoperi necesitățile prioritare de finanțare. Totuși, riscurile pentru scenariul de bază sunt excepțional de mari și cu un efect negativ persistent, iar pachetul de cheltuieli cuplat cu poziția noastră bugetară ar putea să ne limiteze capacitatea de reacție la necesitățile emergente de finanțare de la buget, inclusiv extinderea programului pentru reducerea sărăciei energetice pentru patru luni din sezonul rece al anului.

O provocare pe termen mediu continuă să rămână îmbunătățirea eficienței de cheltuire a resurselor bugetare. Pentru a furniza măsuri mai bine ținute și durabile de economisire, precum și cheltuieli de o calitate sporită este necesară continuarea procesului de analiză/raționalizare a cheltuielilor și instituționalizarea acestuia, pentru a consolida livrarea serviciilor publice și a identifica domenii potențiale pentru economii sau câștiguri la nivel de eficiență.

Atenuarea riscurilor

Legea privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală 181/2014, prevede un mecanism de corectare a cheltuielilor bugetare în caz că acestea sunt supraestimate (prevenirea deficitului mai mare decât cel planificat, în rezultatul reducerii veniturilor). Acesta constă în blocarea prealabilă a cheltuielilor, pentru cel mult 2 luni, în perioada în care se recurge la reducerea cheltuielilor. În această perioadă sunt finanțate doar cheltuielile prioritare, care la fel sânt specificate în lege (deservirea datoriei de stat, salarii, pensii, indemnizații sociale, ș.a.). În cazul subestimării cheltuielilor acestea pot fi revizuite în sensul majorării, fără a admite depășirea deficitului.

Revizuirea politicilor existente ar rezulta într-o utilizare mai eficientă a cheltuielilor, și ar permite utilizarea resurselor limitate pentru implementarea politicilor de cheltuieli noi.

În perioada anilor 2023-2025, Guvernul își va consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice, protejând, în același timp, alocările pentru cheltuielile sociale și investiționale.

Eficiența finanțelor publice poate fi atinsă prin reducerea evaziunii fiscale și revizuirea/eficientizarea cheltuielilor publice. Credibilitatea bugetară și gestionarea finanțelor publice vor fi consolidate prin instituționalizarea proceselor de revizuire/eficientizare a cheltuielilor, promovarea reformelor în domeniul achizițiilor publice, îmbunătățirea managementului investițiilor publice, precum și prin sporirea transparenței bugetare. Prin revizuirea cheltuielilor, Guvernul va evalua majoritatea cheltuielilor publice prin prisma eficienței și va pune în aplicare măsurile privind finalizarea și/sau raționalizarea programelor existente pentru a asigura finanțarea programelor cu prioritate înaltă.

1.4 Riscuri, asociate managementului datoriei de stat

Tendențe și evoluții recente

Riscurile aferente managementului datoriei de stat sunt abordate detaliat în cadrul Programului „Managementul datoriei de stat pe termen mediu” aprobat anual de către Guvern și publicat pe pagina web oficială a Ministerului Finanțelor. Astfel, scenariile de șoc identificate în acest document strategic evidențiază, printre altele, riscul valutar drept cel mai semnificativ risc ce ar putea crea, în caz de materializare, presiuni semnificative asupra bugetului de stat, având în vedere

că datoria de stat externă denominată în valută străină deține ponderea majoritară în portofoliul datoriei de stat. De asemenea, **riscul ratei de dobândă** tinde să se evidențieze din perspectiva riscurilor și incertitudinilor asociate recuperării post pandemice, crizei energetice globale și a presiunilor inflaționiste. Reieșind din structura portofoliului valori mobiliare de stat (VMS) emise pe piața internă, caracterizată preponderent prin maturitate scurtă, ce presupune refixarea frecventă a ratei de dobândă aferente, influențează asupra incertitudinii costurilor de deservire a datoriei de stat interne.

Analiza prognozelor soldului datoriei de stat (ca % în PIB), relevă faptul că în perioada 2017-2019 a persistat tendința de supraestimare a acestora, atât în cadrul CBTM cât și în legea bugetului. Din 42 de observații prezentate mai jos, abateri mai mari de 3% din PIB au avut loc în 33 cazuri, iar între 1 și 3% din PIB în 6 cazuri, fapt ce indică **un grad ridicat al riscului asociat estimărilor datoriei de stat**. Abaterile prognozelor soldului datoriei de stat demonstrează tendința de subestimare pentru perioada 2011-2015 și anul 2020, trendul inversându-se începând cu estimările efectuate în anul 2016.

În anul 2017, din patru observații - trei au fost supraestimate, explicația fiind aprecierea monedei naționale, precum și supraestimările de intrări de împrumuturi pentru acest an.

Pentru anul 2018, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind renunțarea la completarea rezervei de lichidități de pe piața internă, precum și datorită intrărilor pe împrumuturile externe prognozate, care au fost executate în proporție de 31,6 la sută comparativ cu valoarea planificată în buget.

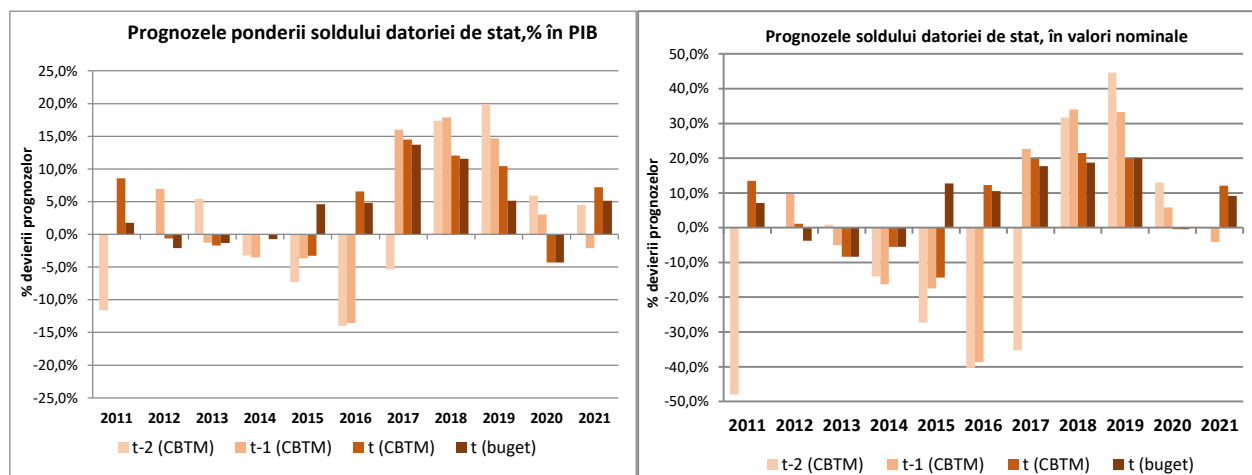
Pentru anul 2019, toate observațiile au fost supraestimate, motivul principal fiind intrările pe împrumuturile externe prognozate ce au fost executate în proporție de 40,7 la sută comparativ cu valoarea planificată și finanțarea internă netă, care a constituit 4,3% din valoarea planificată.

Pentru anul 2020, din patru observații - două au fost subestimate, motivul principal fiind creșterea substanțială a datoriei de stat interne din cauza creșterii finanțării deficitului bugetar din contul finanțării interne nete la preț de cumpărare cu 195 % în comparație cu volumul prognozat inițial.

Pentru anul 2021, din patru observații - două au fost supraestimate, înregistrând abateri față de prognoza în cadrul CBTM cât și în legea bugetului, motivele principale fiind intrările pe împrumuturile externe prognozate ce au fost executate în proporție de 88,7 la sută comparativ cu valoarea planificată și finanțarea internă netă la preț de cumpărare care a constituit 59,0% din volumul prognozat inițial, ca urmare a incertitudinilor cauzate de evoluția situației pandemice și presiunilor inflaționiste de la finele anului.

Pe parcursul ultimilor 11 ani se observă preponderent o ușoară supraestimare (în medie cu 0,1% din PIB) a cheltuielilor planificate aferente serviciului datoriei de stat. Totodată, este de menționat că în anii 2020 și 2021 sumele planificate în legea bugetului pentru anii respectivi au fost foarte aproape de sumele executate de facto, în proporție de aproximativ 90 la sută.

Graficul nr. 7. Devierea prognozelor soldului datoriei de stat comparativ cu executarea acestuia*

*Datele pentru perioada 2017-2021 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Proiecții ale soldului datoriei de stat pentru anul 2022 – impact al crizei energetice

De la începutul anului datoria de stat s-a majorat cu 11,4% și a atins un nivel de 86,6 mld lei. Datoria de stat internă însumează 33,2 mld lei și a înregistrat o micșorare cu 0,3% față de situația de la sfârșitul anului 2021. Totodată, datoria de stat externă este la nivel de 2,8 mld dolari SUA (53,4 mld lei) și a crescut față de situația de la sfârșitul anului 2021 cu 10,3% (cu 20,1% – în lei). În zece luni ale anului curent au fost înregistrate intrări de surse externe de finanțare în sumă de 0,6 mld dolari SUA (11,5 mld lei), iar în perioada similară a anului precedent a constituit 0,3 mld dolari SUA, emisiunea netă din plasarea VMS pe piața internă înregistrând valori negative.

Plafonul datoriei de stat estimat până la sfârșitul anului 2022, față de ipotezele expuse în bugetul aprobat a fost micșorat datorită efectelor crizei economice ce continuă să influențeze asupra randamentului VMS, respectiv micșorându-se portofoliul datoriei de stat interne pentru 2022, și datoria de stat va atinge 36,3% din PIB. Totodată, datoria de stat externă va crește datorită majorării finanțării externe nete cu 78,8% față de prognoza inițială.

Prognoza pe termen mediu

Pe perioada 2023-2025, conform prognozei actualizate se estimează că soldul datoriei de stat nu va depăși 40,4% din PIB, menținând aproximativ aceeași structură conform reședinței creditorilor (datorie internă vs datorie externă).

Tabelul nr. 3. Evoluția ponderii în PIB³ a soldului datoriei de stat și a garanțiilor de stat

	2012	2013	2014	2015	2016 ⁴	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Total Datorie	24,0	23,4	24,5	27,3	37,5	28,9	27,0	25,1	34,0	32,1	36,3	39,7	40,2	40,4

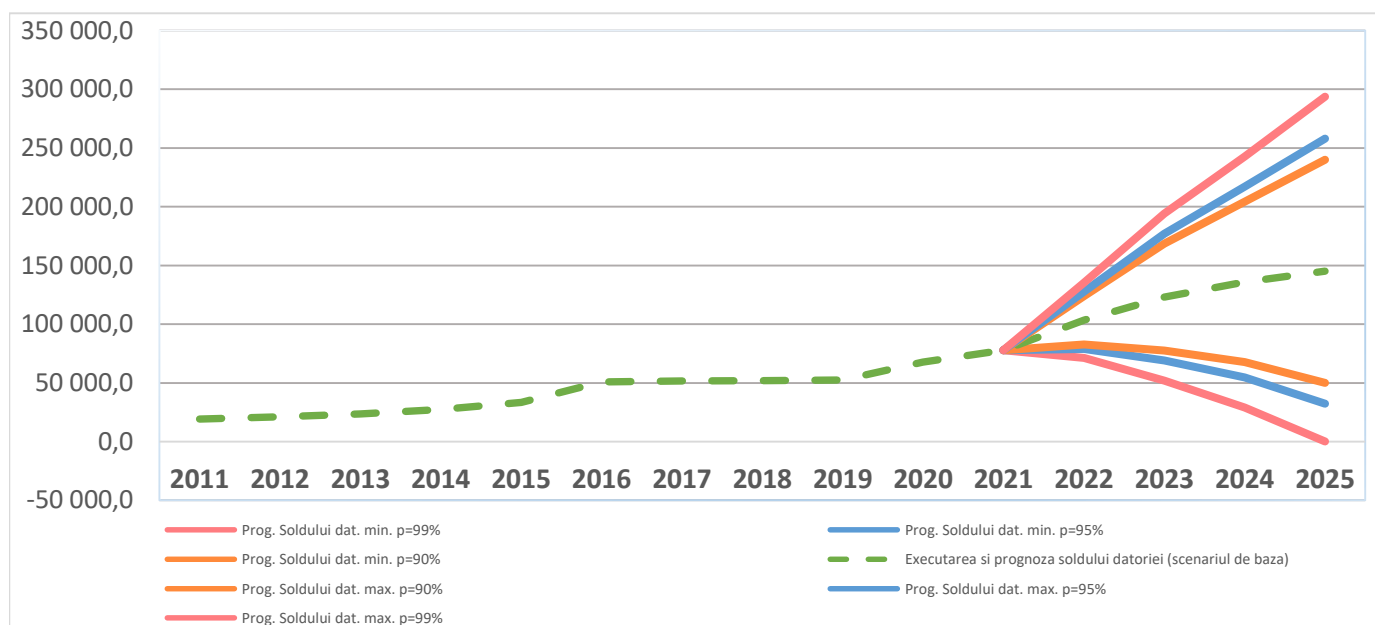
³ Datele privind PIB pentru perioada 2011-2016 se prezintă în baza metodologiei SCN, ONU-1993/SEC-1995, iar începând cu anul 2017 - în baza metodologiei SCN ONU-2008/SEC-2010.

⁴ În vederea executării obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014 și 2015, Ministerul Finanțelor în temeiul Legii nr. 235/ 2016, a emis și a transmis la 4 octombrie 2016 Băncii Naționale a Moldovei obligațiuni de stat în suma creditelor neachitate Băncii Naționale a Moldovei de către „Banca de Economii” S.A., BC „Banca Socială” S.A. și BC „Unibank” S.A. la data emiterii acestora.

de stat, inclusiv:														
Externă	17,0	16,8	18,2	21,4	21,6	16,3	15,0	14,0	19,4	18,4	23,9	27,5	27,9	27,9
Internă	7,0	6,6	6,3	5,9	15,9	12,6	12,0	11,0	14,6	13,7	12,4	12,1	12,3	12,5
Garanții de stat	0,04	0,02	5,8	11,2	0,0	0,0	0,1	0,4	0,6	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7

În prezentarea grafică valorile prognozate ale soldului datoriei de stat pentru anii 2023-2025 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2023, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 77 631 mil.lei și cea superioară de 168 574 mil.lei.

Graficul nr. 8. Valorile efective și prognozate ale Soldului datoriei de stat

Cheltuielile pentru serviciul datoriei de stat pe termen mediu pentru perioada 2023-2025 vor atinge în mediu 1,7 % din PIB fiind cu 0,7 p.p. mai mare comparativ cu anul 2022. Serviciul datoriei de stat ca pondere în veniturile bugetului de stat va înregistra o tendință de majorare pe termen mediu, de aproximativ 3,6 p.p. comparativ cu anul 2022 și va constitui 7,4%.

Atenuarea riscurilor

Întru atenuarea riscului valutar și riscului ratei de dobândă aferente datoriei de stat, Ministerul Finanțelor monitorizează în permanență evoluția ratei oficiale de schimb a monedei naționale în raport cu valutele în care este denominată datoria de stat externă și evoluția ratelor dobânzii de referință aferente datoriei de stat (Euribor 6 luni, Rata de bază a BNM aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt, inflația). Astfel, în momentul estimării soldului datoriei de stat și a cheltuielilor de deservire a acesteia, se iau în calcul scenariile cele mai pesimiste, și anume - fluctuații semnificative ale indicatorilor sus-menționați. De asemenea, odată cu

ameliorarea situației pe piața internă a VMS, Ministerul Finanțelor va relua operațiunile de redeschidere a VMS și emisiunea VMS cu termenul de circulație de 5 și 7 ani.

Cu scopul de a evita expunerea majoră a portofoliului datoriei de stat față de riscul valutar, riscul ratei dobânzii și riscul de refinanțare, Ministerul Finanțelor elaborează Programul "Managementul Datoriei de stat pe termen mediu" pentru perioada 2023-2025.

2. Riscuri bugetar-fiscale implicite

2.1 Riscuri, asociate bugetelor locale

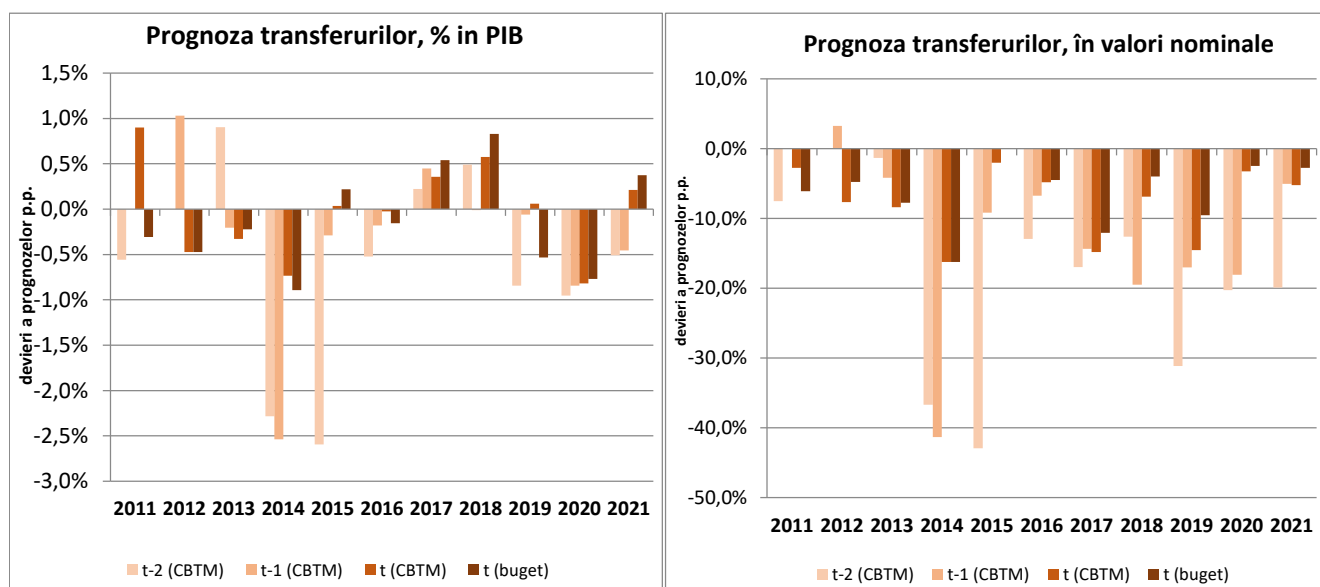
Riscurile asociate bugetelor APL sunt de diversă natură și pot fi atât implicite, cât și explicite, dar pentru a crea o imagine completă asupra situației în domeniul APL, acestea sunt prezentate într-un singur capitol. În prezenta Notă, riscurile asociate bugetelor locale sunt prezentate separat. Pe viitor se propune identificarea posibilelor corelări între aceste riscuri și o prezentare din perspectiva impactului potențial a diferitor riscuri.

*Privite în parte, fiecare domeniu care ar putea reprezenta un risc pentru bugetele locale, și implicit pentru bugetul de stat, **acestea nu reprezintă un impact semnificativ**. Însă multitudinea acestor domenii, ar putea crește riscul per ansamblu pentru bugetele locale. Anume din aceste considerente, un management prudent al fiecărui sector, și implementarea măsurilor de atenuare a riscurilor ar reduce la minimum impactul acestor riscuri.*

2.1.1. Prognoza transferurilor către APL

În perioada 2011-2021 ritmul mediu anual de creștere a volumului veniturilor totale ale bugetelor locale constituie 10,4%, pe când ritmul mediu de creștere a volumului transferurilor de la bugetul de stat constituie 13,9%. Drept rezultat, are loc o redimensionare a structurii părții de venituri a bugetelor locale prin creșterea ponderii transferurilor cu 14,9 p.p. (de la 56,8% în 2011 la 71,7% în 2021) în detrimentul veniturilor autonome (venituri proprii și venituri partajate).

Graficul nr. 9. Devierea prognozelor transferurilor către APL comparativ cu executarea acestora*

*Datele pentru perioada 2017-2019 sunt raportate la PIB, calculat în condițiile metodologiei noi de calcul SCN-2008/SEC 2010, care au înregistrat majorări.

Disparitatea în cauză se accentuează începând cu anul 2014 urmare a implementării noului sistem de formare a bugetelor locale și accelerează în anul 2017, datorită majorării volumelor de transferuri alocate de la bugetul de stat destinate infrastructurii drumurilor publice locale. Transferurile de la bugetul de stat către bugetele autorităților publice locale reprezintă 71,7% din veniturile acestor bugete. În acest sens o supraestimare/subestimare a acestora reprezintă un risc semnificativ atât pentru bugetul de stat, cât și pentru bugetele locale.

Analiza prognozelor transferurilor către bugetele locale, ca % în PIB, efectuate pe perioada 2011-2021, scoate în evidență o supraestimare a transferurilor către APL în perioada 2017-2018 cu o abatere cuprinsă între 0,5 -0,8%, iar pentru anii 2019-2021 se atestă o subestimare cu o abatere cuprinsă între 0,5 - 1%, iar în valori nominale denotă o tendință clară de subestimare a acestora. Abateri mai mici de 1% în PIB se atestă în 38 din 42 de observații, ce denotă ***un impact scăzut al riscului*** (sub/supraestimarea volumului de transferuri), ***și o probabilitate de subestimarea transferurilor***. Cele mai semnificative subestimări au avut loc pentru anii 2014 și 2015 și se datorează reformării din anul 2014 a sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale și preluării finanțării de către bugetul de stat a învățământului preșcolar, primar, secundar general, special și complementar și a unor competențe delegate (asistența socială, paza depozitelor cu pesticide etc.).

Totodată, ținând cont de necesitățile crescânde ale APL, prin Legea nr. 204 din 24.12.2021, au fost adoptate de către Parlament modificări la Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale și cu punere în aplicare de la 01.01.2022, care vizează:

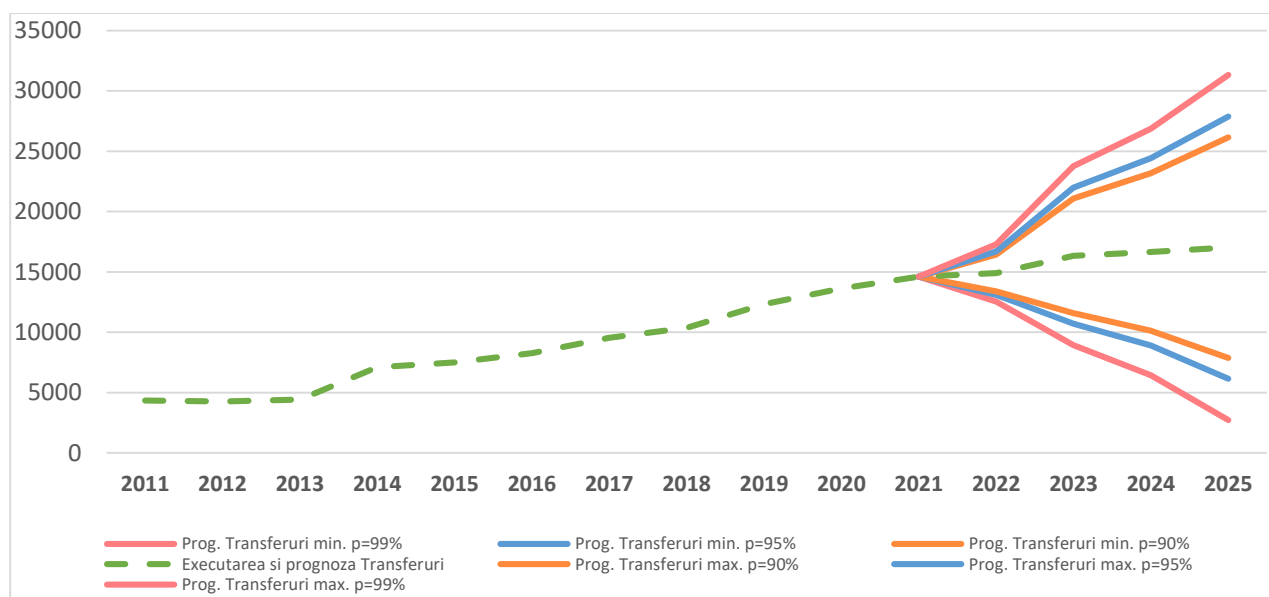
- cuantumul de 100% din volumul total al taxei pentru folosirea drumurilor de către autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova, în baza căruia sunt calculate transferurile cu destinație specială, comparativ cu cele 50% utilizate anterior.

Proiecții ale transferurilor pentru anul 2022 – impact al crizei energetice și de securitate la nivel regional

Pe parcursul anului 2022 în scopul acoperirii parțiale a cheltuielilor pentru implementarea prevederilor Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, în scopul acoperirii cheltuielilor suportate pentru gestionarea crizei refugiaților în contextul declanșării războiului în Ucraina, dar și în contextul crizei energetice pe parcursul anului au fost repartizate mijloace bugetelor locale, prin hotărâri ale Guvernului, în special pentru competențele delegate autorităților publice locale (învățământ general, finanțarea școlilor sportive sau servicii sociale).

Proгноza transferurilor pe termen mediu

Graficul nr. 10. Valorile efective și prognozate ale Transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale

În prezentarea grafică valorile prognozate ale transferurilor către bugetele locale pentru anii 2022-2025 sunt ajustate cu ajutorul devierilor sistematice. Astfel, la un prag al semnificației de 10% ($p=0,90$ sau 90%), pentru anul 2023, intervalul de încredere ar fi cu limita inferioară de 11 598 mil. lei și cea superioară de 21 087 mil. lei.

Totodată, formula existentă de calcul a transferurilor (cu destinație generală și specială pentru învățământ, asistență socială și infrastructura drumurilor) către bugetele locale a contribuit la o prognoza mai bună a transferurilor per total. Din anul 2020, s-a pus accent pe o altă prioritate și anume reformarea sistemului de relații interbugetare, cu revizuirea veniturilor partajate între bugetul de stat și bugetele locale, ceea ce are impact asupra volumelor transferurilor de echilibrare către APL.

Atenuarea riscurilor

Ținând cont că, suplimentarea bugetelor locale nu acoperă integral costurile APL generate de implementarea Legii privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar aferent domeniilor proprii de activitate, dar și costurile generate de criza energetică ce au dus la creșterea prețurilor la serviciile termoelectrice și comunale, acoperirea integrală a acestor cheltuieli se pune pe seama bugetului de stat, în special pentru competențele delegate APL. Pentru viitor, această paradigmă poate fi soluționată doar în condițiile promovării unei reforme exhaustive de organizare administrativ-teritorială, cu revizuirea integrală a relațiilor interbugetare în contextual revizuirii competențelor APL de ambele niveluri și ale Guvernului, asigurând respectarea principiului descentralizării administrative de corespundere a resurselor cu competențele.

Pe fundalul crizei energetice și a evoluțiilor inflaționiste, se întrevide un risc major pentru APL de insuficiență a alocațiilor bugetare în scopul acoperirii costurilor crescânde la serviciile termoelectrice, comensurată cu lipsa resurselor în aceste bugete. Drept urmare, există riscul că vor fi create arierate la acest capitol de cheltuieli, iar pentru a le acoperi, APL vor apela la susținerea din partea bugetului de stat, în special pentru competențele delegate, ori vor fi nevoiți să sisteze activitatea unor instituții bugetare (centre de asistență socială, activități culturale, etc).

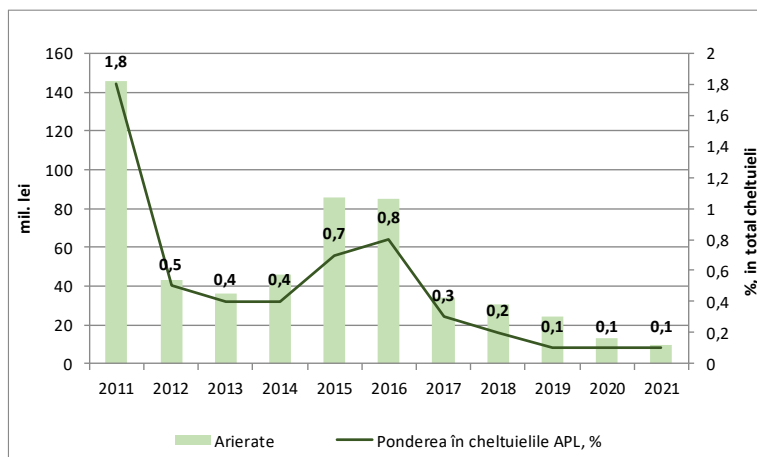
2.1.2. Arierate la cheltuieli

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2011 – 2021, arieratele bugetelor locale au înregistrat o dinamică neuniformă. Deși acestea au fost nesemnificative (0,1-1,8% din volumul cheltuielilor), a fost manifestată o tendință de existență permanentă a acestora.

Ținând cont că, autoritățile publice locale sunt independente și bugetele lor se execută în condiții de autonomie financiară, Ministerul Finanțelor nu poate interveni asupra impunerii achitării

Graficul nr. 11. Evoluția arieratelor la cheltuieli ale APL

arieratelor formate. Decizia de efectuare a cheltuielilor, inclusiv de achitare a arieratelor, aparține exclusiv autorităților publice locale.

Existența arieratelor denotă o acumulare de cheltuieli efectuate dar nefinanțate, care ar putea pune o povară asupra executării unor bugete locale în următorii ani. Impactul acestor arierate asupra bugetelor locale comportă **un risc fiscal redus** ca pondere în suma totală a cheltuielilor și ca pondere în PIB, însă existența permanentă a arieratelor impune întreprinderea unor măsuri în sensul neadmiterii

lor.

Totuși creșterea accentuată a prețurilor la resursele energetice ar putea pune o presiune asupra bugetului în sensul acumulării arieratelor de către instituțiile bugetare.

Măsuri de atenuare a riscurilor

În scopul reducerii și neadmiterii pe viitor a arieratelor:

- conform prevederilor articolului 67 al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/ 2014, sunt stabilite reglementări de achitare a arieratelor în mod prioritar.
- a fost modificat Ordinul nr. 121 din 14.09.2016 cu privire la modul de determinare și raportare a creanțelor cu termen expirat și a datoriilor cu termen de achitare expirat (arierate). Aceste modificări se referă la introducerea unui formular privind vechimea arieratelor, precum și a cauzelor formării acestora care este automatizat în sistemul informațional de management financiar (SIMF), ce permite o monitorizare și o analiză mai detaliată a arieratelor, și întreprinderea măsurilor de reducere a acestora.

Principalele cauze de formare a arieratelor sunt: insuficiența alocațiilor bugetare, neîncasarea integrală a veniturilor colectate/propriei planificate, nefinanțarea lucrărilor de reparații și investiții capitale de către Fondul pentru Eficiență Energetică și Fondul Ecologic Național.

2.1.3. Recreditarea și garanțiile acordate de la bugetul de stat APL

Situația curentă

Începând cu anul 2004 și până în prezent au fost implementate diverse proiecte investiționale în teritoriu în domeniul energetic, construcția locuințelor sociale și dezvoltarea serviciilor de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate din surse externe prin operațiunea de recreditare de stat. Astfel, 27 de autorități publice locale (APL) au beneficiat de împrumuturi recreditate în cadrul proiectelor investiționale. Soldul datoriilor APL la situația din 30.09.2022 constituia 547,7 mil. lei (0,2% din PIB), inclusiv datoria cu termen de achitare expirat constituie 4,8 mil. lei sau 0,9% din volumul total al soldului datoriei.

Tabelul nr. 4. Soldul garanțiilor emise de APL, inclusiv datoria cu termen de achitare expirat a beneficiarilor și APL pe împrumuturile contractate în cadrul proiectelor investiționale (mil. lei)

	31.12.2020			31.12.2021			30.09.2022		
	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF	Soldul datoriilor beneficiarilor	Datoria expirată a beneficiarilor	Datoria expirată APL față de MF
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile recreditate	241,5	1,0	2,9	241,4	2,6	4,0	262,1	4,8	4,8
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile interne	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
Garanțiile emise de APL pe împrumuturile externe	565,5	0,0	0,0	552,9	0,0	0,0	510,4	0,0	0,0
TOTAL	807,0	1,0	2,9	794,7	2,6	4,0	772,8	4,8	4,8

Soldul garanțiilor emise pe împrumuturile recreditate, împrumuturile interne și externe de către APL la situația din 30.09.2022 constituie suma de 772,8 mil. lei (0,3% din PIB), micșorându-se față de sfârșitul anului 2021 cu 21,9 mil. lei ce constituie o diminuare de cca 2,8%. De asemenea se atestă că datoriile expirate ale beneficiarilor au o evoluție ascendentă fiind condiționată de neexecutarea graficelor de rambursare a datoriilor, precum și fluctuațiile cursului valutar.

Riscurile bugetar-fiscale identificate aferente recreditării APL și acordării garanțiilor de către acestea sunt:

- riscul de schimb valutar;
- estimări nerealiste a veniturilor la adoptarea deciziei de angajare a împrumutului, ca rezultat supra-îndatorarea bugetelor locale;
- insolvența Regiilor Apă-Canal, beneficiari de împrumuturi recreditate, garantate de APL.

Măsuri de atenuare a riscurilor

- analiza riguroasă ex-ante de către Ministerul Finanțelor și evaluarea ex-post angajării împrumuturilor de către APL.

2.1.4. Riscurile asociate întreprinderilor municipale

Situația curentă

Pe parcursul anilor 2004-2013 în cadrul implementării proiectelor investiționale în domeniul dezvoltării serviciilor de aprovizionare cu apă și de canalizare, 8 Regii Apă-Canal (întreprinderi municipale și/sau societăți comerciale cu capital integral sau majoritar municipal) au beneficiat de finanțare prin operațiunea de recreditare de stat din surse externe la condiții financiare avantajoase. Suma împrumuturilor recreditate în acest scop constituie cca 19,0 mil. dolari SUA.

În pofida acestui fapt, Regiile Apă-Canal întâmpină greutăți la rambursarea împrumuturilor contractate și solicită restructurarea acestora. Motivele principale invocate fiind, neajustarea la timp a tarifului pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare, pierderi de apă în rețea, deprecierea monedei naționale în anii 2014-2015 etc. Astfel, la situația din 30.09.2022 soldul datoriilor întreprinderilor municipale pe împrumuturile recreditate constituie circa 262,1 mil. lei (0,1% din PIB), inclusiv datoriile cu termen de achitare expirat – 4,8 mil. lei sau 1,8% din volumul total al soldului. În vederea gestionării riscului respectiv, datoriile au fost restructurate prin semnarea acordurilor adiționale la Contractele de recreditare. Măsura respectiva va oferi posibilitatea beneficiarilor de a redistribui plăți anuale reieșind din posibilitățile întreprinderii și de a onora datoria față de buget. Totodată, este de menționat faptul că, în perioada anilor 2020-2022 a fost inițiat procesul de insolabilitate față de 2 întreprinderi municipale (S.A. „Regia Apă-Canal Soroca”, Î.M. „Apă Canal Bălți”) beneficiari recreditării de stat.

Situațiile descrise mai sus reprezintă **riscuri bugetar-fiscale directe pentru bugetul de stat**, deoarece aceste împrumuturi de stat externe au fost contractate de către Republica Moldova și sunt rambursate din bugetul de stat, indiferent de onorarea obligațiunilor financiare angajate de către beneficiarii recreditați prin operațiunea de recreditare.

Măsurile de atenuare a riscurilor descrise impun implicarea autorităților publice locale în redresarea situației economico-financiare a operatorilor apă-canal, revizuirea tarifelor pentru serviciile de aprovizionare cu apă și canalizare.

2.2 Riscuri, asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat

Prezentare generală și evoluții recente

Pentru a evalua riscurile bugetar-fiscale asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat au fost supuse analizei rezultatele financiare, obținute în anul 2021:

- 106 întreprinderi de stat (Î.S.);
- 16 societăți comerciale (S.C.) cu capital majoritar de stat (50%+1 acțiune);
- 15 societăți comerciale (S.C.) cu capital integral de stat (100% cota statului).

În rezultatul activității economice în anul 2021, întreprinderile de stat au înregistrat, în ansamblu un profit brut în mărime de 824,5 mil. lei, fiind cu 233,0 mil. lei mai mare comparativ cu anul 2020, iar societățile comerciale au înregistrat 1 352,4 mil. lei profit net, fiind cu 81,9 mil. lei mai mare comparativ cu valoarea aferentă anului 2020. Cuantumul impozitelor și taxelor achitate de către entitățile cu capital integral sau majoritar de stat în *total venituri ale bugetului public național din impozite și taxe constituie circa 4,5 la sută*.

Principalii indicatori agregați ai entităților analizate se prezintă în tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 5. Informația consolidată a principalilor indicatori financiari ai întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, conform situațiilor financiare (mil. lei)

Total	Întreprinderi de stat			Societăți comerciale			TOTAL
	01.01.2021	31.12.2021	abaterea	01.01.2021	31.12.2021	abaterea	la 31.12.2021
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-5	8=3+6
Active	27 247,0	28 890,9	+1 643,9 ⁵	18 655,8	20 054,8	+1 399,0 ⁶	48 945,7
Capital propriu	17 681,3	15 302,8	-2 378,5 ⁷	11 834,8	11 792,3	-42,5	27 095,1
Capital social și neînregistrat	5 322,1	5 352,1	+30,0	3 843,0	4 219,4	+376,4 ⁸	9 571,6
Total creanțe și alte active (imobilizate/circulante)	2 102,6	2 167,5	+64,9	3 070,7	4 315,8	+1 245,1	6 483,3
Datorii (pe termen lung și curente)	9 507,5	13 517,0 ⁹	+4 009,5 ¹⁰	6 707,8	8 174,1 ¹¹	+1 466,3	21 691,1
Venituri din vânzări	3 141,0	3 482,1	+341,1	14 289,2	17 552,9	+3 263,7	21 035,0
Costul vânzărilor	2 549,5	2 657,6	+108,1	13 018,7	16 200,5	+3 181,8	18 858,1
Cheltuieli, alte decât costul vânzărilor	1 785,6	-1 011,8	773,8	1 205,3	1 348,0	+142,7	2 359,8
Rezultat total: profit net (pierderi nete) al perioadei de gestiune, din care:	-305,0	+9,1	+314,1	249,1	313,5	+64,4	332,6
<i>Cu profit</i>	95,8	212,0	+116,2	301,2	486,3	+185,1	698,3
<i>Cu pierderi</i>	418,7	202,9	-215,8	52,4	172,8	+(-20,4)	375,7
Achitățile impozitelor și taxelor în BPN ()	1 003,1	985,5	-17,6	1 107,5	1 091,7	-15,8	2 077,2
Datorii față de BPN	98,7	94,2	-4,5	5,8	1,9	-3,9	96,2
Dividende/defalcări încasate la bugetul de stat din profitul net obținut în 2021 (la situația din 28.10.2022)	51,45 (103,0% executare față de plan)			131,0 (135,7% executare față de plan)			124,5

⁵ Majorarea activelor întreprinderilor de stat a fost influențată în mare parte de majorarea activelor Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” (Î.S. „ASD”) cu 1424,4 mil. lei, din care 1685,3 mil. lei (79,9%) reprezintă majorarea imobilizărilor corporale față de 01.01.2021, și anume a celor în curs de execuție care reprezintă drumuri primite în gestiune pentru reconstrucție și/sau construcție în curs de execuție.

⁶ Majorarea activelor societăților comerciale monitorizate a fost influențată în mare parte de majorarea activelor, în anul 2021 comparativ cu anul 2020, la S.A. „EnergoCom” cu 1705,8 mil. lei, Loteria Națională a Moldovei cu 119,9 mil. lei și S.A. „RED Nord” cu 40,7 mil. lei.

⁷ Micșorarea capitalului propriu per total întreprinderi de stat a fost condiționată preponderent de micșorarea rezervelor față de 01.01.2021 cu 6974,6 mil. lei (în special la Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” cu 6952,1 mil. lei).

⁸ Majorarea valorii capitalului social per total societăți comerciale monitorizate se datorează majorării capitalului social în anul 2021 la S.A. „EnergoCom” cu 307,1 mil. lei și la S.R.L. „Arena Națională” cu 67,7 mil. lei.

⁹ Din totalul datoriilor întreprinderilor de stat, la situația din 31.12.2021, 80,4% revin datoriilor pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care, conform Standardelor Naționale de Contabilitate și Planului general de conturi contabile, se înregistrează la compartimentul „datorii pe termen lung”. Totodată, 13517,0 mil. lei (din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 10863,9 mil. lei) reprezintă datorii pe termen lung înregistrate de Î.S. „ASD”, din care 4075,4 mil. lei se referă la finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung în cadrul activității Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale, finanțate din sursele BERD, BEI, CE și BM.

¹⁰ Majorarea datoriilor totale a fost influențată în mare parte de majorarea datoriilor totale ale Î.S. „ASD” în mărime de 3849,0 mil. lei (din care 8847,5 mil. lei (65,4%) reprezintă majorarea finanțărilor și încasărilor cu destinație specială pe termen lung în cadrul Proiectului de Susținere al Programului în Sectorul Drumurilor și Proiectului Îmbunătățirii Drumurilor Locale).

¹¹ Din totalul datoriilor societăților comerciale, 47,83% revin datoriilor pe termen lung, în componența cărora se include de asemenea valoarea terenurilor primite în gestiune economică și care nu generează careva costuri pentru entități. Totodată, 3064,1 mil. lei sau 78,5% (din totalul datoriilor pe termen lung în mărime de 3903,8 mil. lei) reprezintă datoriile pe termen lung înregistrate de S.A. „Termoelectrica”, care includ datoriile istorice față de „Moldovagaz” S.A. în mărime de 3620,7 mil. lei sau 44,3% din totalul datoriilor pe termen lung ale societății comerciale.

În particular se atestă, că din totalul entităților analizate, 65 entități sau 61,3% au activat cu profit în anul 2021, suma căruia a constituit 212,0 mil. lei, 41 entități cu capital de stat sau 38,7% din entități au generat pierderi, suma cărora a constituit 202,9 mil. lei. **Pierderi nete mai mari de 1 milion lei** se înregistrează la **13 întreprinderi de stat** (sau 31,7% din numărul întreprinderilor ce înregistrează pierderi) și **13 societăți comerciale** (sau 86,7% din societățile ce înregistrează pierderi), din care cele mai mari pierderi se înregistrează la:

- S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – 91,4 mil. lei (față de 152,4 mil. lei profit net înregistrat în anul 2020);
- Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” – 70,0 mil. lei (față de 0,8 mil. lei profit net înregistrat în anul 2020);
- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 61,6 mil. lei (față de 215,9 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020);
- Î.S. „Moldtranselectro” – 20,0 mil. lei (față de 3,0 mil. lei pierderi nete înregistrat în anul 2020);
- S.A. „CET-Nord” – 17,3 mil. lei (față de 2,8 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020);
- S.A. „Franzeleuța” – 12,5 mil. lei (față de 4,1 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020);
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” – 10,5 mil. lei (față de 20,7 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020);
- Î.S. Expediția Hidrogeologică a Republicii Moldova „EHGEOM” – 10,3 mil. lei (față de 0,2 mil. lei profit net înregistrat în anul 2020);
- S.A. „Institutul de Cercetări Științifice „Rif-Acvaaparat” - 9,7 mil. lei (față de 0,6 mil. lei profit net înregistrat în anul 2020);
- S.A. „Răut” – 9,5 mil. lei (față de 5,9 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020);
- Î.S. „Poșta Moldovei” – 8,3 mil. lei (față de 35,9 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020);
- S.A. „Drumuri Ialoveni” – 6,6 mil. lei (față de 2,0 mil. lei profit net înregistrat în anul 2020);
- Î.S. Uzina experimentală „ASELTEH” – 6,7 mil. lei (față de 0,8 mil. lei pierderi nete înregistrate în anul 2020).

Tabelul nr. 6. Situația financiară a entităților economice cu capital de stat în anul 2021

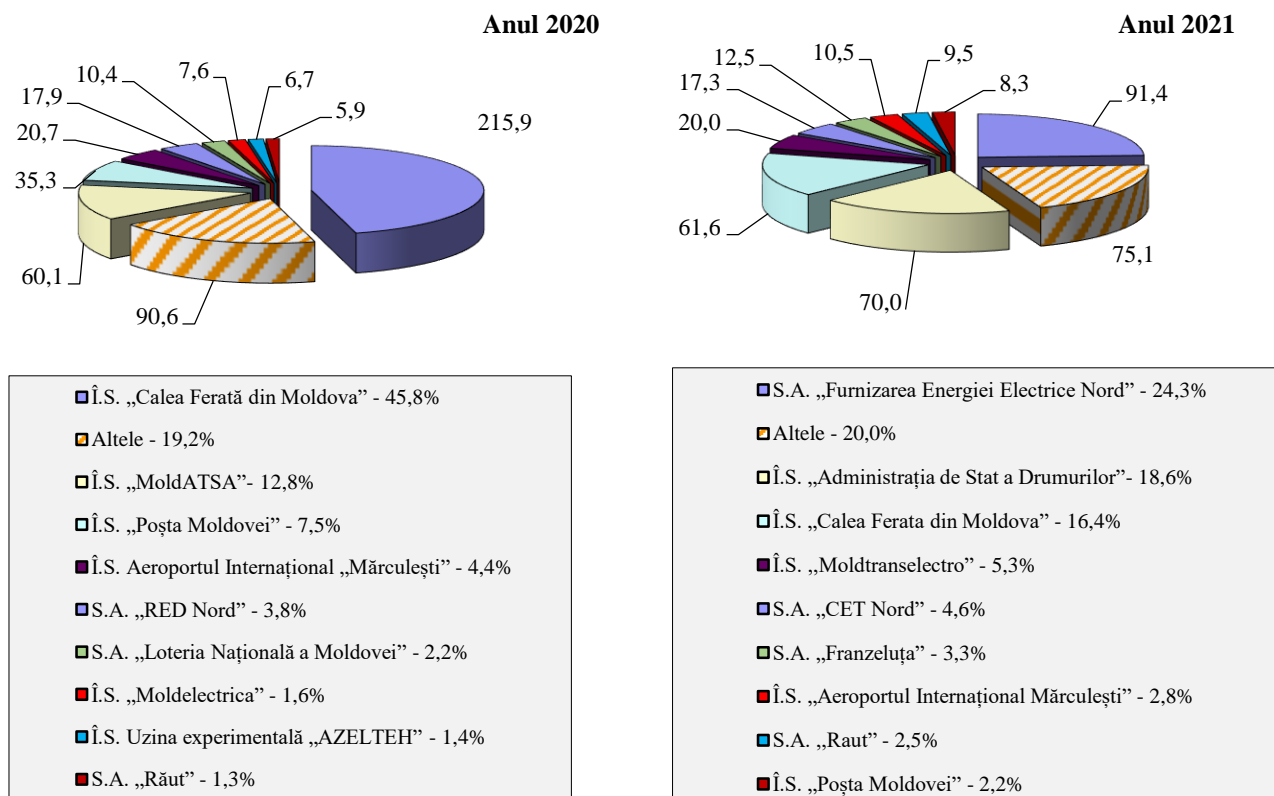
Entități economice	Numărul entităților supuse analizei	Au activat cu pierderi			Au activat cu profit			Rezultat financiar nul	
		numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %	suma, mil. lei	numărul ent. ec.	ponderea, %
1	2	3	4=3/2*100	5	6	7=6/2*100	8	9	10=9/2*100
Î.S.	106	41	38,7	202,9	65	61,3	212,0	-	-
S.C.	31	15	48,4	172,8	15	48,4	486,3	1	3,1
Total entități	137	72	52,6	375,7	80	58,4	698,3	1	0,7

Din 56 entități monitorizate care au activat cu pierderi în anul 2021, pierderile unor entități din **sectorul energetic și de termoficare** (S.A. „CET-Nord”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” și Î.S. „Moldtranselectro”) ce constituie 128,7 mil. lei sau 34,2% din suma totală a pierderilor, precum și din **sectorul transporturilor** (Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, Î.S. Aeroportul Internațional „Mărculești” și Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”) - 142,1 mil. lei sau 37,8% din suma totală a pierderilor. În acest sens, entitățile respective au înregistrat **72,1%** din suma totală a pierderilor

nete. La fel se remarcă că **66,7%** din entitățile (6 entități din 9 entități cu capital de stat) din domeniul irigațiilor și gospodăririi apelor înregistrează pierderi nete din activitate.

Totodată, în anul 2021, 5 **entități cu capital de stat din sectorul energetic și de termoficare** (S.A. „Moldelectrica”, S.A. „EnergoCom”, Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”, S.A. „Temoelectrica” și S.A. „Red-Nord”) au înregistrat **profit net în mărime totală de 329,5 mil. lei**, ceea ce constituie circa **47,2%** din total profit net înregistrat în 2021 de către 80 entități.

Diagrama nr. 12. Întreprinderile de stat și societățile comerciale care au înregistrat pierderi nete (mil. lei/% din pierderi)

La fel, se atestă că **57 entități sau 41,6%** din entitățile supuse monitorizării, **înregistrează în anul 2021 pierderi din activitatea operațională, fapt ce relevă riscuri sporite privind activitatea entităților**, întrucât acestea nu generează rezultat pozitiv din activitatea de bază. **Cele mai considerabile pierderi din activitatea operațională** au fost înregistrate de:

- S.A. Furnizarea Energiei Electrice Nord” – 91,7 mil. lei;
- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” – 87,2 mil. lei;
- Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” – 75,5 mil. lei; S.A. „CET Nord” – 37,2 mil. lei;
- Î.S. Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova- concert” – 25,4 mil. lei;
- Î.S. „Direcția Nodului Hidroenergetic Costești-Stîncă” - cu 15,0 mil. lei;
- Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești” – 10,7 mil. lei;
- S.A. „Franzeluța” – 10,2 mil. lei;
- S.A. „Institutul de Cercetări Științifice „Rif-Acvapart” – 9,6 mil. lei; S.A. „Drumuri Soroca” – 7,4 mil. lei;
- Î.S. „Poșta Moldovei” – 6,9 mil. lei;
- S.A. „Centrul Internațional de Expoziții „Moldexpo” – 4,9 mil. lei;
- S.A. „Drumuri Edineț” – 4,3 mil. lei;
- S.R.L. „Arena Națională” – 3,9 mil. lei etc.

De asemenea, **37 entități economice** înregistrează la 31.12.2021 o **depășire a capitalului social față de capitalul propriu**, din care **12 entități economice (11 întreprinderi de stat și 1 societate pe acțiuni cu capital de stat)** înregistrează o **valoare negativă a capitalului propriu** în mărime de 10,2 mil.lei (*datoria acumulării pierderilor neacoperite ale anilor precedenți și înregistrării pierderilor nete a perioadei de gestiune semnificative*).

Cele mai considerabile valori negative ale capitalului propriu fiind înregistrate de:

- Î.S. „Moldtranselectro” – 90,0 mil. lei;
- Î.S. „Brănești” – 2,9 mil. lei;
- Î.S. „Stațiunea Didactico-Experimentală din Petricani” – 2,9 mil. lei;
- Î.S. Stațiunea Tehnologică pentru Irigare „Ungheni” – 3,1 mil.lei;
- Î.S. DIP „Casa de comerț” – 1,3 mil.lei.

Potrivit Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală/Legii privind societățile pe acțiuni/societățile cu răspundere limitată, dacă, la expirarea celui de-al treilea an financiar consecutiv, valoarea capitalului propriu al entității, potrivit bilanțului anual al acesteia, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, se impune necesitatea întreprinderii măsurilor conform cadrului legal (reducerea capitalului social, aporturi în numerar, dizolvare etc.). La majoritatea entităților din cele 37 menționate anterior, depășirea capitalului social față de capitalul propriu a fost atestată în mai multe perioade consecutive, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea activității economice normale a entităților, dacă nu se vor întreprinde acțiuni de redresare. **Respectiv, anumite măsuri cu privire la activitatea ulterioară a societăților prenotate sunt necesare de întreprins pentru a diminua riscurile fiscale aferente.**

De asemenea, la sfârșitul anului 2021, din numărul total al societăților comerciale, 5 societăți comerciale (S.A. „Arena Națională”, S.A. „Drumuri Edineț”, S.A. „Drumuri Strășeni”, S.A. „Drumuri Soroca” și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”) au înregistrat un capital propriu mai mic decât capitalul social înregistrat.

În contextul dat, se remarcă că, la finele anului 2021, se atestă o creștere a capitalului social și neînregistrat al societăților comerciale cu 376,4 mil. lei, mai mare comparativ cu începutul anului 2021 și a primelor de capital cu 0,1 mil. lei, potrivit situațiilor financiare ale entităților.

Majorarea capitalului social per total societăți comerciale a fost condiționată de majorarea capitalului social în anul 2021 la entitățile S.A. „Energocom” cu 1 701, 0 mil. lei și la S.R.L. „Arena Națională” cu 67,7 mil. De asemenea, s-a constatat că, la situația din 31.12.2021, **la 84 entități economice cu capital de stat sau 61,3% din totalul entităților monitorizate, datoriile curente depășesc activele circulante**, fapt ce semnalează o capacitate redusă de plată, respectiv un dezechilibru financiar al entității pe termen scurt.

Analiza solvabilității celor mai mari întreprinderi de stat/ societăți comerciale

În contextul evaluării și analizei riscurilor bugetar-fiscale aferente activității economico-financiare a entităților cu capital de stat, a fost efectuată analiza detaliată a principalilor indicatori financiari a celor mai mari întreprinderi de stat/ societăți comerciale, selectate după active, datorii înregistrate și venituri din vânzări. Astfel, se atestă că veniturile din vânzări totale ale entităților menționate în tabelul 7 reprezintă 69,75% din veniturile din vânzări înregistrate în anul 2021 de către 137 entități monitorizate, activele acestora reprezintă 90,3% din totalul activelor entităților monitorizate, iar datoriile (curente și pe termen lung) – 93,7% din suma datoriilor totale ale entităților. Situațiile financiare individuale ale entităților respective, precum și rapoartele de audit pot fi vizualizate pe pagina oficială a Agenției Proprietății Publice la compartimentul *Entități din administrarea APP*.

Tabelul nr. 7. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității unor întreprinderi de stat/ societăți comerciale, la 31.12.2021

Nr. d/o	Denumirea entității	Active, mil. lei	Datorii, mil. Lei	Provizioane, mil.lei	Venituri din vânzări, mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei	Lichiditatea curentă ¹² , coef.	Marja profitului operațional ¹³ , %	Levierul financiar ¹⁴ , coef.
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	16 999,1	9 543,3	8,4	1,6	-70,0	1,67	-4655,06	2,28
2.	S.A. „Termoelectrica”*	5 126,4	3 620,7	19,0	2 864,5	177,9	2,48	6,4	3,45
3.	S.A. „Moldtelecom”	5 309,0	1 008,9	55,6	1 603,3	91,5	0,29	7,5	1,25
4.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	3 886,5	862,4	-	624,4	-61,6	1,15	-13,96	1,29
5.	S.A. „Red-Nord”*	2 958,2	363,4	-	703,5	51,3	0,89	7,9	1,14
6.	Î.S. „Moldelectrica”*	2 065,6	914,5	13,9	642,9	54,3	2,94	11,13	1,82
7.	S.A. „CET-Nord”*	744,8	444,9	-	415,5	-17,3	0,71	-8,9	2,48
8.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	618,6	292,1	11,4	295,3	9,0	1,08	2,9	1,96
9.	Î.S. „Modtranselectro”*	601,4	691,3	-	-	-20,0	0,92	(nu înregistrează venituri din vânzări)	-6,68
10.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	473,9	26,8	6,5	374,6	49,4	12,07	18,24	1,08
11.	Î.S. „Poșta Moldovei”	637,3	423,5	18,5	425,5	-8,3	0,86	-1,63	3,26
12.	S.A. „Metalferos”	400,4	2,4	0,6	1 743,2	29,7	382,5	1,9	1,01
13.	S.A. „EnergoCom”*	2 094,4	1 718,8	0,3	2 221,8	8,7	1,22	0,55	5,58
14.	S.A. „Barza Albă”	373,4	32,8	-	47,2	6,2	14,49	15,3	1,10
15.	S.A. „Franzeluța”	314,4	43,2	-	561,9	-12,5	3,32	-1,8	1,16
16.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	303,6	68,4	-	12,2	-10,5	0,39	-87,9	1,29
17.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	239,4	12,8	7,0	144,1	3,1	6,97	5,74	1,09
18.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”*	245,8	253,2	0,03	1 935,3	-91,4	0,95	-4,7	-33,12
19.	Î.S. „Radiocomunicații”	158,9	3,6	-	56,6	2,3	62,99	4,84	1,02
20.	Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”	141,3	15,0	1,3	39,0	6,7	12,53	6,75	1,13
21.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”*	91,9	6,8	-	59,5	37,3	7,02	71,42	1,08

* entități din sectorul energetic și de termoficare

În a doua jumătate a anului 2021, criza pandemică a fost înlocuită treptat cu una economică. Creșterea prețurilor la resursele energetice a provocat creșterea prețurilor în întreaga regiune europeană. Republica Moldova, de asemenea este expusă factorului inflației importate, respectiv Banca Națională a Moldovei încearcă să asigure și menține situația prin implementarea politicii

¹² Se calculează ca raport dintre activele circulante și datoriile curente ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mare de 1.

¹³ Se calculează ca raport dintre rezultatul din activitatea operațională și veniturile din vânzări ale întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să depășească rata dobânzii pentru creditele contractate.

¹⁴ Se calculează ca raport dintre activele totale și capitalul propriu al întreprinderii. Nivelul acestui indicator trebuie să fie mai mic ca 2.

monetare, utilizând normele rezervelor obligatorii, rata de bază, monitorizarea solvabilității rezidenților la creditele primite, ș.a.

La data de 24.02.2022 a fost anunțată instituirea stării de urgență de asediu și de război în Republica Moldova, fiind instituită datorită conflictului militar din Ucraina. Necesitatea de prelungire a stării de urgență este determinată de asigurarea securității la frontieră și gestiunii fluxului de refugiați, **inclusiv și de riscurile persistente în privința securității aprovizionării Republicii Moldova cu resurse energetice. Conflictul militar din regiune care a început la 24 februarie 2022, a provocat instabilitate geopolitică și volatilitate în piața energetică și piață financiară, iar consecințele economice s-au manifestat deja în creșterile de preț ale energiei și alimentelor.**

În rezultatul analizei activității economico-financiare a întreprinderilor de stat și societăților comerciale, se remarcă că conflictul militar din Ucraina a avut efecte negative nu doar asupra activității întreprinderilor din sectorul privat, dar și asupra activității întreprinderilor din sectorul public. Conflictul militar din Ucraina a determinat reducerea considerabilă a veniturilor din vânzări și diminuarea profitului, precum și obținerea pierderilor de către majoritatea entităților cu capital de stat.

Urmare a analizei detaliate efectuate, rezultă că indicatorii înregistrați în anul 2021 de **Î.S. „Termoelectrica”, S.A. „Moldtelecom”, S.A. Combinatul de Vinuri „Cricova”, Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, S.A. „Metalferos”, S.A. „Barza Albă” și Î.S. „Radiocomunicații”** sunt pozitivi și *nu prezintă riscuri fiscale imediate din punct de vedere al activității desfășurate.*

Un nivel înalt de lichiditate se înregistrează la **Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”, S.A. „Metalferos”, Î.S. „Radiocomunicații”, S.A. „Barza Albă”**. În atare situație, este importantă elaborarea unei politici de gestiune eficientă a stocurilor, caracteristică domeniului de activitate pe care îl desfășoară entitatea, pentru a evita formarea unor stocuri excesive de produse/mărfuri și a producției în curs de execuție pe viitor, și de asemenea, îmbunătățirea politicii de gestiune a creanțelor comerciale ce va permite recuperarea acestora și obținerea de lichidități.

Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente la S.A. „Moldtelecom” este sub nivelul minim recomandat (1), ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente.

Luând în considerare indicatorii analizați ai activității economico-financiare a întreprinderii **Î.S. „Radiocomunicații”**, expunem următoarea concluzie: în anul 2021 nivelul principalilor indicatori economico-financiar au înregistrat valori acceptabile și rezonabile, starea financiară economică a întreprinderii a fost stabilă pe parcursul anului 2021. Mărimea coeficientului lichidității curente a alcătuit 62,99, depășind valoarea de 1,0, fapt ce confirmă că entitatea poate să-și achite obligațiile curente, pe măsură ce devin scadente, fiind consecința unui fond de rulment pozitiv. Importanța bilanțului în analiza financiară decurge din faptul că servește determinarea marjei de securitate financiară prin intermediul fondului de rulment, care permite întreprinderii să facă față riscurilor pe termen scurt, garantând solvabilitatea acesteia, care a crescut cu 6,5 mil. lei, ce reflectă o perspectivă favorabilă întreprinderii sub aspectul lichidității sale.

Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ în anul 2021 se înregistrează la **Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”, S.A. „Franzeleuța”, Î.S. „Poșta Moldovei”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești și Î.S. „Calea Ferată din Moldova”**.

În particular, **Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”** în anul 2021 înregistrează pierderi nete și pierderi a rezultatului din activitatea operațională, situația fiind una alarmantă, respectiv o marjă negativă a profitului operațional negativă, precum și pierderi nete. Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care veniturile se vor reduce, iar activitatea curentă a entității va genera pe viitor pierderi. Se menționează că Curtea de Conturi a realizat auditul privind conformitatea gestionării resurselor financiare publice și a patrimoniului public de

către Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” pentru anul 2020, finalizat cu adoptarea Hotărîrii Curții de Conturi nr. 58 din 26.11.2021. Evaluând conformitatea gestionării patrimoniului public în anul 2020, s-a concluzionat că sistemul actual de administrare a patrimoniului public de către Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor” este unul deficitar și necesită în următorii ani o reformare complexă pentru a asigura conformitatea, eficiența și controlul utilizării banului public destinat întreținerii și modernizării infrastructurii rutiere.

O situație nefavorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ se înregistrează la **S.A. „Franzeleuța”** care în anul 2021 au obținut pierdere netă în mărime de 12,5 mil. lei, față de 4,1 mil. lei pierdere netă obținută în anul precedent și marjă negativă a rezultatului operațional. Respectiv, societatea înregistrează pierderi din activitatea de bază desfășurată, la fel înregistrează o rată a lichidității curente peste limita maximă recomandată, ceea ce poate semnala că o parte din mijloacele de plată sunt înghețate în stocuri care nu aduc venit.

Cauza principală, care a generat obținerea de către societate a pierderilor pentru perioada de activitatea al anilor 2020-2021, este managementul defectuos, manifestat prin suportarea unor cheltuieli ineficiente, precum și majorarea cheltuielilor din activitatea operațională, urmare a achiziției de făină, materie primă, material pentru împachetare, servicii de transport la costuri majorate, fără a fi asigurată o transparență maximă a procesului de achiziții prin atragerea mai multor operatori, în lipsa unei concurențe reale și cu favorizarea anumitor agenți economici.

Activitatea Î.S. „Poșta Moldovei” în anul 2021 înregistrează pierderii din activitatea operațională în mărime de 6,9 mil. lei și pierderii nete în mărime de 8,3 mil. lei. Un levier financiar de 3,26 se înregistrează la Î.S. „Poșta Moldovei”, cauzat în special de înregistrarea sumelor considerabile aferente avansurilor primite curente pentru serviciile ce urmează a fi prestate, precum și a valorii terenurilor aflate în gestiunea economică a întreprinderii, sume care de altfel nu generează costuri suplimentare (dobânzi) pentru întreprindere. Riscul de lichiditate este riscul ca întreprinderea să fie în imposibilitate de a-și achita obligațiile de plată în momentul în care acestea survin în condiții normale de activitate. Riscul de lichiditate decurge din necorelarea maturităților dintre fluxurile de încasări și cele de plăți. Întreprinderea își gestionează nevoile de lichiditate, prognozează intrările și ieșirile de numerar datorate în activitatea de zi cu zi, monitorizând plățile programate în scopul acoperirii datoriilor financiare. În cadrul analizelor se compară cerințele nete de numerar cu intrările prognozate de numerar, pentru a determina eventuale devieri, și pentru a lua decizii corespunzătoare. De asemenea, înregistrează pierderi din activitatea operațională, respectiv o marjă a profitului operațional negativă, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind. Activitatea Î.S. „Poșta Moldovei” în anul 2021 se apreciază ca fiind una negativă, avînd în vedere inclusiv generarea pierderilor nete, neluînd în seamă creșterea veniturilor din vânzări (cu 28,2 mil. lei), totodată înregistrînd pierderi din activitatea operațională în mărime de 33,0 mil. lei, motiv pentru care generează anumite riscuri fiscale.

Totodată urmează să remarcăm că activitatea economică a Î.S. „Poșta Moldovei” pentru semestrul I 2022, continuă a fi una negativă, ce se caracterizează prin înregistrarea pierderilor în mărime de 9,6 mil. lei.

Conform Conceptului de organizare structurală a Î.S. „Poșta Moldovei” la nivel teritorial urmează a fi efectuată reorganizarea entității conform proiectului Hotărîrii Guvernului cu privire la reorganizarea Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei” (număr unic 450/APP/2022). În comparație cu schema de încadrare actuală se va înregistra o diminuare a costurilor lunare de personal cu circa 840 mii lei. Modelul propus presupune diminuarea numărului de personal administrativ și producere cu 130 de unități, în limita posibilităților vor fi întreprinse acțiuni care să evite inițierea procedurilor de disponibilizare, și anume:

Desfacerea contractelor cu persoanele care au statut de pensionar, angajați prin cumul și nu se regăsesc în structura nouă; transfer în funcții vacante din oficiile poștale; transfer în funcții corespunzătoare din Centrele de poștă teritoriale. Costurile eventualelor disponibilizări a personalului se estimează la 2 015 785 lei.

O situație similară se atestă de asemenea la **S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”**, care la fel înregistrează pierderi din activitatea operațională, respectiv o marjă negativă a profitului operațional negativ, precum și pierderi nete. Cu toate acestea se remarcă că rata lichidității curente la S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care veniturile se vor reduce, iar activitatea curentă a societății pe acțiuni va genera pe viitor pierderi.

O diminuare a indicatorilor de rezultat a fost înregistrată la **S.A. „CET Nord”**, care în anul 2021 a obținut pierderi brute. De asemenea, entitatea a înregistrat pierderi din activitatea operațională în mărime de 37,2 mil. lei, precum și pierderi nete în mărime de 17,3 mil lei, rezultatul fiind diminuat de obținerea profitului din alte activități (în mărime de 14,3 mil. lei urmare a diferenței pozitive de curs valutar și de sumă). În parte ce ține de auditul exercițiului financiar încheiat la 31.12.2021, se constată opinia cu rezerve în raport cu stocurile precum și asupra impactului aferent în situația rezultatului global și asupra situației modificării capitalului propriu.

Odată cu instituirea stării de urgență, ca urmare a pandemiei de COVID-19 și a conflictului militar din Ucraina, ramura transporturilor a fost una din cele mai afectate sectoare ale economiei naționale, determinând astfel înrăutățirea indicatorilor de rezultat în anul 2021 față de anul 2020 la **Î.S. „Calea Ferată din Moldova”**, majorarea pierderilor din activitatea operațională și financiară, precum și majorarea pierderii nete de la 215,9 mil. lei în anul precedent la 61,6 mil. lei în anul curent. Obținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii costului vânzărilor asupra veniturilor din vânzări. Astfel, în anul 2021, ca rezultat al pierderii brute în mărime de 31,7 mil. lei și a cheltuielilor operaționale suportate în mărime de 38,0 mil. lei, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” a finalizat anul financiar cu pierdere din activitatea operațională în mărime de 87,2 mil. lei față de 153,4 mil. lei pierdere din activitatea operațională înregistrată în anul precedent. De asemenea, se atestă că la finele anului 2021, întreprinderea înregistrează o reducere a activelor comparativ cu începutul anului, o reducere a capitalului propriu și o reducere a datoriilor pe termen lung și datoriilor curente. Rata autonomiei globale și coeficientul de atragere a surselor împrumutate la întreprindere se încadrează în limitele recomandate.

Tabelul nr. 8. Analiza dinamicii indicatorilor de rezultat a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2017-2021, mil. lei

Nr. d/o	Indicatori economico-financiar	2017	2018	2019	2020	2021	Dinamica
Î.S. „Calea Ferată din Moldova”							
1	active totale	3343,7	3535,1	3416,6	3968,8	3886,5	
2	capital propriu	2814,1	2965,8	2952,3	3083	3024,1	
3	venituri totale	1161,3	1097,5	1039,4	610,2	652,3	
4	venituri din activitatea operațională	1089,6	1035,7	993,8	11,1	27,6	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	-29,8	-72,8	-34,5	-153,4	87,2	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	39,6	-0,3	8	-62,5	25,6	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	7,1	-73,1	-26,5	-215,9	-61,6	

Generalizînd informația aferentă indicatorilor de rezultat obținuți pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că situația la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” este una instabilă din punct de vedere economico-financiar, dat fiind faptul că veniturile totale (din activitatea operațională și din alte activități) nu sînt suficiente pentru acoperirea cheltuielilor totale (din activitatea operațională și din alte activități, care includ și cheltuielile privind achitarea dobînzilor aferente creditelor și împrumuturilor primite). Evaluînd conformitatea gestionării patrimoniului public în anul 2021, s-a concluzionat că sistemul actual de administrare a patrimoniului public de către Î.S. „Calea Ferată din Moldova” este unul deficitar și necesită în următorii ani o reformare complexă pentru a asigura conformitatea, eficiența și controlul utilizării banului public destinat întreținerii și modernizării infrastructurii feroviare.

Totodată urmează să remarcăm că activitatea economică a întreprinderii pentru semestrul I 2022 este una pozitivă, ce se caracterizează prin achitarea datoriilor istorice față de personal, cît și obținerea profitului net în jur de 60,0 mil.lei.

De asemenea, în scopul deblocării debursărilor mijloacelor financiare din contul împrumutului BERD la data 15 aprilie 2022 a fost încheiat Amendamentul la Contractul de recreditare nr. 6/1 din 09 noiembrie 2016, prin care datoria cu termen de achitare expirat în sumă 3 278 025,22 euro și dobînda cumulată în sumă de 19 579,26 euro ce urmează a fi achitate până la 20 decembrie 2022.

Totodată, Potrivit Hotărării Guvernului nr. 1042/2017 privind aprobarea Concepției pentru restructurarea sectorului feroviar și a Î.S. "Calea Ferată din Moldova" pentru anii 2022-2024, urmează a fi realizat restructurarea sectorului feroviar cu scopul de a-l face sustenabil din punct de vedere financiar, tehnic și social. Se urmărește intenția ca societatea de căi ferate, care va acționa în calitate de administrator al infrastructurii și/sau operator de transport, să devină sustenabilă financiar și capabilă să concureze în viitor cu alți furnizori de servicii de transport pentru a satisface așteptările și nevoile pieței. **Restructurarea Î.S. "Calea Ferată din Moldova" (în continuare – CFM) stabilește bazele pentru un sector feroviar funcțional, eficient și de succes, în conformitate cu legislația UE.**

Rămîne a fi dificilă situația economico-financiară la Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”, deși indicatorii de rezultat pentru anul 2021 înregistrează o diminuare ușoară, comparativ cu situația aferentă anului 2020, a pierderii brute, a pierderii din activitatea operațională, precum și a pierderii nete, de asemenea înregistrează marjă a profitului operațional negativă, ceea ce poate crea dificultăți în desfășurarea ulterioară a activității dacă măsuri de redresare nu se întreprind. La entitate se constată o creștere nesemnificativă a veniturilor operaționale, în special a veniturilor din alte activități operaționale. Totodată, se constată că costul serviciilor prestate și lucrărilor executate terților depășește de câteva ori mărimea veniturilor din vânzări obținute de către această entitate în anul 2021, situație care se atestă pe parcursul a mai multor ani de activitate a entității. De asemenea, entitatea a înregistrat rezultat financiar negativ din activitatea financiară urmare diferenței negative a cursului valutar. Cu toate acestea, indicatorii de rentabilitate ai întreprinderii înregistrează un nivel scăzut, nivelul de lichiditate al întreprinderii necesită a fi majorat, precum și eforturi suplimentare sunt necesare de întreprins pentru înregistrarea rezultatului pozitiv din activitatea operațională. Nivelul lichidității curente se poziționează sub limita minimă recomandată, ceea ce poate crea dificultăți la onorarea obligațiilor curente, precum și marja profitului operațional indică valoare negativă.

O situație vulnerabilă și dificilă se atestă de asemenea la **entitățile cu capital de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor**. Astfel, conform rezultatelor anului 2021, 66,7% entități (6 entități din 9 entități cu capital de stat) din domeniul irigației și gospodăririi apelor au înregistrat pierderi din activitatea operațională în mărime de 4,4 mil.lei, precum și pierderi nete din activitate în mărime de 6,2 mil. lei, activitatea acestora fiind nerentabilă din punct de vedere economic. În temeiul art. 12 alin. (1) din Legea nr. 246/2017, care prevede că întreprinderea de stat se

reorganizează sau se dizolvă prin hotărâre de Guvern, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 760/2020, prin care s-a acceptat propunerea Agenției Proprietății Publice privind dizolvarea a 5 întreprinderi de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor. Condițiile ce au impus la aprobarea actului normativ respectiv țin de starea degradantă a acestor entități, lipsa de activitate și supraîndatorarea continuă a acestora, precum și constatările Curții de Conturi a multiplelor deficiențe, ca de exemplu: exploatarea sistemelor de irigare după normative învechite, admiterea cheltuielilor excesive în desfășurarea procesului de irigare, urmare faptului că în tehnologii și echipamente nu au fost efectuate investiții și nici îmbunătățit procesul de irigare.

Prin urmare, menționăm că întreprinderile de stat din domeniul irigației și gospodăririi apelor conform analizei indicatorilor de rezultat înregistrează dificultăți financiare, restructurarea integral a sectorului dat fiind absolut necesară.

Conform rezultatelor anului 2021 o situație favorabilă se atestă la entitățile cu capital de stat din domeniul silviculturii. Astfel, **2 entități din 25 entități cu capital de stat sau 8,0 % de entități din domeniul silviculturii** au înregistrat pierderi din activitatea operațională în mărime de 0,1 mil. lei, precum și pierderi nete din activitate în mărime de 0,6 mil. lei. Prin urmare, menționăm că activitatea economico-financiară acestora nu creează factori de risc din punct de vedere economic.

Totodată, menționăm că întreprinderile de stat din domeniul silviculturii conform analizei indicatorilor de rezultat pentru anul 2021 înregistrează un nivel redus de risc financiar comparativ cu anul 2020, ce a dus la restructurarea sectorului dat în cazurile menționate mai jos, fiind una necesară pentru a nu crea careva riscuri economice.

Astfel, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 890/2020 cu privire la reorganizarea unor întreprinderi de stat și modificarea Hotărârii Guvernului nr. 150/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Agenției „Moldsilva”, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acesteia, s-a decis reorganizarea Î.S. „Întreprinderea pentru Silvicultură „SILVA-SUD Cahul prin fuziune (absorbție) de către Î.S. „Întreprinderea Silvo-Cinegetică „MANTA-V”.

Concomitent, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 560/2020 cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului, „Lista întreprinderilor de stat din subordinea Agenției „Moldsilva” din Anexa nr. 3 al Hotărârii Guvernului nr. 150/2010, a fost completată cu o întreprindere nouă, Întreprinderea silvico-cinegetică Taraclia.

Analiza activității entităților cu capital de stat din sectorul energetic și de termoficare în anul 2021

Se constată că din 8 entități din sectorul energetic și de termoficare, monitorizate de Ministerul Finanțelor, 3 entități au înregistrat *pierderi nete* în anul 2021 (S.A. „CET-Nord”, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” și Î.S. „Moldtranselectro”) în mărime de 128,7 mil. lei, iar 5 entități din sectorul dat (S.A. „RED – Nord”, S.A. „Termoelectrica”, S.A. „Energocom”, Î.S. „Moldelectrica” și Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”) au înregistrat *profit net* în mărime totală de 329,5 mil. lei.

Tabelul nr. 9. Mărimea profitului net (pierderii nete) înregistrate de entitățile din sectorul energetic și de termoficare în anii 2020-2021

Nr. d/o	Denumirea entității	2020	2021
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei
1.	S.A. „Termoelectrica”*	-4,8	177,9
2.	S.A. „Red Nord”*	-17,9	51,3
3.	Î.S. „Moldelectrica”*	-7,6	54,3

Nr. d/o	Denumirea entității	2020	2021
		Profit net (pierdere netă), mil. lei	Profit net (pierdere netă), mil. lei
4.	S.A. „CET-Nord”*	-2,8	-17,3
5.	Î.S. „Modtranselectro”	-3,0	-20,0
6.	S.A. „EnergoCom”*	24,5	8,7
7.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	152,4	-91,4
8.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”	24,5	37,3

* entități de interes public, pentru anul 2020 și 2021 mărimea indicatorului este reflectată potrivit
Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (SIRF)

În particular, în baza datelor din tabelul 8 și 9, se constată o îmbunătățire a indicatorilor de rezultat ai **S.A. „Termoelectrica”**. Astfel, societatea a generat în anul 2021 un profit din activitatea operațională în mărime de 184,0 mil. lei, comparativ cu profitul din activitatea operațională în mărime de 52,3 mil. lei din anul precedent. Obținerea rezultatului pozitiv din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii veniturilor din vânzări asupra costului vânzărilor. Astfel, în anul 2021, ca rezultat al profitului brut obținut în mărime de 267,5 mil. lei și a cheltuielilor operaționale suportate în mărime de 150,4 mil. lei, S.A. „Termoelectrica” a finalizat anul financiar cu profit din activitatea operațională și, respectiv cu profit net în mărime de 177,9 mil. lei, comparativ cu pierderea de 4,8 mil. lei, înregistrată în 2020.

Suplimentar, se menționează că S.A. „Termoelectrica” înregistrează la situația din 31.12.2021 o valoare pozitivă a levierului financiar puțin peste nivelul minim recomandat (ca rezultat al valorii pozitive a capitalului propriu) și un nivel suficient al lichidității curente, la fel s-a constatat că situația entității este favorabilă pentru continuarea activității ei, de asemenea și valoarea indicatorilor riscului de insolvență a entității pentru anii 2019-2020 în comparație cu anul 2021 se menține una moderată, ceea ce demonstrează că entitatea menține o situație de risc favorabilă de neplată pentru următorii doi ani.

Totodată urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I 2022 este una pozitivă, ce se caracterizează prin creșterea veniturilor din vânzări, cât și obținerea profitului net în mărime de 389,7 mil. lei.

Este de menționat, că începând cu anul 2016 s-a reușit demararea procesului de achitare a datoriilor istorice, până la 25.10.2021 fiind achitate - 905,50 mil. lei. De menționat că, la data de 26.11.2021 a fost semnat contractul de cesiune a creanțelor cu nr. 135/04/2021, între S.A. Moldovagaz (Cedentul), S.A. Energocom (Cesionarul) și S.A. Termoelectrica (Debitorul).

Ca rezultat, S.A. Moldovagaz a cesionat creanțele S.A. Termoelectrica către S.A. Energocom în valoare de 1 330, 6 mil lei, astfel datoriile față de furnizorul de gaze s-a diminuat și constituie la situația 01.01.2022 suma de 663,99 mil. lei.

Informația la zi:

Datorii istorice – 663,99 mil. lei;

Datorii curente – achitat avans – 75,4 mil. lei;

Datoria totală pentru gazul consumat față de S.A. Moldovagaz la situația din 25.10.2022 – 588,6 mil. lei, cu excepția sumei de 190,5 mil. lei, datorii care sunt incluse în Acordul Memorandum de Reconciliere pentru CET-1 S.A. și Acordul Memorandum de Reconciliere pentru CET-2 S.A., fiind rezultate din datoriile acumulate până în anul 2015, urmare a reorganizării întreprinderii CET-2 S.A. prin fuziune (absorbție) a CET-1 S.A. și preluarea datoriei Societății aflate în insolvență „Termocom”

S.A. Totodată, soldul împrumutului destinat realizării proiectului de Îmbunătățire a Eficienței Sistemului de Alimentare Centralizată cu Energie Termică (WB) la situația din 31.12.2021 constituie 641,6 mil. lei din totalul datoriilor pe termen lung ale S.A. „Termoelectrica”. Concomitent, se menționează, că datoria pentru gazul consumat față de S.A. „Moldovagaz” la situația din 01.01.2016 a constituit 2 880,5 mil. lei, iar suma penalităților și taxelor pentru anii 2016-2018 a constituit 19,6 mil. lei. Societatea este în proces de negociere privind rambursarea reeșalonată a acestor datorii. Ultima solicitare, înaintată spre examinare către APP și ME, Proiectele Acordului cu privire la eșalonarea datoriilor S.A. „Termoelectrica” față de S.A. „Moldovagaz” a fost la data de 10 decembrie 2019, care însă nu s-a soldat cu niciun răspuns, deoarece începând cu luna martie 2020 a fost declarată stare de urgență în legătură cu situația pandemică creată de COVID-19, fapt ce nu a permis definitivarea procesului și semnarea unui acord de eșalonare a datoriilor față de S.A. „Moldovagaz”.

Societatea la 30.06.2022 are un împrumut bancar în sold de 630,6 mil. lei angajat de la Banca Internațională de Reconstrucții și Dezvoltare, pentru îmbunătățirea eficienței sistemului de alimentare centralizată cu energie termică, WB.

Drept rezultat al analizei indicatorilor de rezultat și performanță a S.A. „EnergoCom”, în anul 2021 se atestă o înrăutățire a majorității indicatorilor comparativ cu anul 2020. Pentru fundamentarea acestei concluzii au servit următoarele aspecte:

- entitatea a înregistrat în anul 2021 pierdere brută și profit (*profit până la impozitare și profit net*) mai mic față de anul precedent;
- entitatea a obținut în anul 2021 profit la fiecare leu investit în active mai mic față de anul precedent;
- cât la situația din 31.12.2021, cât și la situația din 31.12.2020, entitatea nu înregistrează datorii pe termen lung.

De asemenea, se atestă că în anul 2021, societatea înregistrează o reducere a veniturilor din vânzări comparativ cu anul precedent, o reducere a profitului din activitatea operațională și a rentabilității capitalului propriu.

Totodată, *urmează a se atrage atenția că S.A. „EnergoCom” înregistrează un coeficient al levierului financiar peste nivelul maxim admisibil (2), generat de înregistrarea în mod special a sumelor semnificative aferente datoriilor curente.*

Tabelul nr. 10. Analiza dinamicii indicatorilor de rezultat a S.A. „EnergoCom” în perioada anilor 2017-2021, mil. lei

Nr. d/o	Indicatori economico-financieri	2017	2018	2019	2020	2021	Dinamica
S.A. „EnergoCom”							
1	active totale	113,3	364,8	376,3	388,6	2094,4	
2	capital propriu	30,9	49,6	68,6	73,5	375,3	
3	venituri din vânzări	2998,9	3964,8	4470,8	4019,7	2221,8	
4	venituri din activitatea operațională	3006,9	3694,8	4471,8	4027,8	2245,9	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	18,4	24,4	27,4	26,2	10,9	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	-11,9	0,9	0,5	1,6	0,5	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	5,9	22,1	24,5	24,5	8,7	

Generalizând informația aferentă indicatorilor de rezultat conform tabelului obținuți pe perioada ultimilor 5 ani, se constată că la S.A. „EnergoCom” la majoritatea indicatorilor se stabilesc tendințe diferite de modificare a acestora, de asemenea valoarea indicatorului riscului de insolvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2021 comparativ cu anii 2019-2020 denotă faptul că entitatea înregistrează o situație favorabilă forțată și un risc moderat de insolvabilitate, această situație datorînduse faptului de majorare a capitalului social al S.A. „EnergoCom”, în sumă de 1 700,0 mil. lei din contul modificării soldurilor de mijloace bănești la conturile bugetului de stat pentru anul 2021, potrivit Dispozițiilor Comisiei Situații Excepționale.

Totodată, se menționează că societatea, pe parcursul acestei perioade, nu a înregistrat datorii pe termen lung.

De asemenea, se menționează că datoriile societății față de proprietar (stat) la situația din 31.12.2021, au constituit 1 393,8 mil. lei.

Cea mai semnificativă sumă la situația din 31.12.2021 este datoria față de S.A. „Termoelectrica” în mărime de 263,3 mil. lei și datoria față de S.A. „CET-Nord” în mărime de 51,9 mil. lei. Totodată, la situația din 31.12.2021 provizionul pentru concedii neutilizate constituie 0,3 mil. lei, iar rezerva estimată pentru reglementarea prețurilor la electricitate la prețuri reglementate este de 60,8 mil. lei.

Astfel, în conformitate cu prevederile Hotărârii Parlamentului nr. 148 din 22.10.2021 privind declararea stării de urgență, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova pe perioada stării de urgență a emis dispoziții în vederea punerii în executare a măsurilor de instituire a unui regim special de procurare a gazelor naturale în regim rapid și a adoptat decizii în scopul asigurării unor acțiuni rapide de asigurare cu gaze naturale, inclusiv prin derogare de la unele prevederi normative etc.

În acest sens, conform prevederilor Dispoziției nr. 1 din 22.10.2021 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova sunt prevăzute alocarea mijloacelor pentru majorarea capitalului social al S.A. „EnergoCom”, în sumă de până la 1 700,0 mil. lei din contul modificării soldurilor de mijloace bănești la conturile bugetului de stat. Astfel, societatea urmează să asigure efectuarea emisiunii suplimentare închise de acțiuni. De asemenea, în baza Dispoziției respective S.A. „EnergoCom” urma să creeze grupul de lucru pentru achiziția gazelor naturale, să utilizeze criteriile de eligibilitate pentru calificarea ofertanților conform prevederilor din anexa la dispoziție, să utilizeze criteriile pentru selectarea ofertei câștigătoare, conform prevederilor din anexa la dispoziție, să asigure trasabilitatea tuturor comunicărilor aferente procesului de achiziționare a gazelor naturale și să încheie cu S.R.L. „Moldovatrangaz” un contract pentru achiziționarea gazelor naturale.

De asemenea, se comunică că în rezultatul negocierilor cu compania SAP „Gazprom” au fost semnate protocolul de negocieri și contractul de livrare a gazelor dintre S.A. „Moldovagaz” și SAP „Gazprom”. În protocolul de negocieri privind soluționarea subiectelor problematice din ramura gazelor din Republica Moldova sunt menționate patru aspecte principale pentru părți, inclusiv cu referire la reglementarea datoriei S.A. „Moldovagaz”. Astfel, părțile consideră rațională efectuarea de către partea moldovenească a unui audit independent al întregii datorii a S.A. „Moldovagaz” față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance” în ceea ce privește gazul livrat consumatorilor de pe partea dreaptă a Nistrului. În protocol, la fel sunt menționate opt puncte asupra cărora s-a ajuns la acorduri în cadrul negocierilor, ca de exemplu, semnarea până la 1 mai 2022 a unui acord de reglementare a datoriei S.A. „Moldovagaz” față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance” pentru gazul livrat consumatorilor de pe partea dreaptă a Nistrului pe un termen de cinci ani, iar până la semnarea acordului menționat partea moldovenească va efectua un audit al datoriei S.A. „Moldovagaz” față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”. Raportul de audit urmează să fie coordonat cu Consiliul de Observatori ai S.A. „Moldovagaz”.

Astfel, despre alocările din bugetul de stat în capitalul social, în conformitate cu Dispoziția Comisiei pentru Situații Excepționale (în continuare CSE) a Republicii Moldova nr. 1 din 22 octombrie 2021 în scopul asigurării consumatorilor cu gaze naturale și luarea măsurilor necesare în vederea procurării de gaze naturale pentru acoperirea deficitului și pentru consumul curent au fost alocate mijloace pentru majorarea capitalului social al Societății pe Acțiuni „EnergoCom”, în sumă de 1 700,1 mil. lei.

- I tranșa din data 22.10.2021 - 87,3 mil. lei;
- II tranșa din data 29.10.2021 - 219,0 mil. lei;
- III tranșa din data 26.11.2021 - 1 393,8 mil. lei.

Tranșa I și II alocată din data de 22 și 29.10.2021 în suma de 306,3 mil. lei pentru majorarea capitalului social al S.A. „EnergoCom”, în temeiul Hotărârii Agenției Proprietății Publice nr. 133/14 din 02.11.2021 a acționarului unic al S.A. „EnergoCom” și Dispoziția CSE nr.2 din 29.10.2021 a Comisiei pentru Situații Excepționale a R.M., capitalul social al S.A. „EnergoCom” a fost majorat cu 306,3 mil. lei, prin efectuarea emisiunii închise suplimentare de valori mobiliare în număr de 306 216 acțiuni ordinare nominative.

Tranșa III alocată din data de 26.11.2021 în sumă de 1 393,8 mil. lei pentru majorarea capitalului social al S.A. „EnergoCom” în temeiul Hotărârii Agenției Proprietății Publice nr. 147/14 din 26.11.2021 a acționarului unic al S.A. „EnergoCom” a fost majorat la data de 04.02.2022 cu 1 393,8 mil. lei, prin efectuarea emisiunii închise suplimentare de valori mobiliare a entității în număr de 1 393 784 acțiuni ordinare nominative. **Astfel, la finele trimestru I 2022 capitalul social a constituit 1 700,1 mil. lei.**

La data de 29.08.2022 în temeiul Hotărârii Agenției Proprietății Publice nr. 07-04-5503 din 29.08.2022 a acționarului unic al S.A. „EnergoCom” și Dispoziția CSE nr. 35 din 29.08.2022 au fost alocate 322,0 mil. lei, iar la data de 30.09.2022 a fost majorat capitalul social prin efectuarea **emisiunii închise suplimentare** de valori mobiliare în număr de 322 000 acțiuni ordinare nominative.

La data de 16.09.2022 în temeiul Hotărârii Agenției Proprietății Publice nr. 07-04-5902 din 16.09.2022 a acționarului unic al S.A. „EnergoCom” și Dispoziția CSE nr. 37 din 15.09.2022 au fost alocate 200,0 mil. lei, **care sunt în statut de capital neînregistrat.**

La data de 29.09.2022 în temeiul Hotărârii Agenției Proprietății Publice nr. 07-04-6151 din 29.09.2022 a acționarului unic al S.A. „EnergoCom” și Dispoziția CSE nr. 38 din 29.09.2022 au fost alocate 511,0 mil lei, **care sunt în statut de capital neînregistrat.**

La data de 19.10.2022 în temeiul Hotărârii Agenției Proprietății Publice nr. 07-04-6564 din 19.10.2022 a acționarului unic al S.A. „EnergoCom” și Dispoziția CSE nr. 43 din 19.10.2022 au fost alocate 1 050,0 mil. lei, **care sunt în statut de capital neînregistrat.**

La situația din 01.11.2022 S.A. „EnergoCom” conform hotărârilor și deciziilor CSE menționate supra, deține următorul capital:

- capital social înregistrat - 2 023,0 mil. lei,
- capital neînregistrat - 1 761,0 mil. lei.

La fel, este de menționat că Conform deciziilor CSE nr. 2 din 25.02.22 (pct. 9,10), nr. 10 din 15.03.2022, S.A. „EnergoCom” a primit subvenții de stat în suma de 243,6 mil. lei, la:

- 16.03.2022 – 225,0 mil. lei;**
- 22.07.2022 – 18,3 mil. lei;**
- 27.07.2022 – 0,3 mil. lei.**

Totodată, în contextul efectuării Inspecției Financiare complexe la S.A. „EnergoCom” de către Inspekția Financiară pentru semestrul I 2022, contrar prevederilor Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova privind declararea stării de urgență nr. 148/2021, pct. 3.5 al Dispoziției nr. 1 din 22.10.2021 și pct. 2 al Dispoziției nr. 3 din 30.10.2021 ale Comisiei pentru Situații Excepționale, Societatea, în perioada octombrie-noiembrie 2021, s-a constatat majorarea nejustificată, în lipsa documentelor primare, a costului gazelor naturale cu suma de 29,2 mii lei, majorarea nejustificată a cheltuielilor operaționale cu suma de 107,5 mii lei, precum și neajustarea prețului cu suma diferențelor pozitive de curs valutar în mărime de 128,4 mii lei, a majorat neântemeiat prețul de livrare a gazelor naturale către S.R.L. „Moldovatrangaz” și S.A. „Moldovagaz” cu suma de 265,1 mii lei, obținând venit ilicit în aceeași mărime.

Cu abatere de la Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova privind declararea stării de urgență nr. 148/2021, pct. 4 din Dispoziția nr. 1 din 22.10.2021 a Comisiei pentru Situații Excepționale, pct. 15 și 16 din Dispoziția nr.2 din 29.10.2021 a Comisiei pentru Situații Excepționale, Legea nr. 188 din 25.11.2021 privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2021 nr. 258/2020, la caz, art. 6 alin. (1) din lege, privind majorarea capitalului social al Societății până la suma de 1 700,1 mii lei, precum și de la Nota informativă la proiectul de lege privind modificarea Legii bugetului de stat pentru anul 2021, Fondatorul și Societatea nu au asigurat înregistrarea emisiunii a III-a suplimentare de acțiuni, în sumă de 1 393,8 mil. lei, în modul dispus de Comisia pentru Situații Excepționale, prin derogare de la prevederile Legii privind societățile pe acțiuni nr. 1134 din 02.04.1997 și Legii privind Comisia Națională a Pieței Financiare nr. 192 din 12.11.1998, fără perceperea taxelor și plăților aferente înregistrării, prin ce nejustificat, în luna ianuarie 2022, au fost suportate cheltuieli aferente înregistrării emisiunii în sumă de 6 969,2 mii lei.

Totodată, prin derogare de la Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni și actele de constituire ale entităților vizate, S.A. „EnergoCom” va încheia un contract de împrumut cu S.A. „Moldovagaz” fără, aprobarea prealabilă a consiliilor ei/și sau a adunărilor generale ale acestora, prin care va acorda S.A. „Moldovagaz” un împrumut în următoarele condiții obligatorii:

- suma și destinația împrumutului: 1 050,0 milioane lei moldovenești (1 050,0 mil.lei), pentru achitarea gazelor naturale;

- debursarea integrală a sumei împrumutului: 20 octombrie 2022, după semnarea contractelor de împrumut și de gaj;

- dobânda: egală cu rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei;

- garanția reală pentru restituirea împrumutului și plata dobânzii;

- gajarea, în temeiul unui contract de gaj, în favoarea S.A. „EnergoCom” (a) a părții sociale de 100% deținute de S.A. „Moldovagaz” în capitalul social al S.R.L. „Moldovatrangaz” și (b) totalitatea activelor mobiliare care fac parte din rețeaua de transport a gazelor naturale (rețelele de transport, echipamentul, instalațiile și alte mijloace fixe aferente) care, la data de 19 octombrie 2022, erau transmise în gestiune economică către S.R.L. „Moldovatrangaz” de către S.A. „Moldovagaz”.

De asemenea, se menționează că datoriile societății față de proprietar (stat) la situația din 30.10.2022, constituie 2 023,0 mil.lei.

Urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I 2022 la fel se menține una pozitivă artificial, în contextul alocării mijloacelor financiare în sumă de circa 2 023,0 mil. lei pentru majorarea capitalului social al S.A. „EnergoCom”, din contul modificării soldurilor de mijloace bănești la conturile bugetului de stat, ce se caracterizează prin majorarea veniturilor din vânzări cu 919,1 mil. lei, cât și obținerea profitului net în jur de 5,4 mil. lei.

Indicatorii de rezultat ai **S.A. „RED-Nord”** pentru anul 2021 înregistrează o ușoară îmbunătățire comparativ cu situația aferentă anului 2020, majorarea veniturilor operaționale, înregistrarea profitului din activitatea operațională față de pierderile înregistrate în anul 2020 și micșorarea pierderilor nete față de anul precedent. Astfel, majorarea veniturilor din vânzări concomitent cu diminuarea costurilor vânzărilor au avut un impact pozitiv asupra majorării profitului brut, care a crescut în anul 2021 cu 74 033,9 mii lei a constituit 112 275,7 mii lei. Majorarea profitului brut și al altor venituri din activitatea operațională au determinat majorarea profitului operațional în sumă de 55 272,5 mii lei, față de perioada anului 2020 în care Societatea a înregistrat pierderi operaționale în mărime de 7 093,7 mii lei.

De asemenea, se constată că rata lichidității curente la S.A. „RED-Nord” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea pe acțiuni va genera în continuare pierderi nete. Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este peste nivelul maxim admisibil, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a Societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine. Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că există o îmbunătățire a indicatorului de risc de solvabilitate pentru S.A. „RED – Nord” (0,27) pentru 2021, comparativ cu 0,17 în 2020, riscul de neplată pe doi ani fiind unu ridicat, de asemenea fiind expusă riscului de rată a dobânzii, riscului valutar, riscului de credit, riscului de conformitate.

Societatea la situația din 31.12.2021 cât și 24.10.2022 nu înregistrează datorii comerciale restante pentru consumul de gaz către S.A. „Moldovagaz”.

Totodată urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I 2022, la fel este una favorabilă, fapt ce se caracterizează prin micșorarea nesemnificativă a veniturilor din vânzări față de semestrul I 2021 cu 7,8 mil. lei, cât și obținerea unui profit net cu 4,1 mil.lei mai mult față de semestrul I 2021.

Î.S. „Moldelectrica” în anul 2021 a înregistrat profit din activitatea operațională în mărime de 71,5 mil. lei, comparativ cu profitul înregistrat din activitatea operațională în mărime de 48,8 mil. lei din anul precedent. Obținerea rezultatului pozitiv din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii veniturilor din vânzări asupra costului vânzărilor. Astfel, în anul 2021, ca rezultat al profitului brut obținut în mărime de 144,8 mil. lei și a cheltuielilor operaționale suportate în mărime de 8,0 mil. lei, **Î.S. „Moldelectrica”** a finalizat anul financiar cu profit din activitatea operațională și, respectiv cu profit net în mărime de 54,3 mil. lei. Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că situația entității este favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valorile indicatorilor de risc de insolvabilitate pentru anii 2019-2021 denotă faptul că entitatea are o situație incertă, însă deține capacitatea de a-și achita obligațiile scadente curente.

Totodată urmează să remarcăm că activitatea economică a întreprinderii pentru semestrul I 2022 este una pozitivă, ce se caracterizează prin creșterea veniturilor din vânzări, cât și obținerea profitului net în mărime de 3,0 mil. lei.

Activitatea **Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”** în anul 2021 se apreciază pozitiv, având în vedere obținerea profitului net în mărime de 37,3 mil. lei mai mult cu 12,8 mil. lei față de 2020. Veniturile din vânzări în anul 2021 au crescut cu 21,5 mil. lei comparativ cu anul 2020. Întreprinderea înregistrează un nivel înalt de lichiditate, în mare parte datorită mărimii investițiilor financiare curente în părțile neafiliate care depășește cu mult mărimea datoriilor curente. Astfel, lipsa obligațiilor sub forma creditelor și împrumuturilor și nivelul acceptabil al unor indicatori nu prezintă anumite riscuri la adresa stabilității financiare a întreprinderii. Efectuând analiza economico-financiară a entității pentru anii 2019-2021 s-a constatat că situația este una favorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorului riscului de insolvabilitate a entității pentru anii 2019-2021 demonstrează o situație favorabilă.

Menționăm că, riscul de faliment depinde de valoare indicatorului „Z”, care poate avea diferite dimensiuni în conformitate cu particularitățile ramurii și activității de producție a agentului economic respectiv.

Deopotrivă, o situație mai puțin favorabilă sub aspectul obținerii rezultatului financiar negativ în anul 2021 se înregistrează la **S.A. „Moldtranselectro”, S.A. „CET-Nord” și S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”**.

Astfel, **S.A. „CET-Nord”**, în anul 2021 a obținut pierdere netă în mărime de 17,3 mil. lei și marjă negativă a rezultatului operațional. Respectiv, societatea înregistrează pierdere din activitatea de bază desfășurată (cheltuielile operaționale depășesc veniturile operaționale) în mărime de 37,11 mil. lei. Mai mult ca atât, se constată că S.A. „CET-Nord” a obținut profit din alte activități în mărime de 14,3 mil. lei, față de pierderea înregistrată anul trecut în mărime de 3,7 mil. lei. La situația din 31.12.2021 datoriile totale ale societății au constituit 444,9 mil. lei micșorându-se cu 33,2 mil. lei comparativ cu mărimea acestora la sfârșitul anului precedent. Societatea la situația din 31.12.2021 înregistrează datorii comerciale restante pentru consumul de gaz către S.A. „Moldovagaz” și S.R.L. „Bălți-Gaz” (principalii furnizori de gaze) în sumă totală de 127,0 mil. lei.

De asemenea, se prognozează pentru anii 2022-2025 debursarea sumelor pentru împrumuturi recreditate din surse externe în cadrul celui de-al doilea proiect de îmbunătățire a performanței sistemului termoelectric a municipiului Bălți, finanțat de BERD.

La fel, se constată că rata lichidității curente la S.A. „CET-Nord” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea pe acțiuni va genera în continuare pierderi nete. Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este peste nivelul maxim admisibil, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de surse străine. La fel observăm o valoare negativă a indicatorilor riscului de insolvabilitate pentru anii 2019-2021, ceea ce demonstrează că entitatea are o situație economică nefavorabilă, fapt ce denotă un risc de neplată pentru următorii ani.

La data de 28 septembrie 2022, prin Hotărârea Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE/Agenție) nr. 747, a fost aprobat prețul pentru energia electrică produsă și tariful pentru energia termică livrată consumatorilor de către S.A. „CET-Nord”.

Conform Hotărârii Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică nr. 747 valoarea componentei de corectare a venitului reglementat (excedent tarifar) inclusă în structura prețului pentru energia electrică produsă constituie 21 948 mii lei. Totodată, profitul reglementat aferent activității de producere a energiei electrice constituie doar 4 064 mii lei, ceea ce reprezintă că costurile reglementate aferente acestei activități, nu sunt acoperite în valoare de 17 884 mii lei.

Prin scrisori, în cadrul ședințelor de lucru și a ședințelor publice, S.A. „CET-Nord” și-a exprimat dezacordul cu privire la neacoperirea cheltuielilor de producere a energiei electrice și a solicitat includerea la producerea energiei electrice, cât și la livrarea energiei termice consumatorilor a componentei de corectare a venitului reglementat în mărime egală de 15,0 mil. lei, mai ales în condițiile în care conform calculelor preliminare pentru activitatea de producere a energiei electrice este determinat excedent tarifar, iar pentru activitatea de livrare a energiei termice consumatorilor este determinat deficit tarifar.

De notat că, S.A. „CET-Nord” are angajamente și în contextul Acordului de finanțare dintre Republica Moldova și BERD faza I. Conform acestui angajament, la moment, valoarea împrumutului care urmează a fi rambursată constituie în prezent 4 534 898,45 euro, la care întreprinderea anual achită dobândă. Pentru anul 2022 dobânda aferentă acestui împrumut a constituit 1 003 970,85 lei.

Astfel, în condițiile în care, valoarea devierilor tarifare inclusă de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică nu acoperă cheltuielile curente de producere a energiei

electrice, S.A. „CET-Nord” va fi în dificultate de a-și onora obligațiile vizate mai sus și obligațiile curente față de furnizorul de gaze naturale.

Totodată, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I 2022 este una negativă, ce se caracterizează prin obținerea pierderilor nete în mărime de 7,8 mil. lei.

De asemenea, o situație extrem de dificilă se atestă și la Î.S. „Moldtranselectro”, care înregistrează un capital propriu negativ, respectiv o insuficiență de resurse proprii pentru finanțarea activelor sale. Este de remarcat că, întreprinderea nu înregistrează venituri din vânzări, activitatea de bază fiind concentrată pe gestionarea datoriilor debitoare și creditoare proprii, cât și cele preluate de la întreprinderile din sectorul electroenergetic în proces de privatizare, în conformitate cu Legea nr. 336/1999 cu privire la restructurarea datoriilor întreprinderilor din sectorul electroenergetic. Incertitudinea cu privire la recuperarea anumitor creanțe poate afecta sustenabilitatea activității întreprinderii. **Adițional, se informează că la situația din 31.12.2021, Î.S. „Moldtranselectro” înregistrează un sold al datoriilor pe împrumuturi recreditate din surse interne și externe față de Ministerul Finanțelor în mărime de 37,2 mil. lei și 1,6 mil. dolari SUA, care reprezintă solduri cu termen expirat. Totodată, întreprinderea înregistrează datorie pe împrumutul extern acordat sub garanția statului în mărime de 0,86 mil. dolari SUA (15,32 mil. lei), ce reprezintă sold cu termen expirat.**

În contextul dat, neachitarea obligațiilor pe creditele acordate sub garanția statului, precum și cele recreditate din cauza situației financiare vulnerabile, **generează un risc fiscal (financiar) de stingere a datoriilor din contul surselor bugetului de stat.** De asemenea, se constată că rata lichidității curente la Î.S. „Moldtranselectro” este sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea pe acțiuni va genera în continuare pierderi nete.

Concomitent, se atestă că coeficientul levierului financiar este unu negativ, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine. Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a constatat că situația entității este nefavorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorilor riscurilor de insolvabilitate a entității pentru anii 2019-2021 demonstrează faptul că entitatea are o situație flotantă lipsită de siguranță și este expusă riscului de rată a dobânzii, riscului valutar, riscului de credit, riscului de conformitate.

De asemenea, urmează să remarcăm că activitatea economică a întreprinderii pentru semestrul I 2022 este una negativă, ce se caracterizează prin neînregistrarea veniturilor din vânzări, astfel generând doar costuri și cheltuieli.

De asemenea, o situație extrem de dificilă se atestă la S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”. Astfel, societatea a generat în anul 2021 pierdere din activitatea operațională în mărime de 91,6 mil. lei, comparativ cu profitul din activitatea operațională în mărime de 159,5 mil. lei din anul precedent. Obținerea rezultatului negativ din activitatea operațională se datorează, în special, depășirii costurilor vânzărilor asupra veniturilor din vânzări. Astfel, în anul 2021, ca rezultat al pierderilor brute obținute în mărime de 48,7 mil. lei și a cheltuielilor operaționale suportate în mărime de 0,2 mil. lei, S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” a finalizat anul financiar cu pierdere din activitatea operațională și, respectiv cu pierdere netă în mărime de 91,4 mil. lei.

Suplimentar, se menționează că S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” înregistrează la situația din 31.12.2021 o rată a lichidității curente sub nivelul minim recomandat, ceea ce poate cauza dificultăți în achitarea datoriilor curente, în condițiile în care societatea pe acțiuni va genera în continuare pierderi nete. Concomitent, se atestă că coeficientul marjei profitului operațional este unu negativ, situație care poate duce la înrăutățirea autonomiei financiare a societății și creșterea riscului de dependență de sursele străine. Efectuând analiza economico-financiară a entității s-a

constatat că situația entității este nefavorabilă pentru continuarea activității ei, la fel și valoarea indicatorului riscului de insolvabilitate a entității pentru anul de gestiune 2021 denotă faptul că entitatea are o situație lipsită de siguranță și este expusă riscului de neplată pe doi ani.

La fel, urmează să remarcăm că activitatea economică a societății pentru semestrul I 2022 este una nefavorabilă, ce se caracterizează prin obținerea pierderilor nete în mărime de 80,9 mil. lei.

Generalizând asupra celor expuse, se atestă că o parte din entitățile supuse analizei se confruntă cu o serie de probleme comune precum: rata scăzută a lichidității curente (insuficiența mijloacelor financiare pe termen scurt), marja scăzută (sau negativă) a profitului (rezultatului) operațional, finanțarea activelor preponderent din surse împrumutate etc. La fel, se atestă că activitatea unor entități este expusă inclusiv riscului valutar (condiționat de procurarea combustibilului, gazelor naturale, energiei electrice, contractarea împrumuturilor în valută străină etc.) care, în lipsa unor instrumente eficiente de gestionare a acestor riscuri, poate influența considerabil situația financiară a entităților și respectiv crește riscurile fiscale aferente.

În concluzie, se impune necesitatea întreprinderii în continuare a măsurilor care au ca scop redresarea situației/ fortificarea activității economice la entitățile care pe parcursul anului 2021 au înregistrat pierderi, precum și instituirea de către autoritatea, ce exercită funcțiile de fondator al întreprinderilor de stat și de deținător de acțiuni (părți sociale) în societățile comerciale cu cota statului în capital social, a unui regim special de monitorizare asupra activității acestora.

În contextul celor relatate supra, menționăm că S.A. „MoldovaGaz” nu este inclusă în sfera de analiză, întrucât cota statului în capitalul social al acesteia este mai mică de 50%. Cu toate acestea, fiind o entitate de interes public major s-a decis asupra necesității analizei situațiilor economico-financiare a acesteia.

Reieșind din contextul notei privind riscurile bugetar-fiscale au fost analizați suplimentar indicatorii financiari ai societății pe acțiuni reflectați în situațiile financiare la situația din 31.12.2021. Prin urmare, se atestă că totalul creanțelor pe termen lung/curente și a altor active imobilizate/circulante ale societății¹⁵, constituie la 31.12.2021 suma de 6 606,1 mil. lei, din care: totalul creanțelor pe termen lung și a altor active imobilizate constituie 2 365,4 mil. lei, iar totalul creanțelor curente și a altor active circulante ale societății constituie 4 240,7 mil. lei.

În particular, creanțele comerciale pe termen lung includ creanța în mărime de 482,6 mil. lei a S.R.L. „Flacăra Albastră”, cu termenul de achitare de 5 ani, pentru imobilul procurat în temeiul contractului de vânzare-cumpărare încheiat între S.A. „MoldovaGaz” și SRL „Flacăra Albastră”, precum și alte creanțe în mărime de 1 882,8 mil. lei ce reprezintă devierile tarifare negative formate în conformitate cu Metodologia de calculare și aplicare a tarifelor și prețurilor reglementate la gazele naturale, aprobată prin Hotărârea ANRE nr. 678 din 22.08.2014¹⁶.

Totodată, creanțele comerciale curente însumează 1 645,5 mil. lei, iar creanțele ale părților afiliate curente 1 626,5 mil. lei.

Deopotrivă, datoriile (pe termen lung și cele curente) ale societății, la 31.12.2021, constituie 14 018,4 mil. lei, inclusiv datoriile curente față de părțile afiliate – 10 915,9 mil. lei (reprezentând 77,9% din totalul datoriilor curente), în marea lor majoritate reprezintă datoria față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”. Se menționează ca, mărimea datoriilor curente față de părțile afiliate s-a majorat față de 01.01.2021 cu 969,5 mil. lei. Provizioanele¹⁷ societății la situația din 31.12.2021 constituie 16,3 mil. lei și care includ provizioane pentru beneficiile angajaților și alte provizioane.

¹⁵ În conformitate cu situațiile financiare complete, formatul cărora este reglementat de Standardele Naționale de Contabilitate (rd.220+rd.370).

¹⁶ Actualmente în vigoare Hotărârea ANRE cu privire la aprobarea Metodologiei de calculare, aprobare și aplicare a prețurilor reglementate pentru furnizarea gazelor naturale nr. 355 din 13.08.2021 (Hotărârea ANRE cu privire la aprobarea Metodologiei de calculare și aplicare a tarifelor și prețurilor reglementate la gazele naturale nr. 678 din 22.08.2014 abrogată la data de 15.10.2021).

¹⁷ În conformitate cu situațiile financiare complete, formatul cărora este reglementat de Standardele Naționale de Contabilitate, și cuprinde un capitol separat care reflectă mărimea provizioanelor (rd.870).

Totodată, nota explicativă la situațiile financiare întocmite la situația din 31.12.2021 conține dezvăluiri referitor la reflectarea în conturile extrabilanțiere a societății pe acțiuni a sumei datoriilor contingente față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance” și sumei creanțelor (activelor contingente) ale S.R.L. „Tiraspoltransgaz” față de S.A. „MoldovaGaz”.

De asemenea, capitalul propriu al S.A. „MoldovaGaz”, la finele anului 2021, a înregistrat o valoare negativă de 2 457,0 mil. lei, iar pierderea neacoperită a anilor precedenți a constituit 3 047,8 mil. lei.

La fel, potrivit alin. (6) al art. 37 din Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni, valoarea activelor nete ale societății pe acțiuni nu poate fi mai mică decât mărimea capitalului ei social. Dacă, la expirarea a 3 ani financiari consecutivi, *cu excepția primului an financiar*, valoarea activelor nete ale societății, potrivit bilanțului anual al societății, va fi mai mică decât mărimea capitalului social, orice acționar al societății este în drept să ceară adunării generale anuale a acționarilor adoptarea uneia din următoarele hotărâri: cu privire la reducerea capitalului social; cu privire la majorarea valorii activelor nete prin efectuarea de către acționarii societății a unor aporturi suplimentare în modul prevăzut de statutul societății; cu privire la dizolvarea societății; cu privire la transformarea societății în altă formă juridică de organizare. *Acest aspect se menționează și în rapoartele de audit în rezultatul efectuării auditului situațiilor financiare ale societății pe parcursul ultimilor ani. Totodată, se menționează că în rezultatul efectuării auditului situațiilor financiare ale S.A. „MoldovaGaz” pe parcursul ultimilor ani, de către societatea de audit a fost imposibilă emiterea unei opinii, din cauza semnificației aspectelor descrise în paragraful Bazei pentru imposibilitatea exprimării unei opinii, societatea de audit nu a putut obține probe de audit suficiente și adecvate pentru a oferi o bază pentru o opinie de audit asupra acestor situațiilor financiare.*

Astfel, în rezultatul activității economico-financiare în anul 2021, societatea a generat pierdere netă în mărime de 190,8 mil. lei. La entitate se constată o creștere nesemnificativă a veniturilor operaționale, în special a veniturilor din alte activități operaționale. Totodată, se constată că costul serviciilor prestate și lucrărilor executate terților depășește de câteva ori mărimea veniturilor din vânzări obținute de către această entitate în anul 2021. Din activitatea financiară a fost înregistrat rezultat financiar negativ în mărime de 367,9 mil. lei, urmare diferenței cursului valutar la calcularea datoriei față de SAP „Gazprom” și S.R.L. „Factoring Finance”.

Așadar, în condițiile unei lichidități curente de 0,8 unități la situația din 31.12.2021 și a unui levier financiar negativ (rata generală de acoperire a capitalului propriu negativă), se atestă o situație economico-financiară dificilă la această entitate, persistând riscul considerabil de neonorare/ insuficiență a resurselor pentru onorarea obligațiilor asumate.

Pentru anii 2020 - 2021, societatea a înregistrat rezultat negativ din activitatea financiară, astfel se constată dependența directă a indicatorilor economici ai societății de fluctuația cursului valutar (ratei de schimb a monedei naționale), fapt care reprezintă pentru anii următori un risc major pentru entitate în lipsa unor instrumente de acoperire a eventualelor pierderi din activitatea financiară, ceea ce denotă o valoare ridicată a riscului financiar de neplată pentru următori ani.

Tabelul nr. 11. Analiza principalilor indicatori financiari aferenți activității S.A. „Moldovagaz”, în dinamică

(mil. lei)

Nr. d/o	Indicatori economico-financiari	2017	2018	2019	2020	2021	Dinamica
S.A. „Moldovagaz”							
1	active totale	12771,3	12380,2	12637,2	11484,5	11577,7	
2	capital propriu	-1032,7	-841,3	-819,7	-1497,2	-2457	
3	datorii totale	13804,0	13221,5	13186,9	12689,3	14018,5	
4	venituri din vânzări	5650,6	5170,2	4623,9	292,4	6721,6	
5	rezultat din activitatea operațională: profit (pierdere)	94,8	196,9	67,0	4522,5	176,0	
6	rezultat din alte activități: profit (pierdere)	2028,8	-5,4	-44,6	-683,9	-366,8	
7	profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	1926,1	191,5	22,4	-676,9	-190,8	

Relațiile întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu bugetul de stat

Pe parcursul anilor 2017-2021, au fost efectuate plăți bugetare către întreprinderile de stat și societățile comerciale, sub formă de subvenții, aport la capitalul social, acordare de împrumuturi recreditate din surse externe prin intermediul Ministerului Finanțelor. Subvențiile, în anul 2021, au fost oferite în mare parte Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și Î.S. Organizația Concertistică și de Impresariat „Moldova-Concert” (circa 79,6% din totalul subvențiilor). De asemenea, pentru anul 2022 sunt prevăzute aporturi considerabile la capitalul social al Î.S. „Calea Ferată din Moldova” din contul împrumutului acordat de Banca Europeană de Investiții și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare în cadrul proiectului „Proiectul de achiziție a locomotivelor și de restructurare a infrastructurii feroviare și aporturi la capitalul social al S.R.L. „Arena Națională”, reieșind din prevederile contractului de parteneriat public-privat.

Plățile întreprinderilor de stat și societăților comerciale către bugetul de stat, sub formă de defalcări/dividende, dobânzi și rambursări de împrumuturi sunt inferioare plăților din buget către aceste entități, fapt care a condiționat înregistrarea unei cifre nete negative în acest sens. Pentru perioada 2023-2025, obținerea transferurilor nete negative considerabile se datorează în mare parte debursărilor de mijloace financiare prognozate conform contractelor de recreditare, prin intermediul proiectelor investiționale finanțate din sursele BERD, BEI și Băncii Mondiale și implementate de Î.S. „Moldelectrica”, S.A. „Termoelectrica”, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” și S.A. „CET-Nord”. Totodată, la 22 august 2022 a fost încheiat contractul de recreditare cu SA „Energocom” în sumă de 300,0 mil.euro pentru implementarea proiectului „Securitatea furnizării gazelor naturale”.

Un sumar al plăților bugetare nete, efectuate în perioada 2017-2021, și o prognoză a acestora pentru perioada 2023-2025 se prezintă în tabelul 12.

Tabelul nr. 12. Plăți bugetare aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	2017* executat	2018 executat	2019 executat	2020 executat	2021 executat	2022 rectificat	2023 prognozat	2024 prognozat	2025 prognozat
I.	<u>Plăți de la buget către Î.S. și S.C. sub formă de:</u>									
I.1	Subvenții, total	256,6	300,2	273,0	136,1	46,1	303,4	350,0	524,2	17,8
	inclusiv:									

Nr.	Indicatori	2017* executat	2018 executat	2019 executat	2020 executat	2021 execuat	2022 rectificat	2023 prognost	2024 prognost	2025 prognost
	Î.S.	254,8	267,3	228,1	127,0 ¹⁸	35,1 ¹⁹	52,9	336,3	497,1	10,4
	S.C.	1,8	32,9	44,9	9,1 ²⁰	11,0 ²¹	250,5	13,7	45,1	7,4
I.2	Aport la capitalul social, total	13,5	211,7	100,0	338,4	1 767,7	1 495,5	297,2	1,1	529,5
	inclusiv:									
	Î.S.	12,5	109,7	-	267,1	-	392,9	297,2	1,1	529,5
	S.C.	1,0	102,0	100,0	71,3	1 767,5 ²²	1 102,6 ²³	-	-	-
I.3	Împrumuturi recreditate din surse interne și externe, total	313,4	387,9	218,9	459,3	100,2	7 108,2	2 383,9	2 791,6	2 193,9
	inclusiv:									
	Î.S.	50,6	263,1	101,9	438,4	100,2	601,4	1 832,2	1 809,0	1 399,6
	S.C.	262,8	124,8	117,0	20,9	-	6 506,8	551,7	982,6	794,3
I.4	TOTAL (I.1+I.2+I.3):	583,5	899,8	591,9	933,8	1 914,0	5 907,1	7 048,0	2 738,7	2 037,5
II.	Plăți de la Î.S. și S.C. în bugetul de stat, sub formă de:									
II.1	Defalcări și dividende, total	167,1	202,6	137,3	191,6	101,1	146,5	156,4	135,4	132,5
	inclusiv:									
	defalcări din profitul Î.S.	44,4	50,0	43,6	87,1	47,5	49,9	88,7	75,2	72,5
	dividende aferente cotei statului în S.C.	122,7	152,6	93,7	104,5	52,6	96,6	67,7	60,2	60,0
II.2	Rambursări de împrumuturi și dobânzi aferente, total (II.2.1+II.2.2)	77,7	93,1	130,9	130,8	140,3	292,2	2 622,9	2 834,6	709,2
	din care rambursarea garanțiilor de stat	-	2,8	6,0	-	-	-	-	-	-
II.2.1	rambursări de dobânzi	42,6	47,6	65,3	35,7	34,8	-73,0	180,0	185,0	197,6
	inclusiv:									
	Î.S.	31,5	30,9	52,7	29,3	20,7	37,4	67,7	102,5	121,8
	S.C.	11,1	16,7	12,6	6,4	14,1	35,6	112,3	82,5	75,8
II.2.2	rambursări de împrumuturi	35,1	45,5	65,6	95,1	-105,5	-219,2	2 442,9	2 649,5	511,6
	inclusiv:									
	Î.S.	35,1	42,1	56,4	60,6	69,0	182,6	264,1	-384,2	401,2
	S.C.	-	3,4	9,2	34,5	36,5	36,6	2 178,8	-2 265,3	110,4
II.3	TOTAL (II.1+II.2)	244,8	295,7	268,2	322,4	241,4	438,7	2 779,3	2 970,0	841,7
III.	Transferuri nete (II.3-I.4)	-338,7	-604,1	-323,7	-611,4	-1 672,9	-5 468,4	-4 268,7	232,3	-1 195,8

*au fost efectuate corecții ale sumelor aferente subvențiilor pentru anul 2017, la întreprinderile de stat.

În perioada anilor 2017-2022 nu au fost acordate garanții de stat întreprinderilor de stat și societăților comerciale, la contractarea creditelor. Soldul datoriei pentru împrumuturile aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru perioada 2017-2022, se prezintă în tabelul 13.

¹⁸ Suma dată include și suma de mijloace financiare care au fost alocate Î.S. „Hotelul Zarea” din bugetul de stat pentru anul 2020 în vederea gestionării efectelor pandemiei COVID-19.

¹⁹ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2021, pentru Î.S. „Calea Ferată din Moldova”.

²⁰ Suma dată include și suma de mijloace financiare care au fost alocate S.A. „SanfarmPrim” și CIE „Moldexpo” S.A. din bugetul de stat pentru anul 2020 în vederea gestionării efectelor pandemiei COVID-19.

²¹ Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2021 S.A. „SanfarmPrim” și CIE „Moldexpo” S.A. în vederea gestionării efectelor pandemiei COVID-19.

²² Suma dată include și suma de mijloace financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2021 în vederea majorării capitalului social cu până la 1 700,0 mil. lei al S.A. „EnergoCom”.

²³ Suma dată include și suma mijloacelor financiare alocate din bugetul de stat pentru anul 2022 în vederea majorării capitalului social cu până la 1 033,0 mil. lei al S.A. „EnergoCom”.

Totodată, se menționează că începând cu anul 1992 și până în prezent au fost recreditate 6 entități economice cu capital de stat prin intermediul proiectelor investiționale, finanțate din surse externe. La situația din 31.12.2021, datoriile acestora (inclusiv datoriile pe împrumutul extern acordat sub garanția statului) se cifrează la circa 1 802,0 mil. lei (0,7% din PIB), dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 126,8 mil. lei (0,05% din PIB). Totodată, la situația din 30.09.2022, datoriile acestora se cifrează la circa 1 926,1 mil. lei, dintre care datoriile cu termen de achitare expirat constituie 89,7 mil. lei.

Cei mai mari beneficiari ai creditelor externe, recreditate prin intermediul proiectelor investiționale, în perioada anilor 2017-30.09.2022 sunt S.A. „Termoelectrica”, S.A. „CET-Nord”, Î.S. „Moldelectrica” – pentru reabilitarea rețelelor de transport electric/sistemului de termoficare, Î.S. „Calea Ferată din Moldova” - pentru reabilitarea infrastructurii feroviare și procurarea locomotivelor.

Tabelul nr. 13. Soldul datoriei aferent împrumuturilor recreditate din surse interne și/sau externe și acordate sub garanție de stat, întreprinderilor de stat și societăților comerciale, mil. lei

Nr.	Indicatori	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021	30.09.2022
1.	Soldul datoriei pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, total	1 383,9	1 881,8	1 786,7	1 909,2
	inclusiv:				
	Î.S.	623,0	1 061,4	1 041,8	1 151,7
	S.C.	760,9	820,4	744,9	757,5
2.	Soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat, total	14,9	14,9	15,3	16,9
	inclusiv:				
	Î.S.	14,9	14,9	15,3	16,9
	S.C.	-	-	-	-
3.	TOTAL (1+2):	1 398,8	1 896,7	1 802,0	1 926,1

**soldul datoriei aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale pentru împrumuturile recreditate din surse interne și externe, și soldul datoriei pentru mijloacele dezafectate de la bugetul de stat întru onorarea garanției de stat nu se prognozează în Legea bugetului de stat și CBTM.*

Neachitarea de către întreprinderile de stat și societățile comerciale a obligațiilor pe creditele externe recreditate devine obligațiune convențională de stat, fapt care creează riscul de stingere a obligațiilor date din contul surselor bugetului de stat și reprezintă principalul risc pentru buget, asociat acestui sector. Este dificil de estimat probabilitatea riscurilor asociate întreprinderilor de stat și societăților comerciale, însă este clar că impactul acestor riscuri asupra bugetului care se poate materializa prin capitalizarea acestor entități sau prin nerambursarea creditelor acordate, poate fi considerat ca fiind unul ridicat (semnificativ).

Măsuri de atenuare a riscurilor

Măsurile de atenuare a riscurilor aferente întreprinderilor de stat și societăților comerciale cu capital integral sau majoritar de stat se referă în prim plan la consolidarea cadrului legal ce reglementează activitatea acestor entități, prin fortificarea instrumentelor de administrare și supraveghere a entităților cu capital de stat de către organele de conducere/ fondator, precum și prin promovarea principiilor de bună guvernare și transparentizarea activității desfășurate.

În acest sens, **cu privire la consolidarea cadrului legal aferent administrării proprietății publice și entităților economice cu capital de stat**, se enunță că:

- la data de 10 iunie 2020, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 351 pentru aprobarea Regulamentului privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și serviciilor la întreprinderea de stat, care a intrat în vigoare la 10 iulie 2020. Regulamentul privind achiziționarea bunurilor, lucrărilor și

serviciilor la întreprinderea de stat reglementează procesul de achiziționare a bunurilor, lucrărilor și serviciilor în cadrul întreprinderii de stat. Principalele prevederi ale Regulamentului sunt: modalități de achiziție a bunurilor, lucrărilor și serviciilor; reglementarea activității grupului de lucru pentru achiziții; stabilirea condițiilor de întocmire, publicare și/sau expediere a invitațiilor de participare; stabilirea condițiilor de depunere, deschidere, examinare și evaluare a ofertelor; stabilirea cerințelor speciale pentru participarea și modalitățile de achiziție; reglementarea modului de atribuire și încheiere a contractului de achiziție. Potrivit acestui Regulament, atribuirea contractelor de achiziție se va efectua ca urmare a uneia din următoarele proceduri: licitație deschisă, proceduri negociate și cerere a ofertelor de prețuri. Necesari de menționat că, până la intrarea actului normativ în vigoare, majoritatea întreprinderilor de stat efectuau achiziții de bunuri, lucrări și servicii în baza regulamentelor interne, care au fost elaborate fără respectarea principiilor de transparență, fără asigurarea principiului celerității/operativității în cadrul achizițiilor, dar și nu contribuiau la sporirea gradului de eficiență al activității întreprinderii;

- prin Legea nr. 19 din 20 februarie 2020 pentru modificarea Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală, care a intrat în vigoare la 17 aprilie 2020, au fost introduse cerințe cu privire la: efectuarea auditului extern obligatoriu a situațiilor financiare anuale pentru toate întreprinderile de stat; plasarea pe pagina web oficială a întreprinderii de stat/municipale și pe pagina web oficială a fondatorului a rapoartelor de audit; includerea în raportul anual a informației cu privire la salariile persoanelor cu funcții de conducere (fondatori, membri ai consiliilor de administrație, administratori, membri ai comisiei de cenzori). De asemenea, a fost modificată una din condițiile care definesc tranzacția cu conflict de interese fiind diminuată valoarea tranzacției cu conflict de interese de la 400 000 lei la 10 000 mii lei. Totodată, potrivit modificărilor aprobate prin Legea nr. 19/2020, întreprinderea de stat/municipală va satisface interesul public onorând solicitările din partea instituțiilor mass media și a societății civile în strictă conformitate cu legislația cu privire la accesul la informație;

- la data de 20 februarie 2020, a fost aprobată Legea nr. 18/2020 pentru modificarea Legii nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni (în vigoare din 01.01.2021). Legea nr. 1134/1997 a fost modificată în scopul transpunerii Directivei (UE) 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului din 14.06.2017 cu privire la anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale și Directivei 2007/36/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11.07.2007 privind exercitarea anumitor drepturi ale acționarilor în cadrul societăților comerciale cotate la bursă. Printre noile prevederi se numără:

- societățile pe acțiuni vor aduce mărimea capitalului social în conformitate cu prevederile art. 40 din Legea nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni după cum urmează:
 - a) capitalul social al societății nu poate fi mai mic de 120 000 de lei la un an de la data intrării în vigoare a prezentei legi;
 - b) capitalul social al societății nu poate fi mai mic de 360 000 de lei la doi ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi;
 - c) capitalul social al societății nu poate fi mai mic de 600 000 de lei la trei ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi.
- detalieri privind plata dividendelor, și anume: *„cuantumul dividendelor anuale/intermediare plătite acționarilor nu poate depăși cuantumul profitului net de la sfârșitul perioadei de gestiune plus profitul nerepartizat al anilor precedenți, minus orice pierdere a anilor precedenți și minus sumele depuse în rezerve în conformitate cu prezenta lege și statutul societății”;*
- aspecte ce țin de auditarea societăților și alte modificări operate, scopul cărora a constituit ajustarea dispozițiilor Legii nr. 1134/1997 la standardele eurocomunitare aferente exercitării anumitor drepturi ale societăților și acționarilor, precum și eliminarea unor incertitudini din redacția actuală a Legii nr. 1134/1997 și uniformizarea noțiunilor utilizate.

Cu privire la procesul de reorganizare sau dizolvare a entităților economice cu capital de stat, se menționează că:

Reducerea numărului entităților supuse monitoringului financiar comparativ cu anul 2020 se datorează reducerii numărului entităților cu capital de stat incluse în Registrul patrimoniului public, aceasta la rândul său fiind generată de finalizarea procedurii de lichidare cu radierea acestora din Registrul patrimoniului public: (Î.S. „Combinatul Vitivinicol „National-Vin”, Î.S. „Sectorul pentru reparația a fântinelor arteziene din Chișinău”), reorganizare a unor entități în anul 2021 (Î.S. „Pensiunea din Holercani”, Î.S. „Palatul Republicii” și Î.S. Firma Comercială de Intermediere „MoldDidactica”) sau comercializarea unor entități prin intermediul concursurilor comerciale, licitațiilor cu „strigare” sau Bursei de Valori.

Totodată, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 890/2020 cu privire la reorganizarea unor întreprinderi de stat și modificarea Hotărârii Guvernului nr. 150/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Agenției „Moldsilva”, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acesteia, a fost reorganizată Î.S. „Întreprinderea pentru Silvicultură „SILVA-SUD Cahul prin fuziune (absorbție) de către aceasta a Î.S. „Întreprinderea Silvo-Cinegetică „MANTA-V”.

Concomitent, potrivit Hotărârii Guvernului nr. 560/2020 cu privire la modificarea unor hotărâri ale Guvernului, Anexa nr. 3 „Lista întreprinderilor de stat din subordinea Agenției „Moldsilva” la Hotărârea Guvernului nr. 150/2010, a fost completată cu o întreprindere nouă Întreprinderea silvico-cinegetică Taraclia.

În contextul celor expuse, din Lista întreprinderilor de stat din subordinea Agenției „Moldsilva a fost exclusă Î.S. „Întreprinderea Silvo-Cinegetică „MANTA-V”, iar Registrul patrimoniului public începînd cu anul 2021 a fost completat cu o întreprindere nouă Întreprinderea silvico-cinegetică Taraclia.

• întru executarea art. 19 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 246/2017, continuă procesul de reorganizare a întreprinderilor de stat prin fuziune (comasare) a celor cu gen similar de activitate în vederea optimizării resurselor și de transformare a unor întreprinderi de stat în instituții publice, care preponderent prestează servicii populației/realizează funcții ale statului. Astfel, se atestă că în perioada 2018 –2021 au fost aprobate o serie de Hotărâri de Guvern cu privire la reorganizarea întreprinderilor de stat în alte forme juridice de organizare. În acest sens, 36 întreprinderi de stat au finalizat procesul de reorganizare (fie prin transformare în instituții publice/societate pe acțiuni, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Pentru alte 6 entități cu capital de stat, au fost aprobate Hotărâri de Guvern de reorganizare și actualmente derulează procesul de reorganizare (fie în instituții publice, fie prin fuziune cu instituțiile publice noi create). Totodată, pentru reorganizarea unor întreprinderi de stat au fost elaborate proiecte de hotărâri ale Guvernului de către autoritățile competente și inițiate consultări publice;

- ✓ în temeiul art. 12 alin. (1) din Legea nr. 246/2017, care prevede că întreprinderea de stat se reorganizează sau se dizolvă prin Hotărâre de Guvern, a fost aprobată Hotărârea Guvernului nr. 614/2022, prin care s-a acceptat propunerea Agenției Proprietății Publice privind dizolvarea (lichidarea) a 2 întreprinderi de stat: Î.S. "Centrul de Expertiză și Evaluare";
- ✓ Î.S. "Uzina Experimentală "ASELTEH".

Condițiile ce au impus la aprobarea actului normativ respectiv țin de starea degradantă a acestor entități, lipsa de activitate și supraîndatorarea continuă a acestora, precum și constatările Curții de Conturi a multiplelor deficiențe, ca de exemplu:

Ultima situație financiară prezentată de Întreprinderea de Stat „Centrul de Expertiză și

Evaluare” este pentru anul 2018, aceasta înregistrând la situația din 01.01.2021 datorii din anii precedenți. În acest sens, menționăm că valoarea totală a activelor circulante, la data de 31.12.2018 constituie 14232 lei, totalul capitalului propriu înregistrează valoare negativă în mărime de -76140 lei, nu deține datorii pe termen lung, iar totalul datoriilor curente constituie 90372 lei. Actualmente întreprinderea nominalizată nu are activitate, nu are bunuri în gestiune, active imobilizante și nu prezintă situațiile financiare, iar lichidarea acesteia este indispensabilă, constituind unica modalitate de încetare a activității acestei persoane juridice, fiindu-i încetată capacitatea juridică, precum și toate drepturile și obligațiile în calitate de agent economic.

Întreprinderea de Stat Uzina Experimentală „ASELTEH” a fost creată prin Hotărârea Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) nr. 97 din 12.12.2000 în baza Legii nr. 1181/2000 cu privire la Academia de Științe. Ulterior, prin Hotărârea Guvernului nr. 806/2018 cu privire la modificarea unor Hotărâri de Guvern, Hotărârea Guvernului nr. 902/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Proprietății Publice a fost modificată și completată, iar Agenția a devenit fondatorul întreprinderii nominalizate. Principalele genuri de activitate a întreprinderii constituie tratarea și acoperirea metalelor, fabricarea echipamentului tehnologic, producția de alte aparate și echipamente electrice, reparații de instrumente și aparatură.

Având în vedere lipsa de activitate și starea degradantă a întreprinderilor vizate, a deficiențelor de asigurare a capacităților tehnice, se propune inițierea lichidării acestora. Astfel, dizolvarea acestor persoane juridice va avea ca efect încetarea existenței lor ca subiecte de drept, respectiv încetarea capacității lor de folosință și de exercițiu, în sensul că acestea nu vor mai avea aptitudinea de adeseșura activitățile pentru realizarea cărora s-au înființat și de a dobândi drepturi și obligații în legătură cu acestea. Tergiversarea aprobării dizolvării persoanelor juridice nominalizate va avea ca impact negativ supraîndatorarea continuă a acestora.

Informația privind auditul obligatoriu extern

Potrivit prevederilor art. 11 alin. (1) al Legii nr. 246/2017 cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală (în continuare Legii nr. 246/2017) situațiile financiare anuale ale întreprinderilor de stat sunt supuse auditului extern obligatoriu, iar situațiile financiare anuale ale întreprinderilor municipale sunt supuse auditului extern obligatoriu în cazul în care acestea fac parte din categoria entităților mijlocii, a entităților mari sau a entităților de interes public, în corespundere cu legislația contabilă, precum și art. 88 alin. (1) al Legii nr. 1134/1997 privind societățile pe acțiuni (în continuare Legii nr. 1134/1997) care prevede că auditul obligatoriu al situațiilor financiare anuale se efectuează la entitatea de interes public și la societatea în care cota statului depășește 50% din capitalul social. În această ordine de idei, s-a estimat că auditului obligatoriu al situațiilor financiare pentru anul 2021, în temeiul art. 11 alin. (1) al Legii nr. 246/2017 și art. 88 alin. (1) din Legea nr. 1134/1997, urmau a fi supuse 117 întreprinderi de stat și 47 societăți pe acțiuni cu capital integral sau majoritar de stat care au fost supuse monitoringului economico-financiar pentru anul 2020 efectuat de către Ministerul Finanțelor. În același timp, conform art. 3 alin. (1) al Legii contabilității și raportării financiare nr. 287/2017 (în continuare Legii nr. 287/2017), întreprinderea de stat sau societatea pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social care este entitate mare, face parte din categoria entităților de interes public. La rândul său, potrivit prevederilor art. 4 alin. (4) al Legii nr. 287/2017, entitatea mare este entitatea care, la data raportării, depășește limitele a două dintre următoarele criterii:

- a) totalul activelor – 318 000 000 de lei;
- b) veniturile din vânzări – 636 000 000 de lei;
- c) numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune – 250.

În acest sens, conform indicatorilor înregistrați la 31.12.2020, s-a estimat că auditului

obligatoriu al situațiilor financiare pentru anul 2021 urmau a fi supuse în total 12 entități de interes public (4 întreprinderi de stat și 8 societăți pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social). Astfel, potrivit prevederilor art. 7 alin. (2) lit. n) al Legii nr. 246/2017 și art. 68 alin. (6) al Legii nr. 1134/1997, Ministerului Finanțelor, la situația din 04.11.2022, au fost prezentate copiile rapoartelor de audit (46 total) aferente situațiilor financiare pentru anul 2021 a:

- 24 societăți pe acțiuni, din care 8 societăți pe acțiuni care corespund criteriilor de entitate de interes public;
- 22 întreprinderi de stat, din care 3 întreprinderi de stat care corespund criteriilor de entitate de interes public (Î.S. „Calea Ferată” este în process de efectuare a auditului situațiilor financiare pentru anul 2021).

În conformitate cu concluziile emise în rapoartele de audit recepționate de Ministerul Finanțelor se comunică că: pentru situațiile financiare la 9 întreprinderi de stat și 13 societăți pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social, a fost emisă opinia auditorului fără rezerve; pentru situațiile financiare la 10 întreprinderi de stat și 10 societăți pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social s-a emis opinia auditorului cu rezerve. Totodată, la o întreprindere de stat în raportul auditorului se menționează despre imposibilitatea emiterii unei opinii, iar la 3 entități cu capital de stat (2 întreprinderi de stat și o societate pe acțiuni) în raportul auditorului nu se reflectă concluzia cu privire la opinie.

Tabelul nr. 14. Lista celor mai mari întreprinderi de stat și societăți comerciale care au efectuat auditul pentru anul 2021

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul deținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Plasare pe pagina web	
						Raport de audit	Situațiile financiare
1.	Î.S. „Administrația de Stat a Drumurilor”	Individuale	31.05.2022	SNC	Pentru situațiile financiare aferente exercițiului financiar încheiat la 31.12.2020 nu a fost exprimată o opinie datorită imposibilității de a obține probe de audit suficiente. În consecință nu au fost posibile proceduri alternative pentru a obține probe de audit adecvate pentru a confirma acuratețea soldurilor de deschidere la 01.01.2021. Având în vedere acest fapt nu am putut evalua dacă sunt necesare ajustări ale situației de profit și pierdere, asupra situației modificărilor capitalului propriu și a situației fluxului de numerar pentru anul încheiat la 31.12.21, această ajustare poate afecta rezultatul global pentru exercițiul financiar încheiat la 31.12.21. În acest sens nu exprimăm nici o opinie cu privire la situațiile financiare anexate ale Societății.	Da	Da
2.	S.A. „Termoelectrica”	Consolidate	21.04.2022	IFRS	Opinie cu rezerve - Datorii comerciale și continuitatea activității, după cum s-a prezentat în Nota 26 “Datorii pe termen lung”, datoriile Grupului și ale Societății către Moldovagaz SA sunt înregistrate la 31.12.2021 în situația poziției financiare consolidate și individuale ca datorii comerciale pe termen lung în sumă de 663 993 947 MDL (2020: 2 226 787 589 MDL), cu excepția sumei de 190 455 271 MDL datorii care sunt incluse în Acordul Memorandum de reconciliere pentru CET 1 S.A și Acord Memorandum de reconciliere pentru CET 2 S.A, fiind rezultate din datoriile acumulate până în anul 2015 urmare a reorganizării întreprinderii CET-2 S.A prin fuziune (absorbție) a S.A. CET-1 S.A și preluarea datoriei Societății aflate în insolvență Termocom S.A. La data de 26 noiembrie 2021, Societatea a semnat un Contract de cesiune cu Moldova-Gaz S.A și Energocom S.A privind cesionarea datoriei față de Moldova-Gaz S.A în sumă de 1 330 621 613 către Energocom S.A. Având în vedere că Societatea nu a obținut un acord de reșalonare aferentă datoriei comerciale rămase, situațiile financiare consolidate și individuale ale grupului nu reflecta adecvat următoarele: datoriile comerciale în sumă de 473 538 676 MDL ar trebui să fie prezentate ca datorii comerciale pe termen scurt în situația poziției financiare consolidate și individuale la data de 31.12.2021 și 2 036 332 318 la data de 31.12.2020. Imobilizări corporale în curs de execuție: conform Notei 15 „Imobilizări corporale” ale Grupului și ale Societății sunt înregistrate la 31.12.2021 în situația poziției financiare individuale în sumă de 3 719 050 124 MDL și respectiv situației poziției financiare consolidate ale Grupului la valoarea de 3 720 168 116	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/c consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de finiere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Plasare pe pagina web	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					MDL pentru care valoarea imobilizărilor corporale în curs de execuție a reprezentat suma de 172 609 479 MDL. Urmare procedurilor de audit efectuate există condiții semnificative care indică faptul că imobilizările corporale în curs de execuție în valoare de 65 111 063 MDL nu mai îndeplinesc condițiile de recunoaștere conform IAS 16.7 pentru care Societatea în urma inventarierii anuale a prezentat aceste obiecte ca fiind lipsite de necesitate tehnologică în utilizarea acestora. Drept rezultat al acestor aspecte, nu am putut stabili dacă este posibil să fi fost necesare ajustări cu privire la valoarea recuperabilă a imobilizărilor corporale în curs de execuție și/sau la elementele care constituie situația veniturilor și cheltuielilor, altor elemente ale rezultatului global, situația modificărilor capitalurilor proprii și situația fluxurilor de trezorerie ale Grupului și ale Societății. Sistemele informaționale folosite la recunoașterea veniturilor: Veniturile din vânzări recunoscute în situația consolidată și individuală a profitului și pierderii sunt în sumă de 2 865 126 875 MDL (2020: 2 178 103 192 MDL) și respectiv 2 864 503 559 MDL (2020: 2 177 855 124 MDL). Sistemul de control intern privind tehnologiile informaționale nu este suficient pentru a asigura rezonabilitatea recunoașterii veniturilor și a creanțelor aferente clienților. Sistemele Informaționale folosite sunt învechite și nu dispun de un sistem de mentenanță adecvat. În scopul soluționării Societatea a estimat în planul de investiții modernizarea sistemelor informaționale. Planul prezentat de către Societate privind investițiile aferente tehnologiilor informaționale nu a fost încă aprobat de autoritatea de reglementare și urmează să fie adresat în cadrul celui de-al doilea Proiect de îmbunătățire a Eficienței Sistemului de Alimentare Centralizată cu Energie Termică din Chișinău (PIESACET-2), care a demarat o dată cu intrarea în vigoare a acordului de împrumut acordat de Banca Mondială - Proiect ID No. P172668. Considerând natura și nivelul de risc aferent recunoașterii veniturilor, noi nu am putut obține suficiente probe de audit adecvate cu privire la exhaustivitatea și acuratețea veniturilor și creanțelor de la clienți, în consecință, nu am fost în măsură să stabilim dacă erau necesare ajustări ale acestor valori.		
3.	S.A. „Moldtelecom”	Individuale	Aprilie 2022	IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da
4.	Î.S. „Calea Ferată din Moldova”	Individuale		IFRS	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2021	-	Da
5.	S.A. „Red-Nord”	Individuale	29.04.22	IFRS	Opinie cu rezerve –Conform Notei G „Creanțe comerciale și alte creanțe” la situațiile financiare, creanțele comerciale și alte creanțe ale Societății sunt înregistrate în situația poziției financiare la valoarea netă de 98 624 mii lei aferente cărora sunt recunoscute provizioane pentru pierderile din creditare preconizate în sumă de 19 111 mii lei. Ulterior Societatea nu a mai evaluat dacă riscul de credit pentru un activ financiar, luat în ansamblu pe debitor, a crescut semnificativ de la recunoașterea inițială și respectiv nu a aplicat dispozițiile privind deprecierea și nu a recunoscut pierderile din creditare preconizate pe toată durata de viață pentru toate activele pentru care au existat creșteri semnificative în riscul de credit de la recunoașterea inițială fapt ce constituie o abatere de la cerințele IFRS9 „Instrumente financiare”, pct.5.5 „Depreciere”. Urmare efectuării procedurilor de audit, efectul privind pierderea din creditare preconizată adițională ce ar trebui fi dedusă din valoarea creanțelor comerciale și altor creanțe nu au putut fi determinate.	Da	Da
6.	Î.S. „Moldelectrica”	Individuale	29.04.22	IFRS	Opinie cu rezerve - La 31 decembrie 2021, Societatea prezintă în situațiile financiare imobilizări corporale în valoare de 1 462 671 695 lei. Conform politicii de contabilitate pentru anul 2021, imobilizările corporale sunt recunoscute la valoarea justă în baza evaluării efectuate de un evaluator independent extern. Ultima evaluarea a imobilizărilor corporale a fost realizată în anul 2010 de un evaluator extern și astfel Societatea nu dispune de estimări și ipoteze adecvate la 31 decembrie 2021 privind valoarea de piață a acestor active în consecință, noi nu am fost în măsură să obținem probe de audit suficiente și adecvate în vederea asigurării asupra valorii recuperabile și nu am reușit să determinăm efectul asupra poziției financiare și a rezultatului global pentru anul încheiat la 31 decembrie 2021. La data de 31 decembrie 2015, Societatea a realizat un test de depreciere a imobilizărilor care a avut drept rezultat o pierdere din depreciere în valoare de 290 468 000 lei ce a fost reflectată la nivel global în situațiile financiare ale Societății. Cu toate acestea, alocarea acestei pierderi s-a efectuat numai asupra unor categorii de mijloace fixe, existând astfel condiții care indică asupra faptului că valoarea de bilanț a anumitor mijloace fixe ar putea fi mai mare, respectiv mai mică decât valoarea recuperabilă a acestora. La 31 decembrie 2021, Societatea utilizează imobilizări corporale cu o valoare contabilă netă în sumă de 6 641 111 lei care erau disponibile pentru funcționare din anii precedenți și pentru care Societatea nu deține titlu de proprietate. Probe de audit adecvate în suportul acestor solduri la 31 decembrie 2021 nu au fost disponibile	Da	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de finere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Plasare pe pagina web	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					și nu a fost posibilă efectuarea de proceduri alternative de audit pentru a ne asigura cu privire la acuratețea și drepturile de proprietate aferente acestor active la 31 decembrie 2021 și efectele respective asupra rezultatului global, și asupra situației modificărilor capitalurilor proprii pentru exercițiul financiar încheiat la acea dată. Nu am participat la inventarierea numerarului, stocurilor și mijloacelor fixe la 31 decembrie 2021, deoarece am fost angajați după efectuarea inventarierii anuale și nu am putut asigura prin proceduri de audit alternative existența și starea fizică la acea dată. Orice ajustări care ar fi putut fi considerate necesare dacă am fi obținut dovezi de audit în legătură cu aceste probleme ar fi avut un impact asupra bilanțului contabil și a situației de profit și pierdere pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2021. La 31 decembrie 2021 valoarea activelor în curs de execuție include suma de 4 132 598 lei, care reprezintă plata pentru serviciile de studii de fezabilitate Interconectarea asincronă MD-RO. Deoarece, suma pentru acest studiu nu corespunde criteriilor de recunoaștere a activelor conform IAS 16 "Imobilizări corporale", activele Societății prezentate în situațiile financiare anexate sunt majorate cu 4 132 598 lei iar cheltuielile micșorate cu aceeași sumă.		
7.	S.A. „CET-Nord”	Individuale	28.04.22	IFRS	<p>Opinie cu rezerve - La situația din 31 decembrie 2020, Societatea înregistrează în Bilanț la poziția Stocuri, materii prime, materiale și alte consumabile cu valoarea netă de 27 660 mii MDL, din care 5 427 mii MDL reprezintă materiale transmise pentru montare antreprenorului Onninen în cadrul proiectului de dezvoltare a sistemului termoelectric din mun. Bălți finanțat din surse împrumutate și grant obținut de la Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare. Așa cum aceste stocuri au fost deja montate a fost imposibilă inventarierea anuală a acestora la 31 decembrie 2021. În consecință, având în vedere cele menționate mai sus și a faptului că noi nu am putut efectua proceduri alternative, noi nu am fost în măsură să obținem probe suficiente și adecvate de audit în vederea asigurării asupra valorii și existenței stocurilor respective, precum și asupra impactului aferent în situația rezultatului global și asupra situației modificărilor capitalurilor proprii. Creanțele comerciale conform Notei 16 „Creanțe comerciale și alte creanțe” la situațiile financiare, creanțele comerciale și alte creanțe ale Societății sunt înregistrate în situația poziției financiare la valoarea netă de 132 855 mii MDL, aferente cărora sunt recunoscute provizioane pentru pierderile din creditare preconizate în sumă de 20 632 mii MDL. Ulterior, Societatea nu a mai evaluat dacă riscul de credit pentru un activ financiar, luat în ansamblu pe debitor, a crescut semnificativ de la recunoașterea inițială și respectiv nu a aplicat dispozițiile privind deprecierea și nu a recunoscut pierderile din creditare preconizate pe toată durata de viață pentru toate activele pentru care au existat creșteri semnificative în riscul de credit de la recunoașterea inițială, fapt ce constituie o abatere de la cerințele IFRS 9 "Instrumente financiare", pct. 5.5 "Depreciere". Urmare efectuării procedurilor de audit, efectul privind pierderea din creditare preconizată adițională ce ar fi trebuit dedusă din valoarea creanțelor comerciale și altor creanțe nu a putut fi determinată. Părțile afiliate: Sistemul de control intern al Societății nu este suficient pentru a identifica toate părțile afiliate și respectiv pentru a dezvălui tranzacțiile și soldurile cu părțile afiliate pentru anul financiar încheiat la 31 decembrie 2021. Totodată, acest aspect derivă și din faptul că Societatea nu a identificat pentru acționarii săi toate părțile afiliate ale acestora și astfel nu a dispus de informații exhaustive pentru a contabiliza acele tranzacții și solduri cu acele părți afiliate după cum ar fi fost necesar în conformitate cu IFRS, Astfel, nu am putut determina dacă Nota 26 "Tranzacții cu părțile afiliate" prezintă informație exhaustivă și dacă sunt necesare dezvăluiri adiționale. Opinia de audit asupra situațiilor financiare la 31 decembrie 2020 conține de asemenea o rezervă în același sens. Atragem atenția asupra Notei 29 „Continuitatea activității” la situații financiare, conform căreia Societatea a înregistrat o pierdere netă de 17 252 mii MDL în cursul exercițiului încheiat la 31 decembrie 2021, și, concomitent, Societatea este în incapacitatea de a plăti creditorii la datele scadente, înregistrând la 31 decembrie 2021 în bilanț, datorii comerciale restante față de SA Moldova Gaz și S.R.L. Bălți Gaz (principalii furnizori de gaze), în suma totală de 126 986 mii MDL. Factorii prezentați mai sus indică existența unei incertitudini semnificative care poate genera îndoeli semnificative cu privire la capacitatea Societății de a-și continua activitatea. Opinia de audit asupra situațiilor financiare la 31 decembrie 2020 conține de asemenea o mențiune în același sens. Am desfășurat auditul nostru în conformitate cu Standardele internaționale de Audit ("ISA"). Responsabilitățile noastre în baza acestor standarde sunt descrise detaliat în secțiunea "Responsabilitățile auditorului într-un audit al situațiilor financiare" din raportul nostru. Suntem independenți față de Societate, conform cerințelor de etică profesională relevante pentru auditul situațiilor financiare din Republica Moldova și ne-am îndeplinit celelalte responsabilități de etică profesională, conform acestor cerințe. Credem că probele de</p>	Nu	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de finere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Plasare pe pagina web	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					audit pe care le-am obținut sunt suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră cu rezerve.		
8.	S.A. „Combinatul de Vinuri Cricova”	Consolidate	29.04.2022	IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da
9.	Î.S. „Modtransel ectro”	Individuale			Lipsește raportul auditorului pentru anul 2021	Nu	Nu
10.	Î.S. „Fabrica de Sticlă din Chișinău”	Individuale		SNC	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2021	Nu	Nu
11.	Î.S. „Poșta Moldovei”	Individuale	29.04.2022	IFRS	Pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2021 Veniturile din vânzări recunoscute în situația contului de profit și pierdere, și alte elemente ale rezultatului global sunt în sumă de 425 513 530 MDL Acest element, semnificativ din punct de vedere al valorii sale și complexității sistemelor folosite, este supus unui risc inerent în ceea ce privește exhaustivitatea și acuratețea veniturilor înregistrate pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2021. Sistemul de control intern privind tehnologiile informaționale nu este suficient pentru a asigura accesul logic și a actualizărilor de securitate necesare astfel că rezonabilitatea recunoașterii veniturilor și a creanțelor aferente clienților nu este asigurată. Considerând natura și nivelul de risc inerent aferent recunoașterii veniturilor, nu a fost posibil să efectuăm proceduri alternative de audit pentru a obține dovezi suficiente cu privire la exhaustivitatea și acuratețea veniturilor și creanțelor de la clienți. Nu am putut să stabilim dacă sunt necesare ajustări a acestor sume pentru situațiile financiare aferente exercițiului financiar încheiat la 31 decembrie 2021. La 31 decembrie 2021, Entitatea include în Situația poziției financiare la poziția “Creanțe comerciale” suma netă de 68 616 297 MDL, aferente cărora conform Notei 11 “Creanțe Comerciale” sunt recunoscute ajustări de depreciere în sumă de 4 605 853 MDL. Cu toate acestea, Entitatea a evaluat parțial dacă riscul de credit pentru un activ financiar, luat în ansamblu pe client internațional, a crescut semnificativ de la recunoașterea inițială și respectiv a aplicat insuficient dispozițiile privind deprecierea și nu a recunoscut pierderile din creditare preconizate pe toată durata de viață pentru activele menționate, pentru care au existat creșteri semnificative în riscul de credit de la recunoașterea inițială, fapt ce constituie o abatere de la cerințele IFRS 9 "Instrumente financiare", pct. 5.5 "Depreciere". Concomitent, ca urmare a procedurilor de audit efectuate, am constatat că Entitatea a efectuat un exercițiu incomplet de analiză a recuperabilității creanțelor internaționale în baza unui istoric relevant cu incorporarea factorului macroeconomic așa cum este solicitat de Standardul IFRS 9 "Instrumente financiare" pentru a estima cu acuratețe probabilitatea de default, iar efectul privind pierderea din creditare preconizată adițională ce ar fi trebuit dedusă din valoarea creanțelor comerciale și a altor creanțe nu a putut fi determinat cu o precizie înaltă. Întrucât am fost angajați în calitate de auditori ai Entității în data de 19 mai 2022, nu am putut observa controalele interne aferente inventarierii stocurilor de mărfuri și materiale. Concomitent, Entitatea nu a putut furniza analiza pe vechime a stocurilor pentru a analiza eventualele ajustări aferente deprecierei stocurilor învechite. Datorită acestui fapt, noi nu am putut obține probe suficiente și adecvate privind completitudinea, existența și valoarea stocului de mărfuri și materiale. Pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2021, entitatea prezintă în Situația poziției financiare la poziția “Stocuri” valoarea de 10 890 127 MDL.	Nu	Da
12.	S.A. „Metalferos”	Individuale		IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da
13.	S.A. „Energocom”	Individuale		IFRS	Opinie fără rezerve	Da	Da
14.	S.A. „Barza Albă”	Individuale		SNC	Opinie fără rezerve		
15.	S.A. „Franzeluța”	Individuale		IFRS	Opinie cu rezerve - Conform prevederilor IAS19, „Beneficiile angajaților”, IAS37 „Provizioane, datorii contingente și active contingente” și politicilor contabile pentru anul 2021 SA, „Franzeluța” urma să constituie provizioane aferente cheltuielilor și plăților preliminare la achitarea indemnizațiilor pentru concediile ordinare ale	Nu	Da

Nr. d/o	Denumirea entității	Tipul situațiilor financiare (individuale/consolidate)	Data depunerii situațiilor financiare	Modul de finere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate	Raportul auditorului independent Opinie cu rezerve /fără rezerve	Plasare pe pagina web	
						Raport de audit	Situațiile financiare
					personalului. La situația din 31.12.2021 soldul la concediile anuale de odihnă neutilizate constituie 8712 zile. Din estimările auditorilor suma provizionului ce urma a fi calculate la situația 31.12.2021 constituie aproximativ 3,2 mln. lei (calculat în baza informațiilor serviciului personal per angajat)		
16.	Î.S. „Aeroportul Internațional Mărculești”	Individuale	24.05.2022	SNC	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2021	Nu	Da
17.	Î.S. pentru utilizarea spațiului aerian și deservirea traficului aerian „MoldATSA”	Individuale		SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
18.	S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”	Individuale	28.04.2022	SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
19.	Î.S. „Radiocomunicații”	Individuale		SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
20.	Î.S. Combinatul de Vinuri de calitate „Mileștii Mici”	Individuale		IFRS/SNC	Opinie fără rezerve	Nu	Da
21.	Î.S. „Nodul Hidroenergetic Costești”	Individuale	18.02.22	SNC	Opinie fără rezerve	Da	Da
22.	S.A. „Moldovagaz”	Individuale	05.04.2022	SNC	Lipsește raportul auditorului pentru anul 2021	Nu	Da

2.3 Riscuri, asociate sectorului financiar

Tendențe și evoluții recente

Monitorizarea riscurilor sectorului financiar este importantă, inclusiv pentru că eventualele destabilizări pot genera costuri pentru bugetul de stat, fie directe sau indirecte. În perioada de referință, în sectorul bancar a continuat tendința de creștere a activelor, depozitelor, capitalului, băncile fiind capabile să acopere riscurile ce rezultă din activitatea lor. De asemenea, băncile mențin niveluri de lichiditate înaltă. Banca Națională a Moldovei (BNM) a continuat procesul de supraveghere prudențială a băncilor din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale, în vederea prevenirii și limitării riscurilor specifice activității bancare.

Pe parcursul perioadei 2009-2015 au fost retrase licențele de desfășurare a activităților financiare la 5 bănci:

- 1) BC „Investprivatbank” S.A.
- 2) BC „Universalbank” S.A.
- 3) Banca de Economii S.A.

4) BC „BANCA SOCIALĂ” S.A.

5) B.C. „UNIBANK” S.A.

BC „Investprivatbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 19.06.2009, urmare a insolvabilității acesteia.

În cadrul procesului de lichidare BC „Investprivatbank” S.A. a contractat un împrumut de la Banca de Economii S.A. în valoare de 589,9 mil. lei. Ulterior, la 30.09.2011 (conform Legii nr. 190/2011 privind unele măsuri suplimentare de asigurare a stabilității financiare), Ministerul Finanțelor a subrogat Banca de Economii S.A. în raporturile legate de creanța respectivă față de BC „Investprivatbank” S.A., prin emiterea de către Ministerul Finanțelor a obligațiunilor de stat și transmiterea acestora către Banca de Economii S.A. în scop de preluare a creanței Băncii de Economii S.A. față de BC „Investprivatbank” S.A. în valoare de 428,5 mil. lei. La 31.10.2022 soldul datoriei BC „Investprivatbank” S.A. față de Ministerul Finanțelor a constituit 350,6 mil. lei.

BC „Universalbank” S.A.

Licența băncii a fost retrasă la data de 15.02.2012, urmare a insolvabilității acesteia.

Banca nu a beneficiat de garanții sau injecții de capital. La 15.07.2021 Banca Națională a aprobat Darea de seamă privind încheierea procesului de lichidare a B.C. „Universalbank” S.A. în proces de lichidare, iar la 12.08.2021, prin Decizia Agenției Servicii Publice a Republicii Moldova, s-a dispus radierea băncii din Registrul de stat al persoanelor juridice.

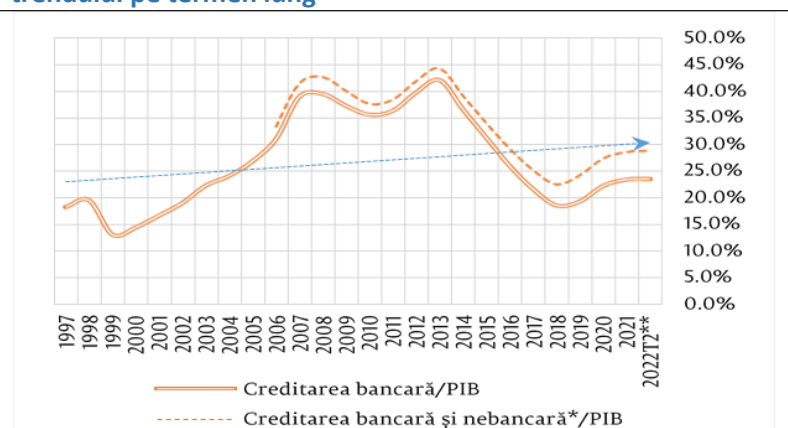
Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A., BC „UNIBANK” S.A.

Licențele acestor trei bănci au fost retrase la data de 16.10.2015, urmare a insolvabilității lor.

Anterior retragerii licenței, în perioada noiembrie 2014 – octombrie 2015, BNM a acordat Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A. credite de urgență asigurate cu garanții de stat (prin Hotărârile de Guvern nr. 938 din 13.11.2014 și nr. 124 din 30.03.2015), în sumă totală de 14 121,7 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 9 273,2 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 2 700,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 2 148,5 mil. lei.

Graficul nr. 13. Indicatorul credite-în-PIB este inferior trendului pe termen lung

*creditarea nebancară include soldul împrumuturilor acordate de organizațiile de creditare nebancară și asociațiile de economii și împrumut;

**PIB calculat ca suma mobilă pentru ultimele 4 trimestre

Sursa: BNM, CNPF, BNS

În conformitate cu Legea nr. 235/2016, Ministerul Finanțelor a subrogat Banca Națională a Moldovei în raporturile legate de creanța față de Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. prin emiterea obligațiunilor de stat în valoare egală cu creditele neachitate de către Banca de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și BC „UNIBANK” S.A. Astfel, au fost emise obligațiuni de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, care au fost transmise în contul Băncii Naționale.

La data de 31.10.2022 soldul datoriei celor 3 bănci față de Ministerul Finanțelor a constituit 11

396,3 mil. lei, după cum urmează:

- Banca de Economii S.A. – 7 747,0 mil. lei;
- BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 1 842,0 mil. lei;
- B.C. „UNIBANK” S.A. – 1 807,3 mil. lei.

Proгноze bugetare pe termen mediu

Având în vedere emisiunea obligațiunilor de stat în valoare de 13 341,2 mil. lei, pe termen de până la 25 de ani, care au fost transmise în contul Băncii Naționale a Moldovei în scopul executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015 pentru cele trei bănci, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul deservirii obligațiunilor de stat respective (plata dobânzilor și a sumei principale) se situează sub 0,4 - 0,3% din PIB în perioada anilor 2021-2025.

Tabelul nr. 15. Plățile MF pentru deservirea obligațiunilor de stat emise în scopul executării obligațiilor la garanțiile de stat acordate în anii 2014-2015*)

	2021	2022 proгноza	2023 proгноza	2024 proгноza	2025 proгноza
-mil. lei	867,9	894,3	910,2	927,5	951,3
- % din PIB	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3

*) conform graficului de emisiune și răscumpărare a obligațiunilor de stat

Este necesar de menționat că, în luna octombrie 2022 conform prevederilor Legii cu privire la lichidarea băncilor nr. 550/1995 a expirat termenul procesului de lichidare al acestor 3 bănci. Reieșind din prevederile art.38¹² al acestei legi, după distribuirea tuturor activelor băncilor lichidate Banca Națională urmează să aprobe darea de seamă a lichidatorilor. Având în vedere că nu au fost lichidate toate actievele acestor bănci, procesul de lichidare nu este sistat.

Evaluarea riscurilor viitoare

Condițiile aferente stabilității financiare s-au deteriorat semnificativ pe fundalul evoluțiilor de la începutul anului 2022, expunând economiile din întreaga lume, afectate de pandemie, la șocuri mari inflaționiste și un șir de incertitudini.

Condițiile macroeconomice au început să se deterioreze rapid la finele anului 2021, determinate de creșterea prețurilor la resurse energetice care a determinat, la rândul său, creșterea prețurilor pentru majoritatea categoriilor de bunuri și servicii.

Suplimentar la aceste evoluții nefavorabile, conflictul armat din regiune și sancțiunile impuse Federației Ruse au determinat creșterea în continuare a prețurilor pentru resursele energetice și deteriorarea canalelor de aprovizionare, punând presiune și asupra bugetelor naționale ale statelor care au găzduit refugiații din Ucraina. Pe fundalul numeroaselor incertitudini legate de evoluția ulterioară a conflictului și durata acestuia, impactul acestuia este încă dificil de cuantificat.

Experiența internațională sugerează că există o probabilitate mai mare de apariție a crizelor financiare după o perioadă în care împrumuturile totale din economie cresc rapid. După anul 2013 evoluția creditării marchează dinamici inferioare în raport cu creșterea economiei. Suma totală a creditelor acordate de toate instituțiile financiare a descrescut considerabil în ultimii ani revenind pe un trend crescător doar în 2018. Raportul Credite în PIB la situația actuală este sub media pe

ultimii 20 ani, ceea ce indică asupra lipsei unei creditări excesive în economie și asupra lipsei semnalelor de acumulare a riscurilor prociclice.

Expunerea maximală a statului față de sectorul bancar poate fi exprimată prin suma obligațiunilor totale a sectorului bancar (cu excepția capitalului) care la finele trimestrului III 2022 însumează 39,9% din PIB. Această cifră oferă un indiciu brut al pasivelor maxime posibile pe care guvernul ar putea fi solicitat să le asume într-un scenariu extrem de puțin probabil (cel mai rău caz). Cea mai semnificativă parte a obligațiunilor bancare reprezintă depozitele clienților care la finele trimestrului III 2022 au constituit 90,9 mld. lei. Totodată, conform ultimelor date disponibile, suma depozitelor garantate de Fondul de Garantare a depozitelor în sistemul bancar (FGDSB), în limita plafonului actual de 50 mii lei, reprezintă 16,9 mld. lei. Reieșind din resursele financiare calculate ale FGDSB, suma depozitelor garantate dar neacoperite de Fond constituie 16,0 mld. lei sau 6,2% din PIB.

Conform datelor raportate la situația din 30.09.2022, băncile dispun de capital și lichidități peste limitele reglementare și prezintă o reziliență solidă împotriva efectelor eventualei deteriorări calității creditelor și lipsuri temporare de lichiditate. Nivelul înalt al indicatorului ratei fondurilor proprii totale (media pe sector – 29,8%) reprezintă un nivel de capital confortabil, inclusiv pentru eventualele pierderi neașteptate. Valorile indicatorului de acoperire a necesarului de lichiditate (174,4% agregat pe sectorul bancar) și indicatorul privind lichiditatea pe termen lung (0,74 agregat pe sectorul bancar) indică asupra unui nivel înalt de soliditate al sectorului bancar contra riscului de lichiditate și de finanțare.

Mai jos sunt prezentați principalii indicatori pentru aprecierea solidității financiare:

Tabelul nr. 16. Principalii indicatori de soliditate financiară

Indicatorul	30.09.2022	31.12.2021	Media 5 ani
Fonduri proprii, mil. lei	17 829,8	15 178,8	13 764,8
Rata fondurilor proprii totale ($\geq 10\%$), %	29,8	25,9	26,9
Rata creditelor neperformante, %	6,5	6,1	8,1
Principiul I – Lichiditatea pe termen lung (≤ 1)	0,74	0,74	0,73
Indicatorul de acoperire a necesarului de lichiditate, %	174,4	358,3	286,6*
Creditele sectorului financiar/PIB, %	28,72	28,44	26,16

*Media calculate pentru perioada raportării indicatorului – 3 ani

Sursa: BNM, CNPF, BNS

Cu privire la calitatea portofoliului de credite al băncilor, pe parcursul a 9 luni ale anului 2022 a fost marcată dinamică în creștere a creditelor neperformante, soldul total majorând-se cu 454,3 mil. lei sau 13,1%. Concomitent, ponderea creditelor neperformante în total portofoliu de credite s-a majorat în raport cu finele anului 2021 cu 0,4 p.p. până la 6,5%, urmare a unei rate mai înalte de creștere a creditelor neperformante în raport cu soldul total al creditelor acordate de bănci.

Tabelul nr. 17. Evoluția portofoliului bancar de credite și calitatea acestuia

Sursa: BNM

Măsurile de atenuare a riscurilor

- În vederea menținerii stabilității sectorului bancar autohton și asigurării dezvoltării acestuia, în perioada recentă au fost întreprinse măsuri, modificări ale cadrului legislativ și normativ, inclusiv, pentru reducerea posibilelor necesități de intervenție a Guvernului, și, respectiv, riscurile fiscale, asociate sectorului financiar. Printre cele mai importante se numără: a fost aprobat Regulamentul privind creditarea responsabilă a consumatorilor de către bănci (în vigoare din 1 iulie 2022). Regulamentul este parte componentă a pachetului de măsuri macroprudențiale recomandate spre aplicare autorităților naționale macroprudențiale în vederea atingerii obiectivului intermediar de prevenire și/sau limitare a creșterii excesive a creditării și îndatorării. Documentul definește creditarea responsabilă drept activitate de creditare, în cadrul căreia creditorul efectuează o evaluare a bonității consumatorului și nu permite consumatorului să-și asume obligații financiare care depășesc capacitatea de plată a acestuia, acumulând astfel un grad excesiv de îndatorare. De asemenea, Regulamentul introduce cerințe față de modul de calcul al unor indicatori individuali, la nivelul consumatorului, și limitarea nivelurilor acestora, care vor asigura o creditare sustenabilă, care, la rândul său, va susține contribuția sistemului financiar la creșterea economică. Plafonarea indicatorilor individuali, cum sunt „raportul dintre credit și garanții”, „raportul dintre serviciul datoriei și venituri”, reprezintă instrumente macroprudențiale aplicabile pe larg în țările Uniunii Europene și în alte economii avansate, acești indicatori fiind introduși pentru a asigura o eligibilitate responsabilă a debitorilor și a acorda accesul la finanțare persoanelor care au posibilitate de a-și onora obligațiile, astfel limitând îndatorarea persoanelor fizice din categoriile mai vulnerabile;
- Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei (BNM), prin Hotărârea nr. 98 din 12.05.2022, a decis majorarea cu 2 puncte procentuale a ratei amortizorului de risc sistemic pentru expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente, cu excepția persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător. Scopul deciziei este diminuarea riscului sistemic non-ciclic care derivă din creșterea vulnerabilităților debitorilor-persoane fizice, pe fundalul evoluțiilor macroeconomice curente, prognozelor nefavorabile și a

incertitudinilor generate de conflictul geopolitic regional. Decizia de majorare a amortizorului de risc sistemic pentru expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente a fost luată considerând caracterul sistemic al riscului, concentrarea în creștere a expunerilor sectorului bancar față de persoanele fizice și apreciind sensibilitatea ridicată a acestei categorii de debitori față de efectele evoluțiilor și perspectivei macroeconomice negative, în condițiile majorării semnificative a prețurilor la resurse energetice și ale creșterii accelerate a ratei inflației, ceea ce poate genera majorarea cazurilor de neonorare a obligațiilor financiare față de creditor, rezultând în deteriorarea calității activelor băncilor. Este esențială asigurarea rezilienței băncilor față de potențialele șocuri cu menținerea ofertei de credit pentru economia reală în cazul materializării riscului aferent concentrării în creștere a expunerilor sectorului bancar față de persoanele fizice cumulat cu vulnerabilitățile caracteristice populației;

- au fost operate modificări la unele acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei. Modificările respective au fost operate în vederea aducerii în concordanță a unor acte normative ale BNM cu prevederile Regulamentului nr. 101/2020 cu privire la supravegherea pe bază consolidată a băncilor, Regulamentului nr. 102/2020 cu privire la tratamentul riscului de credit al contrapărții pentru bănci, Regulamentului nr. 103/2020 cu privire la tratamentul riscului de ajustare a evaluării creditului pentru bănci și ale Regulamentului nr. 274/2020 privind efectul de levier pentru bănci, care au transpus prevederile relevante din Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 iunie 2013. Modificările au avut ca scop ajustarea cadrului normativ aferent fondurilor proprii, expunerilor mari și cerințelor de publicare etc. la prevederile actelor indicate mai sus prin prisma cadrului european (Regulamentul UE nr. 575/2013, Regulamentul UE nr. 241/2014 și Regulamentul UE nr.680/2014);
- a fost aprobat în redacție nouă Regulamentul cu privire la deținerile calificate ale băncilor care cuprinde prevederi referitor la deținerile calificate ale băncilor în capitalul întreprinderilor, inclusiv limitele acceptate pentru aceste dețineri și specifică o listă de întreprinderi în capitalul cărora banca poate avea dețineri calificate, inclusiv poate exercita controlul asupra întreprinderii și procedura de obținere a aprobării prealabile emise de BNM pentru deținerile calificate;
- a fost aprobat în redacție nouă Regulamentul cu privire la investițiile băncilor în imobil (în vigoare 15.07.2022) care are drept scop implementarea prevederilor Legii nr. 202/2017 privind activitatea băncilor și alinierea terminologiei la cadrul Basel III și la Standardele Internaționale de Raportare Financiară;
- a fost modificat Regulamentul nr. 240/2013 privind tranzacțiile băncii cu persoanele sale afiliate în scopul revizuirii unor prevederi pentru a înlătura deficiențele de aplicare și interpretare a prevederilor regulamentului în cadrul relațiilor băncilor cu clienții lor - persoane afiliate. Astfel, a fost revizuită și completată lista tranzacțiilor cu persoanele afiliate în vederea exceptării celor care nu se vor considera tranzacții cu persoanele afiliate, deoarece conform naturii acestea reprezintă servicii de intermediere acordate de către bănci și/sau sunt tranzacții/operațiuni care rezultă din tranzacțiile/obligațiunile contractuale încheiate cu persoanele afiliate.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor contribuie la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențialii investitori și creditori ai băncilor, precum și pentru clienți, inclusiv deponenți, de asemenea la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

2.4 Garanțiile de stat emise și plățile ce ar putea fi efectuate de către Ministerul Finanțelor, în calitate de garant al Programului de stat „Prima Casă”

Programul de stat „Prima Casă” are drept scop facilitarea accesului persoanelor fizice la achiziția unei locuințe prin contractarea de credite garantate parțial de stat (50 la sută din soldul creditului acordat), în special pentru familii tinere. Implementarea Programului respectiv are loc prin intermediul Organizației pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului.

La situația din 31 octombrie 2022, soldul creditelor garantate acordate în cadrul Programului a constituit 1 863,7 mil. lei, în Legea bugetului de stat pentru anul 2022, fiind prevăzută limita soldul garanțiilor de stat interne în sumă de 2 500,0 mil. lei, iar pentru onorarea angajamentelor aferente executării garanțiilor de stat - 10,0 mil. lei.

Având în vedere soldul garanțiilor de stat ce ar putea fi emise pe termen mediu în cadrul Programului de stat „Prima casă”, estimările privind plățile ce urmează a se efectua din bugetul de stat în contul acestor garanții se situează sub 0,004% din PIB în perioada anilor 2023-2025. Pe parcursul a 10 luni ale anului 2022 garanțiile de stat nu au fost activate. Pe termen mediu 2023-2025 riscurile de activare a garanțiilor de stat tind să crească din cauza majorării ratei de referință pentru Program.

Tabelul nr. 18. Prognoza soldului garanțiilor de stat și a plăților contingente aferente

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022 prognoză	2023 prognoză	2024 prognoză	2025 prognoză
Soldul garanțiilor de stat la sfârșit de perioadă²⁴										
- mil. lei	0,0	0,0	258,3	928,6	1 233,8	1 834,5	2 500,0	2 500,0	2 500,0	2 500,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,1	0,4	0,6	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7
Plăți MF în calitate de garant pentru garanțiile de stat emise										
- mil. lei	0,0	0,0	0,0	0,0	0,17	0,18	10,0	10,0	10,0	10,0
- % din PIB	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0001	0,0001	0,004	0,003	0,003	0,003

2.5 Riscuri, asociate parteneriatului public-privat (PPP)

Parteneriatul public-privat (în continuare - PPP) reprezintă o formă de cooperare între autoritățile publice și mediul de afaceri ce se instituie în scopul contribuiri la atragerea de investiții

²⁴ cu excepția garanțiilor de stat emise în anii 2014-2015 pentru asigurarea stabilității sistemului financiar național, care au fost convertite în anul 2016 în datorie de stat.

private pentru realizarea proiectelor de interes public. Cadrul normativ este reglementat prin Legea nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat.

În prezent, de către Agenția Proprietății Publice sunt monitorizate 45 de contracte PPP și concesiune, inclusiv **15 la nivel central** și respectiv **30 la nivel local**, din totalul cărora 3 contracte fiind suspendate, 9 contracte în proces de rezoluțiune, și 10 rezoluționate. Parcursul derulării acestora este caracterizat atât din aspecte realizabile cât și deficiențe de implementare, precum și în scopul transparenței, iar instituțiile vizate întreprind măsuri în vederea înlăturării impedimentelor parvenite.

Contractele de parteneriat public-privat au fost inițiate în următoarele domenii:

- infrastructură energetică;
- resurse energetice alternative și eficiență energetică;
- transport și infrastructură;
- dezvoltare logistică;
- servicii medicale;
- alte servicii.

Tabelul nr. 19. Contractele PPP pentru perioada 2011-2021 (la nivel central și local) și domeniile de activitate la situația din 30.09.2022*

Domeniile	TOTAL	Total		Finalizate		Active		Suspendate		În proces de rezoluțiune		Rezoluționate	
		Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local	Central	Local
1. Infrastructură energetică	3	-	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
2. Resurse energetice alternative și eficiență energetică	2	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
3. Transport și infrastructură	15	8	7	3	-	3	4	-	1	1	1	1	1
4. Dezvoltare logistică	2	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
5. Servicii medicale	17	4	13	-	-	3	3	-	-	-	4	1	6
6. Alte servicii	6	-	6	-	-	-	1	-	2	-	2	-	1
TOTAL	45	15	30	3	-	8	12	-	3	2	7	2	8

*sursa: Agenția Proprietății Publice

Valoarea totală planificată a investițiilor conform contractelor PPP, a însumat 334,8 mil. EUR la nivel central și 11,1 mil. EUR la nivel local, ceea ce reprezintă 3,0% din PIB (2021). Parteneriatul privat a efectuat investiții în sumă totală de 161,6 mil. EUR și respectiv 11,6 mil. EUR, care prezintă o pondere de 1,5% din PIB în 2021. Totodată, aproximativ două treimi din această sumă revine pentru modernizarea aeroportului Chișinău, care reprezintă un tip de concesiune. În prezent, există un singur parteneriat în sens mai restrâns, care poate necesita cheltuieli guvernamentale regulate: noua arenă națională din Chișinău.

Din totalitatea proiectelor PPP ce activează la nivel central, doar în cadrul unuia au fost efectuate plăți directe din bugetul de stat - pentru Arena polivalentă de interes național. Statul a contribuit la capitalul social S.R.L. „Arena Națională” în anii 2018-2022 cu aport în mărime de 410,6 mil. lei, alocate prin plăți directe. În cadrul celorlalte proiecte, deși plăți directe în buget nu sunt prevăzute, riscurile fiscale se pot materializa în cazuri de reziliere a contractelor și achitării unor despăgubiri sau rambursării investițiilor efectuate la momentul rezilierii contractului.

Mai jos sunt descrise unele parteneriate publice-private de interes național și situația actuală a acestora.

➤ **Parteneriat public-privat „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 250/2018, care are ca obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național. Contract semnat între Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”, la 24.08.2018, pe un termen de 12 ani, cu o valoare a investițiilor de **43 mil.EUR**.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 529/2019 cu privire la transmiterea părții sociale a unei societăți comerciale, la modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului, Agenției Proprietății Publice i-a fost atribuită calitatea de asociat unic al S.R.L. „Arena Națională”.

Totodată, lucrările de construcție a obiectivului „Arenii polivalente de interes național ” sunt executate în proporție de 99%, fiind demarate lucrări de proiectare, și construcție a cărilor de acces la rețeaua rutieră existentă.

Riscuri aferente domeniului finanțelor publice:

- În pofida faptului că partea investitorului privat și-a onorat obligațiile determinate prin conținutul actelor aprobate prin Hotărârile Guvernului nr. 854/2018 și nr. 276/2019, complexul imobiliar încă nu este dat în exploatare urmare a curenților admise din start, deoarece pentru darea în exploatare este necesară executarea a cel puțin a două căi de acces, prima dinspre drumul republican R6: Chișinău – Orhei – Bălți, iar cea de-a doua din strada Bucovinei – lucrări care nu au fost prevăzute în sarcina investitorului privat nici în redacția inițială a Contractului (Hotărârea Guvernului nr. 854/2018) și nici în conținutul Acordului Adițional (Hotărârea Guvernului nr. 276/2019). În același timp, Guvernul este nevoit să onoreze plățile eșalonate către partenerii privați, fără a putea valorifica investiția.

Pe cale de consecință, neonorarea graficului de plăți eșalonate conferă temei pentru exercitarea de către partea partenerului privat a dreptului de ipotecă atât pe complexul Arenei Naționale, precum și a terenului aferent ipotecat întru asigurarea executării corespunzătoare a obligației corelative de plată.

- Pentru accesul la complexul Arenei dinspre drumul republican R6 fost făcut posibilă prin concursul autorităților publice și cu investiții suportate cu asumarea de riscuri financiare de partea investitorilor privați, păi executarea căii de acces din strada Bucovinei nu poate fi asigurată decât prin cumpărarea unuia dintre terenurile limitrofe dintre terenul complexului și strada indicată, toate cele aflate în proximitate fiind deja în proprietate privată, unele având deja și construcții date în exploatare și valorificate economic, ceea ce implică costuri suplimentare neprevăzute, în timp ce executarea unei căi de acces prin porțiunea alipită terenului proprietate publică de asemenea presupune costuri echivalente și un volum de lucrări a căror valoarea concurează cu cea de achiziție a terenului proprietate privată prin care s-ar putea asigura acces proxim.Cu precădere, este evident și faptul că, întârzierea în darea în exploatare/folosință a Arenei Naționale nu scutește de necesitatea suportării anumitor costuri de întreținere, pentru a evita degradarea în special a sălii polivalente și elementelor acestei – cheltuieli neprevăzute;
- Cu precădere, este evident și faptul că, întârzierea în darea în exploatare/folosință a Arenei Naționale nu scutește de necesitatea suportării anumitor costuri de întreținere, pentru a evita degradarea în special a sălii polivalente și elementelor acestei – cheltuieli neprevăzute.

- Un alt aspect, ține de problema sumelor Taxei pe Valoare Adăugată, aflate în litigiu de contencios administrativ, pe care partea partenerului privat consideră și solicită a fi îndreptățit să nu le plătească în virtutea reglementărilor specifice aferente activității investiționale, încercându-se condiționarea cu soluționarea administrativă a acestui aspect problematic de către Guvern.

Riscurile financiare directe aferente în următoarea perioadă fiscală:

- Suportarea unui volum incert de cheltuieli curente pentru întreținerea Complexului „Arenei Naționale”, în situația imposibilității valorificării economice a acestuia din cauza faptului că nu este dat în exploatare – nu este deplin funcțional, nu este acceptat spre folosire de către autoritățile de supraveghere tehnice și de securitate publică;

- Suportarea unor costuri în sumă de cca. 850 mii lei pentru finanțarea proiectării, verificării și avizării proiectelor celor două căi de acces de pe drumul republican R6: Chișinău – Orhei – Bălți și din strada Bucovinei;

- Suportarea unor costuri în sumă de cca. 15 837 mii lei pentru finanțarea executării căii de acces de pe drumul republican R6: Chișinău – Orhei – Bălți;

- Suportarea unor costuri în sumă de cca. 3 375 mii lei pentru finanțarea procurării unui teren pentru asigurarea executării accesului din strada Bucovinei;

- Suportarea unor costuri în sumă de cca. 4 000 mii lei pentru finanțarea executării căii de acces de pe strada Bucovinei;

- Litigiu existent și pendinte în instanța de contencios națională pe problema TVA-ului rezultat din livrările contractate în scopurile executării lucrărilor la edificarea complexului „Arena Națională”, cca. 92 000 mii lei;

- Eventual litigiu internațional la inițiativa părții partenerului privat, pe oricare dintre problemele financiare referite;

- Riscul omisiunii de plată în termen a tranșelor va avea consecință iminentă a declanșării procedurii executării gajului (ipotecii) atât asupra întregului complex al Arenei Naționale și terenului aferent, în total de circa 69 ha, cu eventuala, precum și a suprafețelor de teren adiacente ipotecate;

- Neplata tranșelor scadente conform contractului PPP: ceea ce ar duce la exercitarea dreptului de ipotecă asupra terenurilor cu suprafața de 69 ha și a complexului deja construit, precum și intrarea în insolvență a S.R.L. „Arena Națională”;

- Necesitatea înzestrării entității „Arena Națională” S.R.L. cu fond de rulment în mărime de 15 950 mii lei, care să asigure gestiunea business proceselor până la momentul în care compania va genera încasări din activitatea operațională;

- De asemenea, trebuie de luat în calcul și ratarea veniturilor defalcate la bugetul de stat din activitatea S.R.L. „Arena Națională” de cca. 23 000 mii lei/an.

➤ **Parteneriat public-privat „Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”,** aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 438/2012, care are ca obiectiv modernizarea serviciilor aeroportuare. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Avia Invest”, la data de 30.08.2013, pe un termen de 49 de ani, cu o valoare a investiției de **244,2 mil. EUR**. Partenerul privat are obligațiunea de a achită anual în bugetul de stat, redevența în mărime de 1% din suma venitului din vânzări ale întreprinderii începând cu 30 august 2018, astfel în anul 2022 fiind achitată redevența în valoare de **6 242,9 mii lei** pentru anul de gestiune 2021, pentru folosirea activelor aeroportului.

Pe parcursul anului 2021, S.R.L. „Avia Invest” a înregistrat o creștere a veniturilor din vânzări comparativ cu anul 2020 cu circa 97%. Astfel, venitul din vânzări în anul 2020 a constituit 316,8 mil lei, iar în anul 2021 aceasta a constituit 624,3 mil lei.

În cazul concesiunii activelor Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” către „Avia Invest” S.R.L., prin Hotărârea Guvernului nr. 431/2019 au fost abrogate Hotărârile Guvernului nr. 321/2013, nr. 715/2013 și nr. 780/2013.

Acțiunea de contencios administrativ depusă de „Avia Invest” S.R.L. întru anularea Hotărârii Guvernului nr. 431/2019 a fost respinsă prin Decizia definitivă a Curții de Apel Chișinău din 23.02.2022, în cauza nr. 2-20050125-02-3a-26012021, pe dosarul nr. 3a-63/2021, soluție executorie din momentul emiterii, însă care încă nu este irevocabilă urmare a depunerii recursului la Curtea Supremă de Justiție în data de 22.06.2022, dosarul nr. 3ra-636/2022, examinarea admisibilității recursului fiind stabilită pentru data de 16.11.2022.

Între-timp, prin Hotărârea Arbitrală din 03.08.2022 emisă de Curtea de Arbitraj din Stockholm a fost refuzată primirea spre examinare a pretențiilor entității „Komaksavia Airport Invest” Ltd. (deținător a cotei sociale de 95% în „Avia Invest” S.R.L.), împotriva Republicii Moldova. Această soluție este deosebit de relevantă atât sub aspectul admisibilității spre examinare a pretențiilor la instituția arbitrală comercială internațională, precum și conține anumite constatări factologice relevante inclusiv pentru orice eventual litigiul investițional ulterior.

Relevantă este și soluția dată prin Hotărârea Judecătorei Chișinău, sediul Râșcani din 21.02.2022 în cauza nr. 2-20117475-12-3-22092020, pe dosarul nr. 3-2264/2020, prin care a fost respinsă ca neîntemeiată acțiunea de contencios administrativ depusă de „Avia Invest” S.R.L. privind contestarea Notificării de rezoluțiune nr. 09-05-3113 din 08.07.2020 și a deciziei adoptate în procedura prealabilă nr. 05-05-3336 din 17.07.2020 emise de Agenția Proprietății Publice privind rezoluțiunea Contractului de concesiune a activelor Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău”. Însă, această soluție încă nu este definitivă, următoarea ședință judiciară în Instanța de Apel fiind stabilită pentru data de 26.10.2022, după care părțile având dreptul de a contesta soluția la Curtea Supremă de Justiție. Acea Notificare de rezoluțiune nr. 09-05-3113 din 08.07.2020 a fost consecința faptului neîndeplinirii de către „Avia Invest” S.R.L. a condițiilor contractului de concesiune.

Cele expuse sunt relevante sub aspectul evaluării prealabile a riscurilor financiare, deoarece Contractul de concesiune prevede obligația partenerului public de a despăgubi partenerul privat în valoarea investițiilor confirmate, în cazul rezilierii (rezoluțiunii) contractului la inițiativa partenerului public pe motive neimputabile partenerului privat. Însă, în pofida conținutului Raportului de constatări efective din 29.07.2022 întocmit de „Audit-Concret” S.A – elaborat în baza actelor contabile primare, considerăm că pentru aprecierea expunerii riscurilor financiare urmează a se ține cont în principal doar de volumele de investiții confirmate în modul corespunzător pentru categoria respectivă de bunuri, servicii și lucrări, care nu întotdeauna au confirmarea documentară deplină atât în partea actelor juridice primare din care rezultă și actele de evidență contabilă. Totodată, relevante în acest sens sunt și constatările premergătoare expuse prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 1 din 24.01.2020 cu privire la aprobarea Raportului auditului conformității încheierii și executării prevederilor Contractului de parteneriat public-privat pentru concesiunea activelor Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” – până în prezent un alt act de control amănunțit nu a mai fost întocmit în privința derulării proiectului respectiv.

Un eventual risc cu un impact considerabil îl poate constitui situația în care Republica Moldova ar putea pierde litigiul în instanța de arbitraj internațional, unde valoarea litigiului ar constitui aproximativ 900 mln.EUR.

➤ **Parteneriat public-privat „Modernizarea și eficientizarea activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 898/2018, care are ca obiectiv modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale. Contract semnat între Agenția Proprietății Publice și S.R.L. „Gărilor Auto

Moderne”, la data de 17.12.2018 pe un termen de 25 de ani, cu o valoare a investițiilor de **200,5 mln. lei**.

În perioada anilor 2019-2021, ”Gările Auto Moderne” S.R.L. urma să asigure investirea a cel puțin 200 471 511 lei, după cum urmează:

Tabelul nr.1

Articole	Total investiții, MDL
Cheltuieli pentru renovare/modernizare	148 560 170
Cheltuieli neprevăzute (15%)	22 284 029
Modernizarea sistemului informațional	20 829 292
Softuri	8 798 020
TOTAL	200 471 511

Conform pct. 5.1 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 3, investițiile în sumă de 200 471 511 lei, urmau a fi efectuate după cum urmează:

Tabelul nr.2

Nr. crt.	Articole	Anii			Total
		2019	2020	2021	
1	Reconstrucția și modernizarea filialelor, lei	35 146 338	76 611 106	59 086 755	170 844 199
2	Modernizarea sistemului informațional/soft, lei	8 798 020	7 423 968	13 405 324	29 627 312
TOTAL		43 944 358	84 035 074	72 492 079	200 471 511

Partenerul privat a comunicat că în perioada 01.01.2019 – 01.03.2022, a realizat următoarele investiții, la situația din 17.03.2022.

Tabelul nr.3

Nr. crt.	Articole	Anii			Total
		2019	2020	2021	
1	Reconstrucția și modernizarea filialelor, lei	35 826 178	10 256 331	44 455 272	90 537 781
2	Modernizarea sistemului informațional/soft, lei	2 279 935	1 269 265	5 060 160	8 608 859
TOTAL		38 106 113	11 525 596	49 515 432	99 146 640

Astfel, suma cumulativă a investițiilor efectuate constituie 99 146 640 lei din cele 200 471 511 lei planificate, ce reprezintă cca. 49,5%.

Și nu în ultimul rând, ținem să remarcăm că gradul de finalizare a lucrărilor de modernizare a sistemului informațional/softuri este sub 25% pentru 28 filiale.

Partenerul privat în termen de 3 ani de la data semnării contractului va finaliza lucrările de modernizare a infrastructurii și activității celor 30 de filiale ale gărilor și stațiile auto. Beneficiile directe ale partenerului public vor constitui valoarea medie a profitului net obținut de Î.S. „Gările și Stațiile Auto” ca rezultat al activității pentru ultimii 3 ani de până la semnarea contractului, ceea ce reprezintă 4 975 000 lei, cu o creștere anuală de 5%. Astfel, în anul 2022, de către Partenerul privat au fost achitate, în bugetul de stat, beneficiile directe (redevența) în valoare de **5 759 184** lei pentru anul de gestiune 2021, pentru folosirea activelor Î.S. ”Gările și Stațiile Auto”.

Luând în calcul că până la data de 20.08.2022, S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”, în calitate de Partener privat, **nu a asigurat** prezentarea garanției de bună execuție a Contractului prin constituirea unei garanții de bună execuție eliberată de o bancă comercială, aferente anului trei investițional, care să acopere inclusiv perioada 20.01.2021-19.01.2022, în sumă de 5 mil lei, în temeiul pct. 15.1.2 coroborat cu pct. 15.3, prin prisma art. 23 alin. (2) al Legii nr. 179/2008 cu privire la parteneriatul public-privat, pct. 20.1 și pct. 28 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018, prin demersul nr. 09-05-5391 din 23.08.2022, Agenția Proprietății Publice, a informat Partenerul privat că notificarea de rezoluțiune nr. 09-05-3132 din 17.05.2022, a Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018, și-a produs efectele, astfel contractul de parteneriat public-privat a încetat din data de 20.08.2022.

În sensul dat, se impune precizarea despre faptul că, într-adevăr, potrivit clauzelor contractuale, în cazul rezilierii (rezoluțiunii) contractului de parteneriat-public privat, Partenerul public urmează să restituie Partenerului privat valoarea investițiilor confirmate executate, astfel Partenerul privat trebuie să prezinte dovada efectuării investițiilor în infrastructura gărilor auto încredințate în gestiune (proiecte, avizări, devize, acte juridice de executare a lucrărilor, acte juridice de recepția a lucrărilor, acte de dare în exploatare/punere în funcțiune, acte contabile primare de recepție și înaintare spre plată a valorii lucrărilor, acte contabile de plată a valorii lucrărilor contractate).

În consecință au fost identificate următoarele riscuri:

- *Riscul că Partenerul public nu va acordat suport necesar Partenerului privat privind obținerea actelor permise necesare, contrar prevederilor pct. 11 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018;*
- *Riscul schimbării regimului politic, inclusiv a administrației în cadrul Partenerului public;*
- *Riscul ca Partenerul privat să nu-și onoreze obligațiunea privind constituirea Garanției de bună execuție a Contractului pentru perioada investițională indicată în Anexa nr. 3 la prezentul Contract;*
- *Riscul ca Partenerul privat să nu finanțeze parteneriatul public-privat instituit prin prezentul Contract pe întreaga perioadă de valabilitate a acestuia, în volumul și termenele prevăzute la punctul 8.3 din prezentul Contract;*
- *Riscul rezoluțiunii Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018, astfel trebuie de ținut cont de următoarele riscuri financiare:*
 - a) investițiile ratate în sumă de 200 471 511 lei conform pct. 5.1 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 3;*
 - b) beneficiul direct ratat conform pct. 2.7 al Contractului nr. 3/09 din 17.12.2018 și Anexei nr. 2, în sumă de 254 289 434 lei pentru o perioadă de 25 ani;*
 - c) restituirea investițiilor efectuate/suportate de către Partenerul privat pentru modernizarea obiectelor stabilite conform Anexei nr. 3 la Contractul nr. 3/09 din 17.12.2018 (cca. 99 146 639,88 lei – la situația din 31.03.2022, conform Raportului privind rezultatele inspecției financiare tematice efectuată la S.R.L. „Gărilor Auto Moderne” din 22.04.2022);*
 - d) cheltuieli de judecată, inclusiv asistența juridică.*

➤ **Parteneriat public-privat „Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electrice”**, precum și **Parteneriat public-privat „Serviciile din domeniile ce constituie monopol de stat gestionate de S.A. „Loteria Națională a Moldovei”**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 237/2017, care are ca obiectiv modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how, asigurând

reducerea riscurilor asociate legate de activitatea din domeniu și majorarea încasărilor la bugetul public național. Contractul de parteneriat public-privat privind dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice nr. 1/09 din 23.04.2018, semnat între Agenția Proprietății Publice și S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pe de o parte, și NGM SPC Limited și S.R.L. “NGM Company”, pe de altă parte, și Contractului de parteneriat public-privat pentru dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice nr. 2/09 din 23.04.2018, semnat între Agenția Proprietății Publice și S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pe de o parte, și “Novo Gaming M Technologies GmbH” și S.R.L. “NOVO INVESTMENT MLD”, pe de altă parte, pe un termen de 15 de ani.

Partenerul public va beneficia de 75% din total venituri, sectorul loteriilor și 90% din total venituri, sectorul pariurilor la competiții/evenimente sportive.

În cazul Contractelor nr. 1/09 din 23.04.2018 și nr. 2/09 din 23.04.2018 anticipăm riscuri subsecvente schimbărilor în politica bugetar-fiscală pentru anul 2023, **adică riscuri fiscale**, ca efect al majorării cotelor de impozitare, în timp ce acordul asumat cu partenerul privat stabilește garanția stabilității cotelor de impozitare aplicabile, ceea ce în consecință ar putea determina optarea de către partenerul privat pentru rezoluțiunea contractului și eventuala revendicare în ordine judiciară a venitului ratat și altor eventuale prejudicii colaterale sau subsecvente.

Riscurile și consecințele rezilierii contractelor de parteneriat public-privat pentru dezvoltarea activităților S.A. „Loteria Națională a Moldovei”, pot apărea din obligația de plată a despăgubirilor de către Partenerul public în cazurile survenirii temeiurilor de reziliere de către părți, în speță din partea Partenerilor privați cum ar fi:

- Riscul schimbărilor legislative și al politicii autorității publice, care nu pot fi anticipate la semnarea contractelor și care sunt adresate direct, specific și exclusiv proiectului, ceea ce conduce la costuri de capital sau operaționale suplimentare din partea Partenerului privat. Partenerul privat este în drept de a rezilia contractul în cazul survenirii unor riscuri de natură Politică și modificări legislative, în urma căreia Republica Moldova riscă să fie obligată de către Centrul Internațional de Arbitraj al Camerei Economice Federale Austriece de la Viena să achite sume destul de semnificative pentru Republica Moldova;

- Întimpinarea dificultăților privind accesul la o anumită locație;

- Partenerul privat nu este capabil să asigure resursele financiare și de capital în cuantumuri și termeni stabiliți;

*- Riscul că pe teritoriul Republicii Moldova să activeze alte site-uri neautorizate, să desfășoare acest gen de activitate, care duc în eroare jucătorii, creând premieze de migrare a jucătorilor și surselor financiare din țară în adresa agenților economici care desfășoară în zona tenebră jocuri de noroc, diferite state off-shore pentru a finanțarea acțiunilor ilegale, inclusiv finanțarea terorismului. În urma migrației jucătorilor, se vor micșora esențial încasările din vânzări și respectiv veniturile S.A. „Loteria Națională a Moldovei” și a partenerului privat, precum și diminuarea esențială a defalcărilor în bugetul public național, și atunci statul riscă să suporte un venit ratat de cel puțin de **1,2 miliarde lei**;*

- Riscul ca pe parcursul proiectului se va modifica regimul de impozitare general în defavoarea Partenerului privat;

- Riscul producerii unor schimbări fundamentale și neașteptate în condițiile economice generale, care pot avea impact asupra cheltuielilor și veniturilor în cadrul proiectului de parteneriat public-privat;

- Partenerul privat nu-și poate îndeplini obligațiile conform contractului având ca rezultat costuri de operare mai mari decât cele anticipate.

Astfel, este cert că, rezilierea Contractelor de parteneriat public-privat fără un temei contractual sau legal ce ar scuti Partenerul public de plata despăgubirilor sau pentru un temei aplicabil de către Partenerii privați, inclusiv modificarea cadrului normativ, suma despăgubirilor ce va putea fi pretinsă de către aceștia din urmă este considerabilă și, în contextul clauzelor contractuale va fi imputată statului.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
la nivel central							
1	PPP „Servicii de Radiologie și Diagnostic Imagistic”	renovarea și/sau construirea, echiparea, finanțarea și operarea Serviciului de radiologie și diagnosticare imagistică	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / S.R.L. „Centrul Medical Magnific” și SRL „Euromed Diagnostic”	12 ani		124,6 mil.lei (a.2012-2021)	3,5 mil.lei (redevența calculată de către Partenerul public – 12,8 mil.lei)
2	PPP ”Concesionarea activelor aflate în gestiunea Î.S. „Aeroportul Internațional Chișinău” și a terenului aferent acestora”	modernizarea serviciilor aeroportuare	Agenția Proprietății Publice / S.R.L. „Avia Invest”	49 ani	244,2 mil.EUR	91,7 mil.EUR Concesionarul nu a atins plafonul stabilit pentru unele din direcțiile investiționale.	6,2 mil.lei (redevența a.2021)
3	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	modernizare a serviciului de dializă convențională și hemofiltrare	Ministerul Sănătății (IMSP Spitalul Clinic Republican) / „BB-Hamodialyse Handelsgesellschaft MBH” Germania	12 ani		56,0 mil.lei (a.2014-2020, dintre care 1 mil.lei efectuate în a.2020)	1,8 mil.lei (redevența a.2021)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
4	Contract pentru realizarea unui parteneriat public-privat privind serviciile de dializă	dotarea cu dispozitive medicale performante de ultimă generație, conform standardelor Uniunii Europene	Ministerul Sănătății (IMSP Centrul Național Științifico- Practic de Medicină Urgentă) / „BB-Hamodialyse Handels-gesellschaft MBH” Germania	25 ani		60,4 mil.lei	1,4 mil.lei (redevența a.2021)
5	PPP ”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale din sectorul loteriilor și pariurilor la competiții/evenimente sportive, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și knowhow	Agenția Proprietății Publice, S.A. „Loteria Națională a Moldovei” / NGM SPC Limited și S.R.L. „NGM Company”	15 ani	cca. 6,0 mil.EUR	156,2 mil.lei	44,3 mil lei (a.2021) Conform contractului 75% din total venituri al sectorului loteriilor și 90% din total venituri al sectorului pariurilor la competiții/evenimente sportive.
6	PPP ”Dezvoltarea activităților Loteriei Naționale a Moldovei din sectorul automatelor de joc cu câștiguri bănești, inclusiv prin intermediul rețelelor de comunicații electronice”	modernizarea și extinderea activităților din domeniul jocurilor de noroc prin atragerea investițiilor private, a celor mai bune practici și know-how	Agenția Proprietății Publice, S.A. „Loteria Națională a Moldovei” / Novo Gaming M Technologies GmbH și S.R.L. „Novo Investment MLD”	15 ani	cca. 32,0 mil.EUR	33,1 mil.lei	8,5 mil. lei (a.2021) Conform contractului 51% din totalul venitului brut al jocurilor de noroc.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
7	PPP „Proiectarea și construcția arenei polivalente de interes național”	obiectiv proiectarea, construcția, dotarea tehnică și darea în exploatare a arenei polivalente de interes național	Ministerul Educației, Culturii și Cercetării / S.R.L. „Arena Națională”, Summa Turizm Yatirimciligi Anonim Şirketi și S.R.L. „Sam Investment Company”	12 ani	43,0 mil.EUR	44,53 mil.EUR	
8	PPP „Privind modernizare și eficientizare activității Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto	modernizarea și eficientizarea activității filialelor Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” prin dezvoltarea unei afaceri fezabile, generatoare de profit, cu stabilirea unor condiții riguroase de activitate în concordanță cu prevederile legale	Agenția Proprietății Publice / S.R.L. „Gărilor Auto Moderne”	25 ani	200,5 mil.lei	99,1 mil.lei (01.01.2019- 01.03.2022)	5,8 mil. lei (redevența a.2021)
Total (mil.euro)					334,8	161,6	3,4
Total (mil.lei)							71,5
la nivel local							
1	PPP „Centrul de tomografie computerizată” în cadrul IMSP Spitalul raional Orhei”	crearea unui centru de tomografie computerizată de înaltă performanță	Consiliul raional Orhei și IMSP Spitalul raional Orhei / S.R.L. „Euroclinic”	25 ani	8,8 mil lei	203,3 mii lei (a.2021)	59,8 mii lei (redenența a.2021)

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
2	PPP „Cabinetul ultrasonografic din cadrul IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi”	crearea unui cabinet de USG de înaltă performanță	IMSP Centrul Medicilor de Familie Anenii Noi / S.R.L. „Lenmed”	25 ani	351,1 mii lei mil.lei	155,1 mii lei (a. 2018)	27,8 mii lei (a.2021)
3	PPP sub formă de concesiune „Modernizarea și reutilizarea tehnică a instalațiilor de epurare din mun. Bălți”	asigurarea populației cu servicii publice calitative de evacuare și epurare a apelor reziduale în mun. Bălți	Primăria mun. Bălți / S.R.L. „Glorin Inginering”	49 ani	85,2 mil.lei	85,2 mil.lei	850,5 mii lei (redevența a.2021)
4	PPP sub formă de concesiune „Servicii de producere a combustibilului pe bază de biomasă în raionul Telenești”	producerea combustibilului și asigurarea populației și instituțiilor cu biocombustibil	Consiliul raional Telenești / SC S.R.L. „Alvisido Impex”	20 ani	2,6 mil.lei	3,7 mil.lei	119,9 mii lei restanță la achitarea redevenței.
5	PPP sub formă de concesiune „Serviciul de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți”	renovarea, dotarea și operarea serviciului de laborator în cadrul IMSP Spitalul Clinic municipal Bălți	Primăria mun. Bălți / SC S.R.L. „Imunotehnomed”	20 ani	23,9 mil.lei	26,9 mil.lei (a.2014-2021)	Redevență 6% din beneficiul net obținut, dar nu mai puțin de 200 mii lei anual.

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
6	PPP „Centru de tomografie computerizată în cadrul IMSP Spitalul raional Ungheni”	prestarea serviciului de diagnosticare imagistică	Consiliul raional Ungheni (IMSP Spitalul Raional Ungheni) / S.R.L. „Euroclinic”	25 ani	12,4 mil.lei	972,8 mii lei (a.2021)	21 930 lei (redevența a.2021)
7	PPP sub formă de concesiune „Reconstrucția complexului sportiv „Constructorul” situat pe str. Victoriei, 94A, pentru funcționarea clubului sportiv”	reconstrucția complexului sportiv „Constructorul”	Primăria municipiului Bălți / AO „Academia de tenis de masă din Bălți”	49 ani	2,6 mil.lei	467,4 mii lei (a.2021)	
8	PPP sub formă de concesiune „Dezvoltare a infrastructurii termoelectrice pe biomasă în raionul Călărași”	înființarea unui atelier de producere a brichetelor din deșeuri agricole, gestionarea optimă a utilajului și producerea biocombustibilului de calitate	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „VIGI”	12 ani	0,5 mil.lei	0,5 mil.lei	310,9 mii lei (datorie pentru plata redevenței)
9	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoelectrice pe biomasă din raionul Ungheni”	asigurarea cu termoenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Ungheni / S.R.L. „Green Energo”	10 ani	3,1 mil.lei	293,0 mii lei (a.2021)	
10	PPP sub formă de concesiune „Reabilitarea și reluarea activității Complexului școlar din mun. Chișinău, str. Constantin Stamati, 10”	reconstrucția capitală a complexului școlar din str. C. Stamati, 10 și a complexului preșcolar din str. N. Costin, 63	Primăria municipiului Chișinău / S.R.L. „Guzun V.E.”	50 ani	85,8 mil.lei	116,4 mil.lei Ambele complexe au fost	90 394,8 mii lei (costul total al redevenței conform pct. 13 din Decizia Consiliului Municipal

Nr.	Denumirea proiectului PPP	Obiectivele	Partenerul public / Partenerul privat	Durata contractului (ani)	Valoarea investiției planificate	Investiții efectuate de parteneriatul privat	Plăți la buget
						executate integral.	Chișinău nr.5/3 din 19.12.2019).
11	PPP „Prestarea serviciilor de furnizare a energiei termice din biomasă prin dezvoltarea infrastructurii termoeenergetice pe biomasă din raionul Nisporeni”	asigurarea cu termoeenergie a instituțiilor publice din raza raionului prin prestarea serviciilor de livrare a agentului termic pe bază de biomasă	Consiliul raional Nisporeni / S.R.L. „Green Energo”	10 ani	175,5 mii lei	362,0 mii lei	
12	Contract de concesiune a serviciilor de reciclare a deșeurilor de masă plastică în raionul Călărași	transmiterea de către partenerul public partenerului privat utilajul de reciclare a deșeurilor de masă plastică în scopul amenajării unui atelier de producere a granulelor din plastic	Consiliul raional Călărași / S.R.L. „Maria Scurtu”	10 ani	7 385,0 mii lei	7 385,0 mii lei	4 000 lei (redevența a.2021).
Total (mil.euro)					11,1	11,6	4,4
Total (mil.lei)							91,8

Sursa: Agenția Proprietății Publice

2.6 Alte riscuri

Fondurile de urgență ale Guvernului

În conformitate cu prevederile art. 36 din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale nr.181/2014, prin legea bugetară anuală în cadrul bugetului de stat au fost create **Fondul de rezerva și Fondul de intervenție ale Guvernului**. Administrarea acestora are loc în baza Hotărârii Guvernului nr. 862/2015 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea fondurilor de urgență, în vigoare începând cu anul 2016. Existența unor astfel de alocații oferă Guvernului posibilitatea să răspundă prompt la anumite necesități de finanțare în situații imprevizibile și excepționale, care survin pe parcursul anului bugetar.

Valorificarea mijloacelor din **fondul de rezervă** în perioada anilor 2016-2017 a fost la nivel de 63-87% din suma aprobată inițial, atingând 145% în anul 2018 pentru acoperirea necesităților financiare suplimentare, iar în anul 2019 au fost utilizate la nivel de 45,3% sau de 3 ori mai puțin comparativ cu anul 2018. Din mijloacele executate în anul 2019 mai mult de 70,0% au beneficiat autoritățile publice locale, din care 95,5% au fost pentru despăgubiri sinistratilor.

În anul 2020 mijloacele fondului de rezervă au fost executate de 4,4 ori mai mult față de anul 2019 și 2 ori mai mult față de alocațiile aprobate inițial, dintre care 93,3% revin măsurilor impuse de pandemia COVID-19 și anume, 44,6% pentru procurarea echipamentelor de protecție (ecrane, respiratoare, etc.) și 48,7% pentru acordarea indemnizațiilor unice în mărime de 16,0 mii lei angajaților infectați cu COVID-19 în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu din cadrul autorităților publice centrale și locale. Unul din factorii care a influențat la majorarea alocațiilor fondului de rezerva este finanțarea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică.

În comparație cu anul 2020, alocațiile fondului de rezervă în anul 2021 au fost majorate de 3 ori și executate de 1,5 ori mai mult sau la nivel de 91,1% față de aprobat inițial, dintre care 57,4% pentru organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate, iar 18,8 % pentru procurarea vaccinului împotriva COVID-19.

De asemenea, pentru anul 2022 se menține o creștere de 3 ori a alocațiilor fondului de rezervă față de cele aprobate inițial în anul 2021, care la situația din 30.09.2022 au fost executate la nivel de 107,1%, dintre care 91,9 % pentru gestionarea crizei energetice, și anume pentru efectuarea plăților în avans ale compensării diferenței de preț în urma majorării prețurilor reglementate pentru furnizarea gazelor naturale și consumul energiei termice acordate consumatorilor casnici.

Valorificarea mijloacelor financiare din **fondul de intervenție** în primul an de la punerea în aplicare a acestuia a fost la un nivel scăzut (12,5%), atingând în anul 2017 un nivel de 204%, pentru care a fost necesară precizarea alocațiilor aprobate inițial. Executarea acestor mijloace în anul 2018 a atins nivelul de 72% și au fost utilizate pentru lichidarea consecințelor calamităților naturale (ploi torențiale, ninsori abundente, secete, vânt puternic) și situațiilor excepționale (incendii), beneficiari fiind atât autoritățile publice centrale (70%), cât și autoritățile publice locale (30%).

Un nivel înalt de 99% de utilizare a mijloacelor aprobate inițial pentru fondul de intervenție a fost înregistrat în anul 2019, din acestea 86% au fost îndreptate pentru lichidarea consecințelor calamităților naturale (ploi torențiale cu grindină și vânt puternic), care au avut loc pe teritoriul țării.

Modificări esențiale au suferit mijloacele fondul de intervenție în anul 2020, fiind majorate mai mult de 7 ori față de nivelul aprobat inițial, condiționate de calamitățile naturale și situația pandemică COVID-19. Printre direcțiile prioritare ale fondului de intervenție pentru care au fost utilizate mijloacele, 57,5% reprezintă plățile de acordare a compensațiilor pentru diminuarea consecințelor calamităților naturale asupra recoltei anului 2020 (seceta), iar 33,8% reprezintă achitarea indemnizațiilor unice în mărime de 16,0 mii lei angajaților din cadrul autorităților publice centrale și locale, infectați cu COVID-19 în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu.

În raport cu anul 2020, alocațiile aprobate fondului de intervenție în anul 2021 au fost majorate de 3 ori luând în considerare realitățile pandemiei Covid-19 și executate la nivel de 168,5%, inclusiv 96,7% pentru achitarea indemnizațiilor unice în mărime de 16,0 mii lei angajaților infectați cu COVID-19 și în mărime de 100,0 mii lei în cazul personalului decedat în lupta cu COVID-19.

Pentru anul 2022, în continuare se atestă o creștere de circa 3 ori a alocațiilor fondul de intervenție în comparație cu cele aprobate inițial în anul 2021, care la situația din 30.09.2022 au fost executate la nivel de 139,2%, dintre care 73,7% pentru gestionarea crizei refugiaților din Ucraina, 22,6% pentru compensarea diferenței de preț pentru furnizarea gazelor naturale pentru consumatorii non-casnici și a diferenței de preț pentru furnizarea energiei electrice și circa 3,7% reprezintă finanțarea măsurilor legate de pandemia COVID - 19.

Alocațiile aprobate inițial pentru fondurile de urgență ale Guvernului în anul 2022 au atins circa 28,8 % în PIB.

Documente executorii

Începând cu anul 2016, plățile aferente documentelor executorii (cu executare silită și benevolă) se planifică în buget, iar executarea acestora este la nivel de 97% față de planul precizat, iar raportate la bugetul aprobat, se atestă o subestimare permanentă a acestor cheltuieli.

Achitarea plăților aferente documentelor executorii în anul 2019 practic este efectuată la nivelul anilor precedenți, constituind 92% față de mijloacele prevăzute și cu 29% mai mult față de aprobate inițial. Subestimarea acestor plăți este evidentă și în anul 2020-2021, fiind executate pe parcurs mijloace mai mult de 2,4 ori în anul 2020 și de 5,6 ori în anul 2021 decât alocațiile aprobate.

În anul 2022 pentru plățile aferente documentelor executorii au fost aprobate alocații cu 52,9% mai mult față de anul 2021, iar la situația din 30.09.2022 au fost executate la nivel de 64,5% față de aprobat inițial. Din totalul cheltuielilor executate în anul 2022, circa 50,3% constituie plățile aferente documentelor executorii cu executare benevolă, iar 38,2% constituie plățile aferente documentelor executorii în baza hotărârilor și deciziilor Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Deși sumele planificate în buget pentru fondurile de urgență și executarea documentelor executorii sunt deseori suficiente, există cazuri când se atestă o insuficiență de resurse în scopurile menționate. De regulă, în astfel de cazuri se recurge la majorarea alocațiilor în procesul de modificare a legii bugetare anual. Totuși, o analiză a utilizării mijloacelor din aceste fonduri, în special repetitivitatea acestora, impune necesitatea de a prevedea astfel de cheltuieli în bugetele autorităților bugetare, responsabile de soluționarea problemelor care apar pe parcursul anului, fără a recurge la direcționarea resurselor financiare suplimentare.